

Agder Sekretariat
Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Postboks 120
4491 Kvinesdal
Bankkonto:
3080 32 25660
Organisasjonsnr.:
988 798 185

VALLE KOMMUNE - KONTROLLUTVALET

Medlemmer:	Varamedlemmer(for Ap)
Knut H. Nomeland, Sp, leiar	Tora Homme Uppstad
Kent M. Lund ,H , nestleiar	Hallvard K. Rysstad
Kjell Ove Tveiten, Ap	Solveig Rysstad
Gyro K. Uppstad, Ap	Varamedlem (H)
Ann Christin Jacob V	Edvin Brottveit
	Varamedlemmer (for Sp/V)
	Steinar H. Homme
	Knut J. Homme

INNKALLING TIL MØTE I KONTROLLUTVALET

Tid: Torsdag 23. mars 2017 kl. 13.00

Stad: Rådhuset, formannskapssalen

Saksliste:

SAK 01/17 KONTROLLUTVALET SI ÅRSMELDING FOR 2016
SAK 02/17 OMKLASSIFISERING AV DYRKA JORD - RAPPORT
SAK 03/17 INTERNKONTROLLSYSTEM NÆRING OG LANDBRUK
SAK 04/17 ÅRSREKNESKAPEN FOR 2016 ØYNE INDUSTRIBYGG VALLE KF
SAK 05/17 UAVHENGIGHETSERKLÆRINGAR FRÅ REVISOR

Referatsaker:

R 01/17 Rapport 2016 frå Skatteoppkrevjaren i Valle
R 02/17 Kontrollrapport 2016 frå Skatteetaten

Fast post: Revisor orienterer

Eventuelt

Valle, den 16. mars 2017

Knut H. Nomeland
Leiar

Kjell Ivar Hommen
Utvalssekretær

Eierkommuner:
Audnedal, Bygland, Bykle, Evje og
Hornnes, Farsund, Flekkefjord,
Hægebostad, Iveland, Kvinesdal,
Lindesnes, Lyngdal, Mandal,
Marnardal, Sirdal, Valle, Åseral

Ansatte:
Daglig leder Kjell Ivar Hommen
Telefon: 97 51 02 98
E-post: kjell.ivar@asekretariat.no

Saksbehandler Willy Gill
Telefon 90 95 62 46
E-post: willy.gill@asekretariat.no

Agder Sekretariat

Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

**Innkalling/saksliste sendt elektronisk til medlemmer, ordfører, rådmann og revisor
Kopi elektronisk til: Gunn Margith Homme og Setesdølen**

Varamedlem(er) møter berre etter særskild innkalling

Eventuelle forfall meldast til Kjell Ivar Hommen, tlf. 975 10298.

VALLE KOMMUNE – KONTROLLUTVALET

MØTEBOK

Møte nr.05/16

Dato: 06.12.2016 kl. 13.00- 15.15

Stad: Kommunehuset, videokonferanserommet

Til stades:

Knut H. Nomeland, leiar
Gyro K. Uppstad
Kjell Ove Tveiten
Edvin Brottveit (for Kent M. Lund)
Knut J. Hommen (for Ann Christin Jakob)

Kent M. Lund og Ann Christin Jacob hadde forfall

Dessutan møtte:

Rådmann Eivind Berg (orientering)
Revisor Maren Stapnes
Revisor Michelle Fiveland
Revisor Tommy Pytten
Utvalssekretær Kjell Ivar Hommen

Det var ingen merknader til innkalling og sakslista.

SAKSLISTE:

SAK 11/16 NUMMERERT BREV NR. 2 FRÅ REVISOR

SAK 12/16 ÅRSPLAN FOR 2017

SAK 13/16 PLAN FOR FORVALTNINGSREVISJON

SAK 14/16 TILSKOTSFORVALTNINGA I VALLE KOMMUNE - RAPPORT

Orientering:

Rådmannen var invitert for å orientere om arbeidet med årsrekneskapen for 2016

Referatsaker:

R 13/16 Protokoll frå representantskapet i Setesdal Revisjonsdistrikt IKS

R 14/16 Referat frå representantskapsmøte i Agder Kommunerevisjon IKS

Eierkommuner:

Audnedal, Bygland, Bykle, Evje og
Hornnes, Farsund, Flekkefjord,
Hægebostad, Iveland, Kvinesdal,
Lindesnes, Lyngdal, Mandal,
Marnardal, Sirdal, Valle, Åseral

Ansatte:

Daglig leder Kjell Ivar Hommen
Telefon: 97 51 02 98
E-post: kjell.ivar@asekretariat.no

Saksbehandler Willy Gill
Telefon 90 95 62 46
E-post: willy.gill@asekretariat.no

Agder Sekretariat

Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Fast post: Revisor orienterer

Eventuelt

Valle, 06.12 2016

Godkjenning av møteboka:

Knut H. Nomeland Kjell Ove Tveiten Gyro K. Uppstad

Edvin Brottveit Knut J. Homme

Utskrift vert sendt til: Kontrollutvalets medlemmer og varamedlemmer, ordførar, rådmann, revisor, Gunn Marith Homme og Setesdølen

Agder Sekretariat

Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Møtebok 6. desember 2016

Valle kontrollutval

SAK 11/16 NUMMERERT BREV NR. 2 FRÅ REVISOR

Samrøystes vedtak:

Kontrollutvalet finn det naudsynt å gjere kommunestyret merksam på dei tilhøva som kjem fram i nummerert brev nr. 2 frå revisor. Det er kommunestyret som har mynde til å be rådmannen setje i verk naudsynte tiltak for at rekneskapen vert laupande oppdatert i framtida.

Saksutgreiing:

Sakshandsamar: Kjell Ivar Hommen

SAK 11/16 NUMMERERT BREV NR. 2 FRÅ REVISOR

Vedlegg:

- Nummerert brev nr. 62 frå revisor, datert 5.11.2015
- Nummerert brev frå revisor, datert 8.11.2016

Saka gjeld:

Kontrollutvalet har motteke nummerert brev, datert 8.11.2016 frå revisor kor det går fram at det er avdekka at rekneskapen ikkje er laupande oppdatert. I brevet syner revisjonen til at rutine for bankavstemming ikkje fungerer tilfredsstillande.

Vidare peiker revisjonen på at det tyder på at det er inntektsført kr 2.875.857 for lite i sjukepengar i rekneskapen for 2016. Det er inntektsført sjukepengar med kr 877.643 pr. 18.10.2016, medan det er motteke kr 3.753.500 i sjukepengar frå NAV for 2016.

På denne bakgrunn vert det stilt spørsmål om tertialrapporteringa. Revisjonen seier at:» det ikkje kan sjåast bort i frå at denne rapporteringa inneheld vesentlege avvik og kan gi grunnlag for feil styringsinformasjon».

Dei same forholda vart teken opp frå revisor i nummerert brev nr. 62, datert 5. november 2015, jfr. sak 05/16 i kontrollutvalet.

Til dette brevet svara økonomisjefen slik:

«Svar på brev nr. 62 frå revisjonen.

Dei to punkta som er ført opp har samanheng. Innbetalte sjukepengar etter juni 2015 var oppført på bankavstemming og var ikkje inntektsført i rekneskapen då brevet nr. 62 kom. No er vi ajour pr. oktober 2015. Sjukemeldingar til NAV er sendt fortløpande, og det er berre inntektsføringa som har eit etterslep. Vi skal få ordna opp i dette i samband med rekneskapsavslutninga. Vi held framleis på med opplæring på handtering av sjukepengar. Tora Rysstad Haugen som slutta på løn i juni skal gå gjennom det som står att av sjukepengar saman med Anne Berit Haugen Solheim, som tok over lønsarbeidet frå juli 2015. Det har vore mykje å sette seg inn i for ho og prioritet ein har vore at dei tilsette skulle få rett løn til rett tid, og A-melding.

Agder Sekretariat

Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Ved tertialrapporteringa har avdelingsleiarar blitt informert om at det er etterslep på inntektsføring av sjukepengar, slik at dei kan take omsyn til det i sine kommentarar.

Ein kan ikkje sjå at vi har etterslep i høve omsetningsoppgåver og kompensasjonsoppgåver. Det blir bokført og remittert tilviste bilag fortløpande.»

Kontrollutvalet gjorde i sak 05/16 slikt vedtak:

«Kontrollutvalet tek svaret frå rådmannen v/ økonomisjefen til etterretning.»

Vurdering:

Det syner seg at rutinar for bankavstemming og rutinar for bokføring og avstemming/oppfølging av sjukepengar ikkje fungerer tilfredsstillande, sjølv om det har blitt gjort merksam på dette frå revisjonen over eit år attende i tid.

Det er ein viktig føresetnad for ei tilfredsstillande rekneskapsføring i medhald av lov og forskrift at rekneskapen er laupande oppdatera.

Framlegg til vedtak:

Kontrollutvalet finn det naudsynt å gjere kommunestyret merksam på dei tilhøva som kjem fram i nummerert brev nr. 2 frå revisor. Det er kommunestyret som har mynde til å be rådmannen setje i verk naudsynte tiltak for at rekneskapen vert laupande oppdatert i framtida.

SAK 12/16 ÅRSPLAN FOR 2017

Samrøystes vedtak:

Kontrollutvalet vedtek årsplan for 2017.

Saksutgreiing:

Sakshandsamar: Kjell Ivar Hommen

SAK 12/16 ÅRSPLAN FOR 2017

Vedlegg:

- Framlegg til årsplan for 2017.

Sekretariatet har laga eit framlegg til årsplan. Ein gjer framlegg om 5 møter i 2017.

Det kan verta aktuelt å endre på datoar, fordi m.a. tidspunkt for handsaming av årsrekneskapen for kommunen er usikker. Ein vil be utvalet sine medlemmer om å kome med innspel på orienteringar, informasjon osv. som er ynskjeleg i 2017.

Framlegg til vedtak:

Agder Sekretariat

Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Kontrollutvalet vedtek årsplan for 2017.

Årsplan for kontrollutvalet 2017

1. Mål for kontrollutvalet si verksemd

Kontrollutvalet ønsker å bidra på sitt felt til at den kommunale verksemd drives på ein best mulig måte. Målsettinga for kontrollutvalet som kommunestyret sitt kontrollorgan, er å være ein aktiv og truverdig samarbeidspartner. Kontrollutvalet ønsker å ha god kontakt med både kommunestyret og det politiske miljø, samt med kommunens administrasjon.

2. Kontrollutvalet sine oppgåver

Kontrollutvalet er kommunestyret sitt organ for kontroll og tilsyn med forvaltninga, jf. kommunelovens § 77. Oppgåvene er nærare regulert i forskrift om kontrollutval av 1. juli 2004.

Kontrollutvalet har blant anna følgjande oppgåver:

- Sjå etter at kommunens regnskap vært revidert på ein trygg og forsvarleg måte
- Sjå etter at det vært gjennomført forvaltningsrevisjon og gje fullmakt til kommunerevisjonen om å gjennomføre forvaltningsrevisjon innanfor tildelte budsjettammer
- Sjå etter at det vært gjennomført selskapskontroll
- Kontrollutvalet skal rapportere resultata av sitt arbeid til kommunestyret

Kontrollutvalet kan hjå kommunen, utan hinder av teieplikt, krevje ein kvar opplysning, utgreiing eller eitkvart dokument og å gjera dei undersøkingar som det finn naudsynt for å gjennomføre oppgåvene.

3. Møteplan

Dato	Saker til handsaming (førebels oversikt)
Torsdag 26.01.2017	• Årsmelding 2016 • Undersøkelse vedr. gnr. 50, bnr. 6 – Omklassifisering av areal • Tinging av forvaltningsrevisjon • Aktuelle saker
Torsdag 04.05.2017	• Kommunerekneskapen for 2015 - uttale • Årsrekneskapen for Øyne Industribygg Valle KF- uttale • Aktuelle saker
Torsdag 08.06.2017	• Aktuelle saker
Torsdag 28.09.2017	• Budsjett for Kontroll og Tilsyn for 2018 • Forvaltningsrevisjonsrapport • Aktuelle saker

Agder Sekretariat
Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Torsdag 23.11.2017	• Aktuelle saker

4. Kurs og konferansar

Kontrollutvalskonferanse NKRF 1.-2. februar 2017.

SAK 13/16 PLAN FOR FORVALTNINGSREVISJON

Samrøystes vedtak:

Kontrollutvalet tilrår at kommunestyret gjer slikt vedtak:

Kommunestyret sluttar seg til den framlagde «Plan for forvaltningsrevisjon for Valle kommune 2016-2019.»

Kommunestyret gjev kontrollutvalet fullmakt til å gjera eventuelle endringar i prioriteringa av aktuelle prosjekter, og til å sette i gong andre prosjekt dersom utvalet ser behov for det.

Saksutgreiing:

Sakshandsamar: Kjell Ivar Hommen

SAK 13/16 PLAN FOR FORVALTNINGSREVISJON

Vedlegg:

- Framlegg til ”Plan for forvaltningsrevisjon for Valle kommune 2016-2019”
- Overordna analyse Valle kommune frå Agder Kommunerevisjon IKS
- Framlegg frå revisjonen om områder for forvaltningsrevisjon

Bakgrunn for saka:

Forskrift om kontrollutval i kommunar og fylkeskommunar har bestemmingar om at det skal utarbeidast ein plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon. Planen skal utarbeidast minst ein gong i valperioden, og seinast innan utgangen av året etter at kommunestyret er konstituert.

Planen skal bygge på ei overordna analyse av kommunens si verksemd ut frå ei vurdering av risiko og kva som er vesentleg.. Plan for forvaltningsrevisjon skal vedtas av kommunestyret.

Formelt grunnlag:

Forvaltningsrevisjon er definert i Lov om kommunar og fylkeskommunar § 77 kor det heiter:

”Kontrollutvalget skal påse at kommunens og fylkeskommunens regnskaper blir revidert på en betryggende måte. Kontrollutvalget skal videre påse at det føres kontroll med at den økonomiske forvaltning foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak, og at det blir gjennomført systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og

Agder Sekretariat

Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

virksomheter ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger (forvaltningsrevisjon).”

Kontrollutvalet gjorde i møte 24. november 2015 vedtak om å be Setesdal Revisjonsdistrikt IKS/Agder Kommunerevisjon IKS om å gjennomføre ei Overordna analyse som skulle gje grunnlag for Plan for forvaltningsrevisjon.

I framlegget til Plan for forvaltningsrevisjon 2016-2019 for Valle kommune er desse områda/prosjekt for forvaltningsrevisjon prioritert:

- **Styring og internkontroll (Overordnet)**
- **Sørge for tjenester i henhold til helse- og omsorgstjenesteloven og gjeldende forskrifter (Helse og omsorg)**
- **Inkluderende læringsmiljø (Skole og barnehage)**
- **Barneverntjenester (Barnevern)**

Kontrollutvalet vil i løpet av planperioden prøve å få gjennomført flest mulig prosjekt innfor dei budsjetttrammer som vert gjeven av kommunestyret.

Framlegg til vedtak:

Kontrollutvalet tilrår at kommunestyret gjer slikt vedtak:

Kommunestyret sluttar seg til den framlagde «Plan for forvaltningsrevisjon for Valle kommune 2016-2019.»

Kommunestyret gjev kontrollutvalet fullmakt til å gjera eventuelle endringar i prioriteringa av aktuelle prosjekter, og til å sette i gong andre prosjekt dersom utvalet ser behov for det.

SAK 14/16 TILSKOTSFORVALTNINGA I VALLE KOMMUNE – RAPPORT

Samrøystes vedtak:

Kontrollutvalet vil tilrå at kommunestyret gjer slikt vedtak:

- 1. Rapporten vert teken til etterretning.**
- 2. Rådmannen syter for at dei tilrådingane som kjem fram i rapporten vert gjennomført snarast råd og seinast innan 1.11.2017.**
- 3. Rådmannen held kontrollutvalet laupande orientera etter kvart som arbeidet skrid fram.**

Agder Sekretariat

Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Saksutgreiing:

Sakshandsamar: Kjell Ivar Hommen

SAK 14/16 TILSKOTSFORVALTNINGA I VALLE KOMMUNE - RAPPORT

Vedlegg:

- Rapport Tilskuddsforvaltning i Valle kommune, mottatt 29.11.2016

Bakgrunn for saka

Kontrollutvalet mottok to brev frå Bjørgulv N. Berg, datert 11.10 og 14.10 2015, kor han peiker på fleire tilhøve kor han meiner at det har vore brot på kommunale regelverk i samband med handsaming av tilskot til ymse tiltak i kommunen.

Kontrollutvalet handsama desse breva i møte 26. januar 2016, og gjorde vedtak om å be Agder Kommunerevisjon IKS om å legge fram ein prosjektplan til vurdering som grunnlag for eit forvaltningsrevisjonsprosjekt.

I kontrollutvalsmøte 17. mars 2016 vart det lagt fram slik prosjektplan, og utvalet gjorde då vedtak om å be Agder kommunerevisjon IKS om å gjennomføre ei undersøking innanfor tilskotsforvaltninga i Valle kommune. Ein ynskte ei undersøking av desse tilhøva:

- *Er det utarbeidet eintydige kriterier/vilkår for tildeling av tilskot innanfor dei ulike tilskotsordningane?*
- *Blir sentrale krav i forvaltningsloven etterlevd i forbindelse med saksbehandling og vedtak, blant anna kva angår informasjon i vedtak til tilskotsmottakarar?*
- *I kor stor grad er det etablert rutinar for å kontrollere sentrale punkter i søknadene?*
- *Er søknadene tilstrekkelig dokumentert og etterprøvbare?*
- *I kor stor grad er det etablert rutinar for å krevje tilbakebetaling av tilskot dersom rapportering viser at tilskotet ikkje er brukt i samsvar med føresetnaden for vedtak.*

Kort samandrag av rapporten

Som metode for utarbeiding av rapporten har revisjonen nytta dokumentanalyse og intervjuar. Det er lagt til grunn desse revisjonskriteria:

- Kommuneloven
- Forvaltningsloven
- Forskrift om offentleg arkiv
- Allmenn forvaltningsrett
- Tilskotreglar for bustadbygging
- Reglar om stønad til landbruket

Desse kriteria gjev grunnlag for å vurdere om det føreligg avvik eller svakheter på dei tilhøva som vert sett på i prosjektet.

Undersøkinga (rapporten) syner ei rekke svakheter med tilskotsforvaltninga i Valle kommune. Manglande internkontroll, stor grad av skjønsmessige vurderingar og mangelfull praksis for dokumentering og arkivering pregar sakshandsaminga og fører med seg at formelle krav i lovgjevinga ikkje vert oppfylt.

Agder Sekretariat

Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Ut frå dei funna som er gjort, tilrår revisjonen at kommunen set i verk ei rekkje tiltak knytt til tilskotsforvaltninga.

Desse tilrådingane er:

- «1. Utarbeide et internkontrollsystem bestående av skriftlige retningslinjer, rutinebeskrivelser, sjekklister og andre kontrolltiltak som bidrar til å sikre blant annet
 - a. Etterlevelse av sentrale krav i forvaltningsloven, kommuneloven og forskrift om offentlig arkiv
 - b. At kriterier og retningslinjer for den enkelt tilskuddsordning blir fulgt i forbindelse med saksbehandlingen
2. Formaliserer krav til kvalitetssikring i forbindelse med saksbehandlingen og utarbeider hensiktsmessige verktøy til dette formålet
3. Gjennomfører og dokumenterer systematiske risikovurderinger og iverksetter nødvendige tiltak for å redusere uønskede risikoer
4. Innfører tydeligere ledelsesoppfølging»

Rapporten er lagt fram for rådmannen, og han har ingen kommentarer til innhaldet.

Ei syner til rapporten for nærare opplysningar.

Framlegg til vedtak:

Kontrollutvalet vil tilrå at kommunestyret gjer slikt vedtak:

4. Rapporten vert teken til etterretning.
5. Rådmannen syter for at dei tilrådingane som kjem fram i rapporten vert gjennomført snarast råd og seinast innan 1.11.2017.
6. Rådmannen held kontrollutvalet laupande orientera etter kvart som arbeidet skrid fram.

Orientering

Rådmannen orienterte om arbeidet med årsrekneskapen for 2016

Referatsaker

Desse sakene vart referert og teken til orientering:

R 13/16 Protokoll frå representantskapet i Setesdal Revisjonsdistrikt IKS

R 14/16 Referat frå møte i representantskapet i Agder Kommunerevisjon IKS

Agder Sekretariat

Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Fast post: Revisor orienterar

Revisor orientera om gjennomført kvalitetskontroll frå NKRF

Eventuelt

Invitasjon til Kontrollutvalskonferansen 2017 vert send til medlemmane i kontrollutvalet, som seier frå til leiar om dei har ynskje om å delta på konferansen.

Agder Sekretariat

Kontrollutvalet i Valle kommune

Sak 01/17

Møtedato: 23.03.2017

Sakshandsamar: kih

SAK 01/17 KONTROLLUTVALET SI ÅRSMELDING FOR 2016

Vedlegg:

- **Framlegg til årsmelding for 2016**

Sekretær har utarbeida framlegg til årsmelding for Valle kontrollutval 2016.

Framlegg til vedtak:

Årsmeldinga for 2016 vert vedteken.

Valle kommune

Kontrollutvalet si årsmelding 2016

KONTROLLUTVALET SITT ANSVAR

Kommunestyret har etter KommuneLOVA §76 det øvste ansvaret for kontroll og tilsyn i kommunen. Kontrollutvalet skal etter KommuneLOVA § 77 stå føre det jamlege tilsynet med den kommunale forvaltninga på kommunestyret sine vegne. Kontrollutvalet rapporterer om si verksemd til kommunestyret.

KONTROLLUTVALET SI VERKSEMD M.M.

Kontrollutvalet sine møter

I løpet av 2016 har det vore 5 møter og handsama 14 saker. I tillegg kjem 14 referatsaker, førespurnader og orienteringar. Ordførar og rådmann har delteke på nokre kontrollutvalsmøter for å orientere om saker som utvalet har hatt ønske om å få ein breiare kunnskap og informasjon om.

Møta vert halden i kommunehuset i Valle. Saksdokumenter og møtebøker vert lagd ut på kommunen si heimeside.

Leiar og nestleiar deltok på Kontrollutvalskonferanse på Gardermoen 2. og 3. februar 2016. Fleire av medlemmane deltok også på ein dagskonferanse for kontrollutvalsmedlemmer i Lyngdal 14. januar 2016.

Kontrollutvalet sine oppgåver

I forskrift om kontrollutval § 4 heiter det:

”Kontrollutvalget skal føre det løpende tilsyn med den kommunale eller fylkeskommunale forvaltningen på vegne av kommunestyret eller fylkestinget, herunder påse at kommunen eller fylkeskommunen har en forsvarlig revisjonsordning. Utvalget kan ikke overprøve politiske prioriteringer som er foretatt av kommunens eller fylkeskommunens folkevalgte organer.”

Kontrollutvalet skal sjå etter at:

- kommunens rekneskap vært revidert på ein forsvarleg måte
- det vær gjennomført forvaltningsrevisjon og gitt fullmakt til kommunerevisjonen om å gjennomføre forvaltningsrevisjon innanfor tildelte budsjetttrammer
- det blir gjennomført selskapskontroll
- resultata av sitt arbeid blir rapportert til kommunestyret
- administrasjonens oppfølging av revisjonsmerknader blir rapportert til kommunestyret

Kontrollutvalet kan hjå kommunen, utan hinder av teieplikt, krevje ein kvar opplysning, utgreiing eller eitkvart dokument og gjera dei undersøkingar som det finn naudsynt for å gjennomføre oppgåvene.

Kontrollutvalet sine oppgåver ved rekneskapsrevisjon

Kommunerekneskapen for 2015 vart handsama i kontrollutvalet 14. juni 2016. Revisjonen ga si revisjonsmelding 7. juni 2016.

Revisor hadde gjort ei utsegn om andre tilhøve i si melding:

«Eining 10 politisk styring har hatt et betydelig meirforbruk i forhold til regulert budsjett på kr 1 086 069. Eining 20 rådmannen har hatt et betydelig meirforbruk i forhold til regulert

budsjett på kr 1 878 322. Vi viser til omtale på side 21 i administrasjonssjefen si årsmelding. Basert på vår revisjon av årsrekneskapen som omtalt over, meiner vi, med unntak av forholdet omtalt i avsnittet over, at de disposisjonar som ligger til grunn for rekneskapen i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpa i årsrekneskapen stemmer med regulert beløp.»

På bakgrunn av dette gav kontrollutvalet sin uttale til kommuneregnskapet for 2015 i medhald av kontrollutvalsforskrifta §7.

Kontrollutvalet gjorde merksam på utsegna som kom fram i revisor si melding. I tillegg fann utvalet det naudsynt å peike på at rekneskapen, årsmeldinga og revisjonsmeldinga vart lagd fram mykje seinare enn dei fristane som gjeld. Dette minskar utvalet sitt høve til å gjere sine pliktige oppgåver på ein fullgod måte.

Utvalet uttala vidare at dei var kjent med at det hadde vore betydeleg underbemanning i økonomiavdelinga, slik at bemanninga må styrkast. Revisjonen ville også sjå nærare på sine rutinar.

Utvalet forventa at gjeldande fristar vart haldne i framtida.

I same møte handsama ein også rekneskapen for Øyne Industribygg Valle KF for 2015 og ga sin uttale om dette.

Kontrollutvalet sine oppgåver ved forvaltningsrevisjon

Det er kontrollutvalet som etter kommunelovas reglar har ansvaret for at det vert gjennomført forvaltningsrevisjon i kommunen. Dette går fram av §77, nr. 4 som har følgjande ordlyd:

”Kontrollutvalget skal påse at kommunens eller fylkeskommunens regnskaper blir revidert på en betryggende måte. Kontrollutvalget skal videre påse at det føres kontroll med at den økonomiske forvaltning foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak, og at det blir gjennomført systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger (forvaltningsrevisjon.)”

Kapittel 5 i forskrift om kontrollutval inneheld utfyllande reglar om kontrollutvalet sine oppgåver ved forvaltningsrevisjon. Ifølge forskrifta § 10 skal kontrollutvalet minst ein gong i valperioden utarbeide ein plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon. Resultatet av gjennomført forvaltningsrevisjon skal rapporterast til kommunestyret (jf. forskriftas § 12).

I møte 24. 11.2015 tinga kontrollutvalet ei Overordna analyse, som skulle gje grunnlag for ein Plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2016-2019.

Framlegg til ny plan vart handsama i utvalet 06.12.2016, og sendt vidare til kommunestyret for endeleg vedtak. Planen vart vedteken i kommunestyret 21.12.2016.

I denne planen er følgjande område/prosjekt for forvaltningsrevisjon prioritert:

- **Styring og internkontroll (overordna)**
- **Sørge for tjenester i henhold til helse- og omsorgstjenesteloven og gjeldende forskrifter (helse- og omsorg)**
- **Inkluderende læringsmiljø (skole og barnehage)**
- **Barneverntjenester (barnevern)**

I vedtaket frå kommunestyret går det fram at kommunestyret gjev kontrollutvalet fullmakt til å foreta eventuelle endringar i prioriteringa av aktuelle prosjekt, og til å setje i verk andre prosjekt dersom utvalet ser trong for det.

Gjennomføring av forvaltningsrevisjon

Det er heller ikkje i 2016 gjennomført forvaltningsrevisjonsprosjekt, men det er gjort ei undersøking av tilhøva innanfor tilskotsforvaltninga i Valle kommune.

Ein ynskte undersøking av desse tilhøva:

- ***Er det utarbeidet eintydige kriterier/vilkår for tildeling av tilskot innanfor dei ulike tilskotsordningane?***
- ***Blir sentrale krav i forvaltningsloven etterlevd i forbindelse med saksbehandling og vedtak, blant anna kva angår informasjon i vedtak til tilskotsmottakarar?***
- ***I kor stor grad er det etablert rutinar for å kontrollere sentrale punkter i søknadene?***
- ***Er søknadene tilstrekkelig dokumentert og etterprøvbare?***
- ***I kor stor grad er det etablert rutinar for å krevje tilbakebetaling av tilskot dersom rapportering viser at tilskotet ikkje er brukt i samsvar med føresetnaden for vedtak.***

Rapporten synte ei rekke svakheiter med tilskotsforvaltninga i Valle kommune. Manglande internkontroll, stor grad av skjønsmessige vurderingar og mangelfull praksis for dokumentering og arkivering prega sakshandsaminga og fører med seg at formelle krav i lovgjevinga ikkje vart oppfylt.

Tilrådingane i rapporten var slik:

- «1. Utarbeide et internkontrollsystem bestående av skriftlige retningslinjer, rutinebeskrivelser, sjekklister og andre kontrolltiltak som bidrar til å sikre blant annet
 - a. Etterlevelse av sentrale krav i forvaltningsloven, kommuneloven og forskrift om offentlig arkiv*
 - b. At kriterier og retningslinjer for den enkelt tilskuddsordning blir fulgt i forbindelse med saksbehandlingen**
- 2. Formaliserer krav til kvalitetssikring i forbindelse med saksbehandlingen og utarbeider hensiktsmessige verktøy til dette formålet*
- 3. Gjennomfører og dokumenterer systematiske risikovurderinger og iverksetter nødvendige tiltak for å redusere uønskede risikoer*
- 4. Innfører tydeligere ledelsesoppfølging»*

Kontrollutvalet gjorde i sitt møte 06.12.2016 slikt framlegg til vedtak i kommunestyret:

1. Rapporten vert teken til etterretning.
2. Rådmannen syter for at dei tilrådingane som kjem fram i rapporten vart gjennomført snarast råd og seinast innan 1.11.2017.
3. Rådmannen held kontrollutvalet laupande orientera etter kvart som arbeidet skrid fram.

Kommunestyret vedtok samrøystes tilrådinga i sitt møte 21. desember 2016.

Kontrollutvalet sine oppgaver ved selskapskontroll

Etter endringar i kommuneloven og tilhøyrande forskrifter med verknad frå 1.7.2004, er kontroll og tilsyn med kommunalt eigde selskap ein prioritert oppgåve, og det er tatt inn egne reglar om selskapskontroll, jf. kommunelovens §77, nr. 5 og § 80. Selskapskontrollen består av ein obligatorisk del som går ut på å føra tilsyn med forvaltninga av eigarinteressa i selskapet (eigerskapskontroll) og ein frivillig del, som medfører at det også kan gjennomførast forvaltningsrevisjon når kontrollutvalet eller kommunestyret finn det naudsynt eller ønskeleg. Selskapskontroll skal gjennomførast på bakgrunn av Plan for selskapskontroll, som kommunestyret skal vedta.

I sitt møte 24.11.2015 tinga kontrollutvalet framlegg til Plan for selskapskontroll 2015-2019 frå Agder Kommunerevisjon IKS.

Framlegget til plan vart handsama i utvalet sitt møte 20.09.2016, og sendt vidare til kommunestyret med tilråding til vedtak.

I framlegg til plan var desse selskapa prioritert:

- **Aust-Agder Museum og Arkiv IKS**
- **Konsesjonskraft IKS**
- **Setesdal Miljø og Gjenvinning IKS**
- **Setesdal Brannvesen IKS**
- **Setesdal IKT**

Framlegget til plan vart samrøystes vedteke av kommunestyret 21.12.2016.

I vedtaket frå kommunestyret går det fram at kontrollutvalet får fullmakt til å prioritere kva for selskap som det skal gjennomførast kontroll i, til å definere omfanget og innhaldet i selskapskontrollen (eigerskapskontroll) og/eller forvaltningsrevisjon og til å foreta endringar i prioritering mellom dei aktuelle selskapa og eventuelt prioritere nye selskap dersom særskilde tilhøve skulle tilseia det.

Gjennomføring av selskapskontroll

Det er ikkje gjennomført selskapskontroll i 2016.

Andre saker

Etter kontrollutvalet si forskrift § 18 skal kontrollutvalet leggje fram framlegg til budsjett for kontroll- og tilsynsarbeidet i kommunen. Kontrollutvalet handsama framlegg til budsjett for Kontroll og Tilsyn for 2017 i sitt møte den 20.09.2016, og sende det til kommunen i medhald av forskrifta, som seier at forslaget skal følgje med formannskapet sitt framlegg til kommunen sitt budsjett ved kommunestyrehandsaminga.

Kontrollutvalet har vidare mellom anna handsama desse sakene:

Brev omkring habilitet i kommunestyresak 65/15

Utvalet fann ikkje å kunne gje ei vurdering av dei habilitetsspørsmåla som kom fram i saka, då dette ikkje låg innanfor kontrollutvalet sitt kompetanseområde, nemlig å vurdere kommunestyret sitt skjønn.

Nummererte brev nr. 62 og nr. 2 frå revisor

Desse breva inneheld opplysningar om at rekneskapen ikkje vart laupande oppdatert, og kontrollutvalet fann det naudsynt å gjere kommunestyret merksam på dette slik at dei kan be rådmannen setje i verk naudsynte tiltak for at rekneskapen i framtida gjort i medhald av lov og forskrift.

Brev om grunnlaget for omklassifisering av dyrka- og overflatedyrka jord

Denne saka gjeld sakshandsaming og retningslinjer for omklassifisering av dyrka- og overflatedyrka jord.

Kontrollutvalet har bede Agder Kommunerevisjon IKS om ei utgreiing i saka. Rapport frå revisjonen vil kome på nyåret 2017.

Kontrollutvalet si samansetjing

Valle kontrollutval skal etter gjeldande reglementet ha fem medlemmer.

For perioden 2015-2019 er desse vald:

Leiar:	Knut H. Nomeland (Sp)
Nestleiar:	Kent M. Lund (H)
Medlem:	Kjell Ove Tveiten (Ap)
Medlem:	Gyro K. Rysstad Ap)
Medlem:	Anne Elisabeth Gilbert Axelssen/Ann Christin Jacob (V)

Kontrollutvalet sitt sekretariat

Kontrollutvala i Audnedal, Bygland, Bykle, Evje og Hornnes, Farsund, Flekkefjord, Hægebostad, Iveland, Kvinesdal, Lindesnes, Lyngdal, Mandal, Marnardal, Sirdal, **Valle** og Åseral har felles sekretariat gjennom Agder Sekretariat, som er eit selskap skipa etter § 27 i kommunelova.

Selskapet har 2 tilsette og har kontorstad i Kvinesdal kommune.

Sekretariatet sine oppgåver er fastsett i Forskrift for kontrollutval og i selskapet sine vedtekter. Det skal mellom anna sjå etter at dei sakene som vert handsama i kontrollutvalet er forsvarleg utgreia, og at utvalet sine vedtak vert sett i verk.

Agder Sekretariat

Kontrollutvalet i Valle kommune

Sak 02/17

Møtedato: 23.03.2017

Sakshandsamar: kih

SAK 02/17 OMKLASSIFISERING AV DYRKA MARK - RAPPORT

Vedlegg:

- Rapport frå Agder Kommunerevisjon IKS, datert 15.03.2017

Saka gjeld

Kontrollutvalet har bede Agder Kommunerevisjon IKS om ei utgreiing omkring sakshandsaming og retningsliner for omklassifisering av dyrka- og overflatedyrka jord. Bakgrunnen for saka var 2 brev frå Bjørgulv N. Berg, kor han bed kontrollutvalet undersøke om grunnlaget for omklassifisering av dyrka- og overflatedyrka jord på gnr. 50, bnr. 6 i Valle. Etter omklassifiseringa fekk eigedomen under 25 da. dyrka- og overflatedyrka jord, noko som medførte at det ikkje lengre var konsesjonsplikt på eigedomen i samband med sal.

Agder Kommunerevisjon har utarbeidd ein grundig rapport kor dei undersøker sakshandsaminga av omklassifisering av dyrka og overflatedyrka jord på gnr. 50, bnr. 6 i Valle kommune.

Innhaldet i rapporten

Det er to sentrale problemstillingar som vert handsama i rapporten:

1. *Har kommunen sine rutinar og handsaminga vert i samsvar med krav som vert stilt i kommunelova, forvaltningslova og jordlova? Kan kommunen dokumentere at sakshandsaminga har vert i tråd med god forvaltningsskikk og krav i lovverket?*
2. *Er kommunen si omklassifisering av dyrka jord frå ca. 31 daa. til ca. 20 daa. korrekt i medhald av regelverket?*

Det syner seg etter gjennomgangen av sakshandsaminga og dokumentasjon at kommunen har arkivert svært lite dokumentasjon av handsaminga av den aktuelle saka, noko som har gjort det vanskeleg for revisjonen å etterprøve kommunen sine vurderingar og avgjersler.

Revisor rår til at kommunen utarbeider skriftlege rutinar for sakshandsaminga som sikrar etterleving av krav i lovverket, og at saker vert tilfredsstillande dokumentert og arkivert i kommunens saksarkiv.

Ut frå dei undersøkingane som revisjonen har gjort, meiner dei at det ikkje er usannsynleg at dei omtalte areala i nærleiken av hovudhuset der dyrka jord vart endra til innmarksbeite, kan ha vore dyrka jord. Vidare peiker revisjonen på eit anna område i nærleiken av hovudhuset som vart registrert som innmarksbeite i 2009. Dette området var tidlegare i Økonomisk kartvert klassifisert som dyrkbar jord. Dette området kan ha eigenskaper som fulldyrka eller overflatedyrka jord, men blitt feilregistrert i 2008. Dei gjer merksam på at dette området i 2015 vart slått med maskin.

Revisor rår til at kommunen gjer ei ny vurdering av om dei omtala areala er dyrka jord eller innmarksbeite.

Ein syner elles til rapporten som er lagt med saka.

Framlegg til vedtak:

Kontrollutvalet vil be kommunestyret gjere slikt vedtak:

1. Rådmannen syter for å utarbeide skriftlege rutinar som sikrar at sakshandsaminga av omklassifisering av dyrka- og overflatedyrka jord er i samsvar med krav i lovverket , samt at saker blir tilfredsstillande dokumentert og arkivert i kommunen sitt saksarkiv.
2. Rådmannen syter for å gjere ei ny og grundig vurdering av omklassifiseringa av dei i rapporten omtala areala på gnr. 50/6 i Valle.
3. Når dei nye vurderingane er gjennomført, vert kontrollutvalet skriftleg informert om kva som er gjort.

Omdisponering av jordbruksareal

Rapport til kontrollutvalget i Valle kommune

Mars 2017

Forord

Agder Kommunerevisjon IKS har undersøkt problemstillinger rundt saksbehandling og omklassifisering av landbruksjord for et gårdsbruk i Valle kommune.

Revisjonen har utført oppdraget på bestilling fra i kontrollutvalget i Valle kommune, jf. vedtak i kontrollutvalgssak 11/16. Fokus for prosjektet har vært saksbehandling og etterlevelse av gjeldene regelverk innenfor landbruksforvaltningen.

Ferdig rapport er oversendt rådmannen for uttalelse, før den oversendes til kontrollutvalget for videre behandling.

Kristiansand, 15. mars 2017

Tor Ole Holbek
Revisjonssjef

Terje Osnes
Revisor

1. Sammendrag

Agder Kommunerevisjon IKS har etter bestilling fra kontrollutvalget i Valle kommune gjennomført en undersøkelse av saksbehandlingen ved omklassifisering av dyrket og overflatedyrket jord ved en gård i Valle kommune. Omklassifiseringene ga i 2015 grunnlag for å unnta konsesjonssøknaden fra priskontroll, og kan ha medvirket til at prisen økte fra 3,8 mill. i 2011 til 9,2 mill. i 2015. Det er to sentrale problemstillinger som behandles i denne rapporten:

- 1) Har kommunens rutiner og saksbehandling vært i henhold til krav som stilles i kommuneloven, forvaltningsloven og jordloven? Kan kommunen dokumentere at saksbehandlingen har vært i overensstemmelse med god forvaltningsskikk og krav i lovverket?
- 2) Omklassifiseringene ga i 2015 grunnlag for å unnta konsesjonssøknaden fra priskontroll, og kan ha medvirket til at prisen økte fra 3,8 mill. i 2011 til 9,2 mill. i 2015. Er kommunens omklassifisering av dyrka jord fra ca. 31 daa til ca. 20 daa korrekt i henhold til regelverket?

Revisjonen har gjennomgått kommunens saksbehandling og dokumentasjon av omklassifiseringen. Det viser seg at kommunen har arkivert svært lite dokumentasjon vedrørende saksbehandlingen, noe som har gjort det vanskelig for revisjonen å etterprøve kommunens vurderinger og avgjørelser. Revisor påpeker at kommunen, uansett om det er tale om rene rettinger eller omklassifiseringer, må gjennomføre en formell saksbehandling og arkivere alle interne og eksterne dokumenter i saken. Dette gjelder ikke minst de undersøkelsene og vurderingene kommunen selv har gjort, samt viktige opplysninger som er framkommet i samtaler eller møter. Revisor anbefaler kommunen å utarbeide skriftlige rutiner for saksbehandlingen som sikrer etterlevelse av krav i lovverket, samt at saker blir tilfredsstillende dokumentert og arkivert i kommunens saksarkiv.

I rapporten blir det innledningsvis presentert en del begreper og regelverk som gjelder for forvaltningen av dyrka og dyrkbar jord. I tillegg redegjøres det for regelverket som gjelder for kommunens saksbehandling og arkivering.

I kapittel 5 presenteres den informasjonen om saken som revisjonen har hatt tilgang til, og som danner grunnlaget for revisjonens vurderinger og konklusjoner. Revisjonen har hentet arealinformasjon fra både tidligere kartverk og fra arealressurskartene som finnes på "Kilden" og "Gårdskart" på internett. Disse arealressurskartene i målestokk 1:5000 er svært detaljerte og er et resultat av mange års kartleggingsarbeid i kommunene og i offentlige institusjoner. I tillegg har revisjonen vurdert forskjellige versjoner av målestokkriktige flyfoto for gårdsarealene fra 1965 og fram til 2015. Rapporten er imidlertid utarbeidet i en periode med frost og snø på bakken, slik at revisjonen ikke hatt mulighet til å foreta faktiske undersøkelser av jorda.

På basis av de undersøkelsene revisjonen har foretatt, mener vi det ikke er usannsynlig at de omtalte arealene i nærheten av hovedhuset, der dyrka jord ble endret til innmarksbeite, kan ha vært dyrka jord. Nyere kart, flyfoto (ortofoto) og bilder som viser at arealene i 2015 ble slått med maskin tilsier at arealene kan være dyrka eller overflatedyrka jord, og ikke innmarksbeite.

Revisjonen har også sett på et tredje areal i nærheten av hovedhuset som ble registrert som innmarksbeite ved opprettelsen av AR5 i 2009. Imidlertid er arealet klassifisert som dyrka jord tidligere i Økonomisk kartverk (ØK) og som dyrkbar jord i kartlaget «Dyrkbar jord» i AR5. I tillegg viser bilde tatt i 2015 at området blir slått med maskin. Dette arealet kan ha egenskaper som fulldyrka eller overflatedyrka jord, men blitt feilregistrert tilbake i 2008 da kartdataene ble registrert inn i AR5.

Basert på sakens fakta slik de framstår i rapporten anbefaler revisjonens at kommunen gjør en ny vurdering av om de omtalte arealene er dyrka jord eller innmarksbeite.

Innhold

1. Sammendrag	2
2. Innledning	4
2.1 Kontrollutvalgets bestilling.....	4
2.2 Problemstillinger	4
2.3 Hvilket regelverk som gjelder	4
3. Jordbruksareal, kartverk og definisjoner av dyrkbar mark	5
3.1 Dyrket mark som ressurs.....	5
3.2 Forsterket plan- og lovverk	5
3.3 NIBIO – Kilden.....	5
3.4 Gårdskart	6
3.5 AR5 "Arealressurskart"	7
3.6 Jordregister.....	9
3.7 Definisjoner av dyrka og dyrkbar jord	10
4. Regelverk og ansvarsområder	12
4.1 Jordloven	12
4.2 Omdisponering og deling av landbruksjord	12
4.3 Vern av jorda	13
4.4 Når jorda ikke blir drevet.....	14
4.5 Fylkesmannens oppgaver	14
4.6 Konesesjonsloven	15
4.7 Priskontroll	17
4.8 Forskrift nr. 1479 til konsesjonsloven og Jordloven om overføring av myndighet til kommunen, fylkesmannen m.fl.	17
4.9 Forskrift nr. 1447 om offentlige arkiv og journalføring.....	17
4.10 Forskrift nr. 1480 om saksbehandling i kommunen i saker etter konsesjonsloven og jordloven	18
4.11 Forvaltningsloven	19
4.12 Er kommunens avgjørelse et enkeltvedtak?	19
5. Saksinformasjon	20
5.1 Verditakster og konsesjonsbehandlinger	20
5.2 Informasjon i kommunes arkiv.....	21
5.3 Spørsmål i kommunestyret og lovlighetskontroll	21
5.4 Henvendelse til kontrollutvalget.....	22
5.5 Opplysninger mottatt fra kommunens administrasjon.....	22
5.6 Kommunens kartendringer for eiendommen	23
5.7 Informasjon hentet fra AR5, Gårdskart og Økonomisk kartverk.....	27
5.8 Foto (2015) av areal tilhørende gnr. 50/6	30
6. Revisors vurderinger	31
6.1 Problemstillinger	31
6.2 Kommunens rutiner og saksbehandling.....	31
6.3 Omdisponering av dyrka jord	32
7. Revisors konklusjoner og anbefalinger.....	35
7.1 Revisors konklusjoner.....	35
7.2 Revisors anbefalinger	35
8. Rådmannens uttalelse til rapporten	36
9. VEDLEGG:	38

2. Innledning

2.1 Kontrollutvalgets bestilling

Kontrollutvalget i Valle kommune vedtok i møte 20. september 2016 at Agder Kommunerevisjon IKS skulle foreta en undersøkelse av saksbehandling i forbindelse omklassifisering av dyrket og overflatedyrket jord for gnr 50/6 i Valle kommune.

Bakgrunnen for kontrollutvalgets vedtak var et brev til kontrollutvalget, der det ble påstått at det har vært feil og mangler ved kommunens saksbehandling i forbindelse med omklassifiseringen av jordbruksareal for et angitt gårds- og bruksnr.

Hovedformålet med denne undersøkelsen er å undersøke om grunnlaget og saksbehandlingen for omklassifisering av dyrka- og overflatedyrka jord i Valle kommune er i henhold til kommunale retningslinjer, lover og forskrifter og rundskriv. Revisjonen vil i dette arbeidet se spesielt på den saken som ble tatt opp i brevet til kontrollutvalget.

2.2 Problemstillinger

Det er to sentrale problemstillinger som behandles i denne rapporten.

1. Har kommunens rutiner og saksbehandling vært i henhold til krav som stilles i kommune-loven, forvaltningsloven og jordloven? Kan kommunen dokumentere at saksbehandlingen har vært i overensstemmelse med god forvaltningsskikk og krav i lovverket?
2. Omklassifiseringene ga i 2015 grunnlag for å unnta konsesjonssøknaden fra priskontroll, og kan ha medvirket til at prisen økte fra 3,8 mill. i 2011 til 9,2 mill. i 2015. Er kommunens omklassifisering av dyrka jord fra ca. 31 daa til ca. 20 daa korrekt i henhold til regelverket?

2.3 Hvilket regelverk som gjelder

Problemstillingene som behandles i denne rapporten blir vurdert i forhold til regelverket som gjelder. I denne rapporten er det:

- Kommuneloven med forskrifter
- Forvaltningsloven med forskrifter
- Arkivloven og forskrift om offentlige arkiv
- Jordloven med forskrifter
- Konsesjonsloven med forskrifter
- Forskrift om saksbehandling i kommunen i saker etter konsesjonsloven, jordloven mv.
- Rundskriv fra Landbruksdirektoratet
- Reglement og interne retningslinjer for kommunen

Det vises til kapittel 4 for nærmere beskrivelser av regelverket.

3. Jordbruksareal, kartverk og definisjoner av dyrkbar mark

I dette kapittelet forklarer vi og gjennomgår del sentrale begrep for å gi et innblikk i hvilke systemer og kartløsninger som benyttes innenfor jordbruksforvaltningen, og som er viktig for å kunne forstå presentasjoner og vurderinger lenger ut i rapporten. Vi forklarer også hva som kjennetegner og skiller de forskjellige arealtypene i landbruket, som er nødvendig for å kunne forstå problemstillingene rundt omklassifisering av landbruksjord.

3.1 Dyrket mark som ressurs

Norge har relativt lite jordbruksareal sammenlignet med mange andre land. For å sikre matproduksjonen er det derfor viktig med et godt jordvern, kombinert med bedre utnyttelse av tilgjengelige jordbruksarealer.

Dyrket mark er en knapp ressurs¹. Bare tre prosent av Norges landareal – inkludert overflatedyrket jord og innmarksbeite – er i dag dyrket mark og dette tilsvarer om lag 10 millioner dekar (1 dekar/daa = 1000 kvadratmeter). Av dette er det bare 30 prosent som egner seg til å dyrke matkorn. Ingen EU-land har lavere andel enn dette. 90 prosent av jordbruksarealet går i praksis i dag til å dyrke dyrefôr, som benyttes til produksjon av kjøtt, melk eller egg.

Det totale jordbruksarealet i Norge har økt de siste 25 årene, men den beste jorda – hvor det kan produsere korn, poteter og grønnsaker – er blitt redusert. Forklaringen er både at det er blitt mer innmarksbeite, men også at fulldyrket jord mange steder er blitt omdisponert eller tatt ut av drift.

3.2 Forsterket plan- og lovverk

Kommunene har en viktig rolle i å ivareta nasjonale og regionale jordvernhensyn, da de har hovedansvaret for den lokale arealforvaltningen. Kommunenes forvaltning av jordbruksarealene reguleres i dag hovedsakelig av Jordloven og plan- og bygningsloven.

Den reviderte plan- og bygningsloven, som trådte i kraft 1. juli 2009, har gitt kommunene flere virkemidler for å styrke jordvernet. De siste årene har jordvern hatt en mer fremtredende plass i planleggingen av nye samferdselsprosjekter, boligutbygging og næringsutvikling, men dette har også blitt kilde til større motsetninger mellom utvikling og bevaring av dyrkbar mark.

3.3 NIBIO – Kilden

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF), Bioforsk og Norsk institutt for skog og landskap.

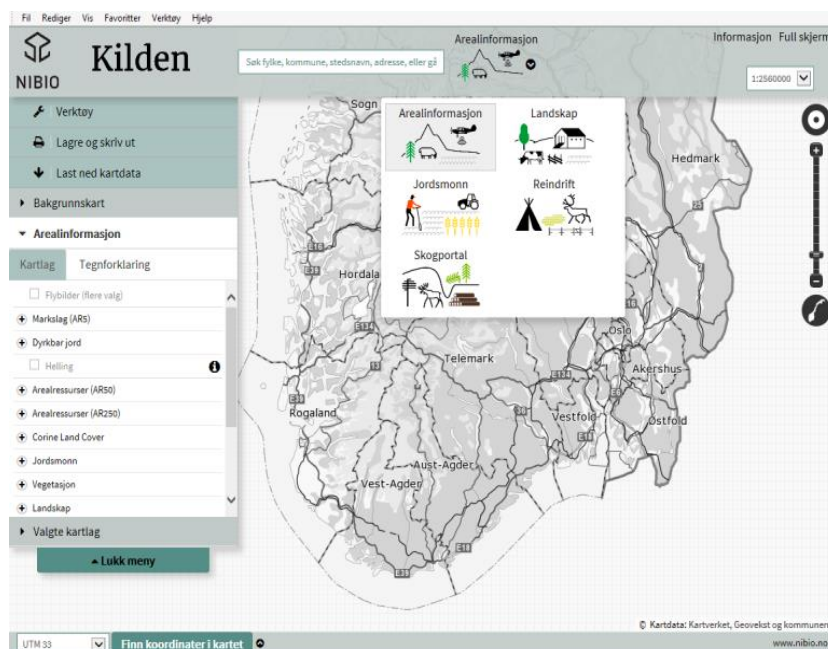
De viktigste satsningsområdene for NIBIO har vært kart og geodata, arealressurser, mat- og planteproduksjon, miljø, klima, genressurser og skogbruk.

¹ <https://www.regjeringen.no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/landbruk/innsikt/jordvern/jordvern/id2009556/>

Via nettsiden "Kilden"² drifter NIBIO nasjonale kartsystemer med arealinformasjon for hele Norge. Kartene er tilgjengelige for alle som har tilgang til internett. I tillegg til egne kartdata er det også mulighet for å vise kartlag fra andre parter i Norge.

På «Kilden» kan det velges fem fagområder: Arealinformasjon (som vises ved oppstart), Landskap, Jordsmonn, Reindrift og Skogportalen. Brukeren av «Kilden» velger selv fagområde og deretter hvilke kartlag som skal vises og i hvilken rekkefølge.

Det er mulig å skru av og på kartlag for å kombinere og sammenstille ønsket informasjon i kartet. Kartlagene kan gjøres gjennomsluktige for å vise flere heldekkende kartlag sammen. Dette gjør at man for eksempel på arealressurskart med angivelse av type markslag også kan kombinere dette helt eller delvis med delvis gjennomsluktige flybilder (ortofoto med riktig målestokk). Alle kartbildene som vises på skjermen kan lagres i PDF-format eller skrives ut.

Kilden.nibio.no

«Kilden» gir også mulighet for å spore hvilke endringer kommunene har gjort i arealkartene. Dette ligger som eget valg på nettsiden, der man kan spesifisere kommune og bruksnr/gårdsnummer for å finne hvilke endringer som er gjort.

NIBIO drifter også kartløsningen «Gårdskart på Internett»³, som er utviklet for visning av kart, eiendomsgrenser og arealtall for landbrukseiendommer.

3.4 Gårdskart

Kartløsningen «Gårdskart» ble til gjennom en "Gårdskartprosess"⁴ som strakte seg kommunevis over perioden 2005 til ca. 2013 og hadde som formål å lage et kart som kunne vise arealressurser og arealtall for hver enkelt landbrukseiendom.

Det var viktig å få kvalitetssikret kartgrunnlaget og arealtallene før de kunne tas i bruk som kontrollgrunnlag for de arealbaserte tilskuddene i landbruket. Arbeidet med å kvalitetssikre kartgrunnlaget ble kalt "gårdskartprosessen" og pågikk over flere år. I begynnelsen ble gårdskart produsert på papir som en del av prosjektet. Senere kom nettjenesten Gårdskart på Internett, som en naturlig oppfølging.

Kommunen fikk en viktig oppgave med å få grunneierne med på å kvalitetssikre arealressursene og arealtallene under gårdskartprosessen. Kommunen skulle, i samarbeide med grunneierne, korrigere de første versjonene av kartene fram til det som ble kalt «2. gangs

² <http://kilden.nibio.no>

³ <http://gardskart.skogoglandskap.no>

⁴ Se rundskriv 27/12 om Gårdskartprosessen, fra Statens landbruksforvaltning (SLF) – nå Landbruksdirektoratet

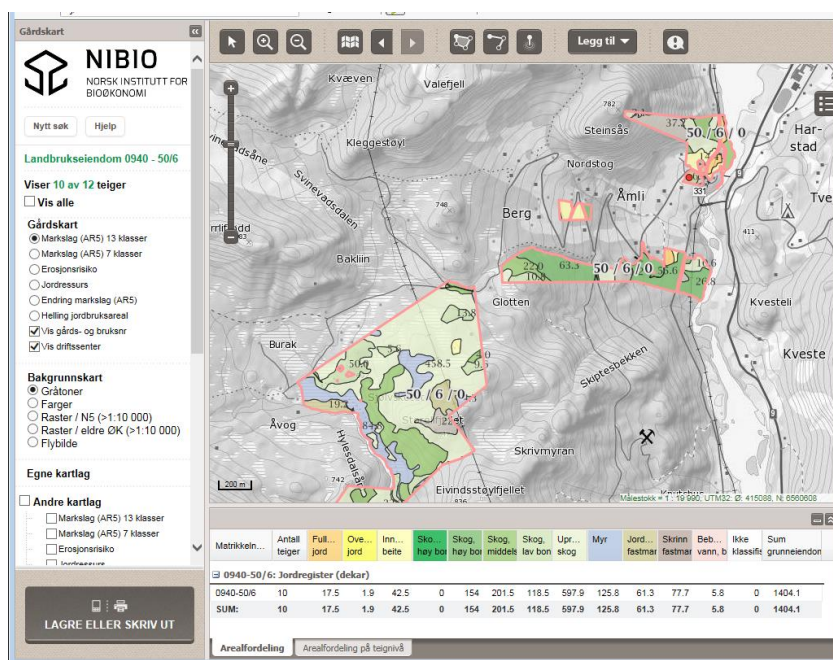
jordregister», og som ble overført til Landbruksregisteret som grunnlag for produksjons-tilskudd. Valle kommune kjørte 2. gangs jordregister i 2013.

Endringer i arealer etter 2. gangs jordregister, skal ivaretas gjennom kommunens kontinuerlige oppdatering av AR5 ("ArealRessurskart" – beskrevet lenger nede), eiendomskart i Matrikkelen, samt grunneiendomstabellen i Landbruksregisteret. All oppdatering av kartinformasjon skjer i henhold til kommunens FDV-avtaler gjennom Geovekst-samarbeidet.

Første versjon av «Gårdskart» på Internett ble opprinnelig lansert av Skog og Landskap (nå NIBIO). "Gårdskart" gir mulighet for å søke opp arealkart og kartdata for en kommune spesifisert ned på gårds- og bruksnr. Gårdskartet vises grafisk med markering av eiendomsgrenser, med alle teiger, samt opplysninger om hvilke markslag det er på alle teigene. Eiendomsgrensene for eiendommene hentes fra Matrikkelen⁵. Eventuelle endringer kommunen gjør i eiendomskart i Matrikkelen, vil bli synlig i gårdskartene.

Gårdskartet gir gårdbrukere og andre fagfolk svar på spørsmål om grenselinjer og størrelser, dyrka mark, skog og ulike typer miljødata.

Det er også mulig å hente fram informasjon om hvilke endringer (omklassifiseringene) som kommunene har gjort på markslagene til de forskjellige eiendommene.

Gårdskart - gnr. 50/6

Gårdskartet tjener som dokumentasjon over arealressursene for en landbrukseiendom, og danner sammen med Jordregisteret grunnlag for kontroll av søknad om produksjonstilskudd i landbruket.

3.5 AR5 "Arealressurskart"

Forløperen til arealressurskartet AR5 var Økonomisk Kartverk (ØK), som var en landsdekkende kartserie med svært detaljert og nøyaktig informasjon om arealressursene i landbruket. Nøyaktigheten og detaljrikdommen i ØK kan derfor fremdeles benyttes i forståelse og tolkning av markslag i produktivt jords- og skogbruksareal. Lenger ute i denne rapporten benytter vi informasjonen som ligger i ØK til å underbygge våre vurderinger av hva slags markslag spesifikke areal består av.

Økonomisk kartlegging av jordbruksareal startet ved at Stortinget i 1964 vedtok *Landsplan for økonomisk kartverk*. Etter denne planen skulle alt produktivt areal under skoggrensen kartlegges i målestokk 1:5000. Inndelingen av areal i såkalte *markslag* ble et nasjonalt system for klassifisering av jords- og skogbruksareal.

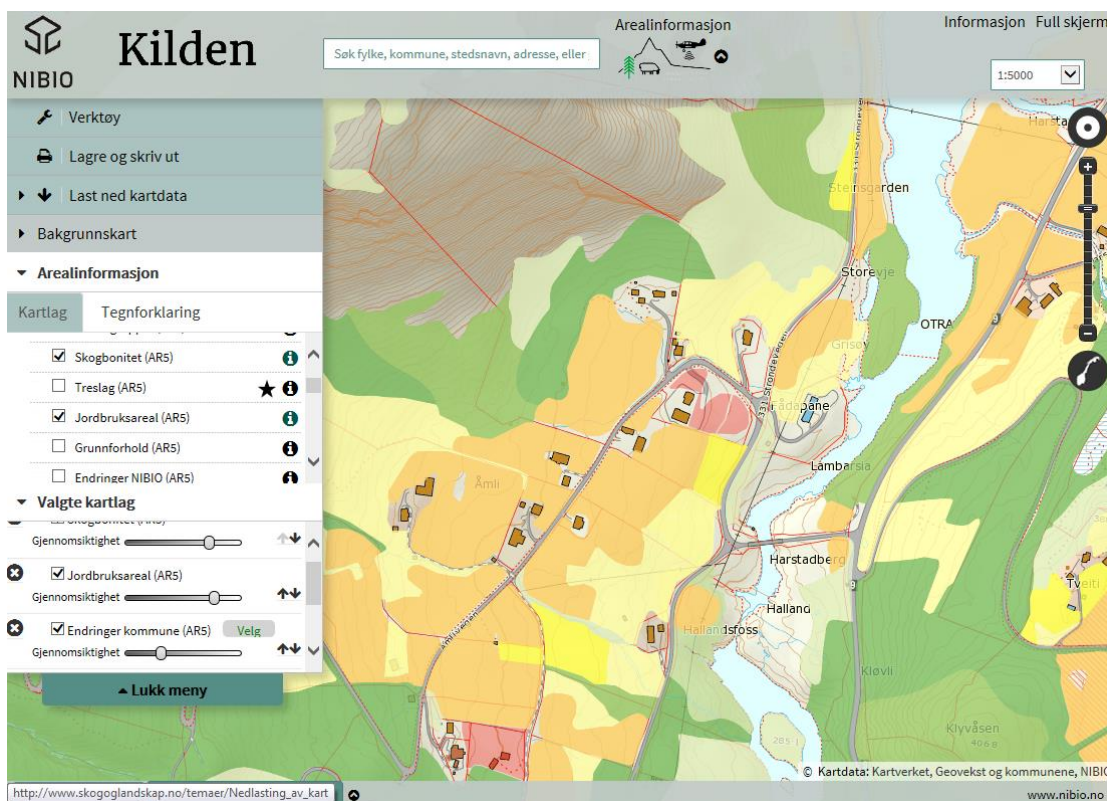
⁵ Norges offisielle eiendomsregister, www.matrikkelen.no

Til kartleggingen ble det benyttet flyfotografering og kartkonstruksjon. I forbindelse med kartleggingsarbeidet gjennomførte Jordregisterinstituttet en landsomfattende markslagsregistrering, mens ansvaret for å kartfeste eiendomsgrensene ble overlatt Jordskifteverket. Eiendomsgrenser ble merket med standardiserte signal i marka før flyfotografering, og inventering av flybilder ble gjort i marka med grunneiere til stede. I løpet av 1980-tallet var kartleggingen fullført i de fleste fylker, og ble endelig avsluttet for hele landet i 2002.

Fra rundt 1988 begynte samtidig arbeidet med å overføre innholdet i Økonomisk kartverk til digital form. Arbeidet ble utført ved de enkelte fylkeskartkontorer ved bruk av digitaliseringsbord og senere skanning, der kartmateriellet ble digitalisert til DMK (Digitalt markslagskart). I 2006 var Digitalt markslagskart ferdig etablert for alt areal som var kartlagt.

Etter at Økonomisk kartverk var digitalisert til DMK, startet Skog og landskap i 2008 i samarbeid med Statens kartverk en konvertering av original DMK til et nytt digitalt arealressurskart. Skog og landskap fikk oppdraget med å ajourføre markslagsinformasjon fra "Økonomisk kartverk" og DMK ved hjelp av ortofoto (målestokkriktige flyfoto), og etablerte en førstegangsversjon rundt 2009. Det nye kartlaget ble kalt **AR5** (ArealRessurskart 1:5000) og inngikk etter hvert som FKB⁶-AR5 i et nasjonalt kartsamarbeid. Datasettet deler inn landarealet etter følgende kriterier: Arealtype, treslag, skogbonitet og grunnforhold.

Bakgrunnen for utarbeidelsen av AR5 var blant annet at Riksrevisjonen gjennom flere år hadde etterlyst bedre dokumentasjon for årlig utbetaling av i overkant 3 milliarder kroner i arealbaserte tilskudd. Ved jordbruksoppgjøret i 2002 ble det derfor bestemt at markslagsinformasjonen i fra Økonomisk kartverk skulle kvalitetsheves for å få et "kartgrunnlag med tilfredsstillende kvalitet for å ha en forsvarlig forvaltning og kontroll av de arealbaserte tilskuddene i jordbruket".

AR5 Arealressurskart

⁶ FKB er forkortelse for "FellesKartdataBase"

AR50 og AR250 er kart som viser Norges arealressurser tilpasset målestokk fra 1:20 000 og ned til 1:300 000. Disse kartene gir forenklet informasjon på oversiktsnivå. Kartdata er tilgjengelig for alle som har tilgang til internett.

Merk at arealressurskartet AR5 skal vise *arealtilstanden*, ikke *arealbruken*.

Det er kommunene som har ansvar for å holde sin lokale AR5-database løpende oppdatert. I henhold til avtaler i **Geovekst-samarbeidet**⁷ skal kommunene minst en gang i året via Kartverket overføre en ajourholdt AR5 til Norsk Institutt for Bioforskning (NIBIO). Når NIBIO mottar ajourført AR5 fra kommunen, legger de ut både arealstatistikk og kart over endringene som er gjort i AR5 ut på nettsidene «Kilden» og «Gårdskart».

NIBIO foretar også periodisk ajourhold på sin sentrale database. I det periodiske ajourholdet av AR5 skal NIBIO fange opp forandringer som gjengroing og andre endringer som kommunen ikke har registrert. Gjennom det periodiske ajourholdet blir AR5 rettet opp og harmonisert mot andre kartdata, samt sjekket mot nye ortofoto (målestokkriktige flybilder). I tillegg blir eventuelle feil fra kommunenes ajourhold rettet. Periodisk ajourhold gjennomføres vanligvis hvert 4.-7. år.

Fylkesmannens landbruksavdeling⁸ skal sammen med kommunen vurdere når det er aktuelt å gjennomføre et nytt periodisk ajourhold.

3.6 Jordregister

Jordregisteret er en kommunevis arealstatistikk med oppgave over arealressurser per landbrukseiendom som gir oversikt over eiendomssituasjonen i kommunen. Jordregisteret er papirrapporter som er generert på basis av opplysninger hentet fra AR5, Gårdskart med markslagsdata (arealtilstand og arealkvalitet for jord-/skogbruksområder) samt fra Eiendomskart.

Jordregisteret består av flere papirrapporter, der de viktigste blant annet er:

- Rapport 1 som gir oversikt over hvor mye areal det er på landbrukseiendommen i jordregisteret og i Landbruksregisteret i Landbruksdirektoratet.
- Rapport 2 som er den arealstatistikken som viser markslagsklasser per grunneiendom, summert opp på landbrukseiendomsnivå. Jord-sameier inngår ikke denne rapporten.

Kommunene må selv sende inn sin lokalt ajourførte AR5-database til sentral kartdatabase, og kan etter behov produsere et nytt jordregister via internettsidene til NIBIO. Etter at kommunen har produsert et nytt jordregister, må kommunen se over tallene og velge om arealtallene skal overføres til Landbruksregisteret (i Landbruksdirektoratet) som grunnlag for søknader om tilskudd.

På Skog og landskap sine nettsider⁹ kan Fylkesmannen sjekke status for hver kommune, når de avsluttet gårdskartprosessen, når de har levert inn kontinuerlig ajourhold av AR5, om og når de har levert inn nye jordregistertall for oppdatering av arealtallene i Landbruksregisteret.

⁷ Geovekstsamarbeidet omfatter Landbruksdirektoratet, Statens kartverk, kommunene, landbruket, Telenor, Statens vegvesen og Energiforsyningen. Disse samarbeider om FKB (FellesKartdataBase) som er en samling strukturerte datasett som utgjør en viktig del av grunnkartet for et område. Datasettene i FKB er en del av Geovekst-samarbeidet og inneholder blant annet: Høyde (Høydekurver); Vann (Kyst, sjø, innsjø og vassdrag; Markslaginformatjon/Areal (AR5); Bygg og anlegg (Bygninger, anlegg og ledninger); Samferdsel (FKB Veg: Vegsituasjon, jernbane, samferdsel og flyplass); Tekst (Presentasjonsdata); FKB-Detaljert Høyde (Høydeinformasjon ekvidistanse 1 m, terrenglinjer, høydepunkt). Dekningen til FKB-datasettene kan variere.

⁸ Rundskriv 27/2012 om Gårdskartprosessen og videre ajourhold, fra Statens landbruksforvaltning (SLF) – nå Landbruksdirektoratet.

3.7 Definisjoner¹⁰ av dyrka og dyrkbar jord

Opprinnelig ble "Dyrkbar jord" kartlagt som «dyrkingsjord» i forbindelse med Økonomisk Kartverk, som senere ble digitalisert til DMK (digitalt markslagskart). Dyrkbar jord ble imidlertid ikke tatt med videre i konverteringen til FKB-AR5, fordi datasettet Dyrkbar jord ble ansett som relativt statisk og at det derfor ikke var behov for de løpende oppdateringene som skulle gjelde for AR5.

I dag er informasjonen fra DMK om dyrkbar jord videreført som kartlaget "FKB-Dyrkbar jord"¹¹. Datagrunnlaget for FKB-Dyrkbar jord er hentet fra DMK og kombineres årlig med informasjon om endringer jordforhold i AR5.

Kartlaget «FKB-Dyrkbar jord» er areal som ikke er fulldyrka, men som kan fulldyrkes til lettbrukt eller mindre lettbrukt fulldyrka jord, og som holder kravene til klima og jordkvalitet for plantedyrking. Betegnelsen dyrkingsjord brukes synonymt i noen dokumenter. Arealene med "Dyrkbar jord" kan i dag være registrert blant arealtypene overflatedyrka jord, innmarksbeite, skog, åpen fastmark og myr i AR5.

Under datagenereringen av datasettet FKB-Dyrkbar jord er det brukt raster-metodikk med et rutenett på 10x10m som deretter er vektorisert. Dette gjør at grensene for FKB-Dyrkbar jord er uregelmessige og ikke helt like grensene i AR5 og DMK.

Kartlaget FKB-Dyrkbar Jord forvaltes av Norsk Institutt for Bioforskning (NIBIO). En fullstendig beskrivelse finnes i håndboken «Markslagsklassifikasjon i Økonomisk Kartverk»¹². "Dyrkbar jord" må forstås i henhold til det som fremgår av datasettet «FKB-Dyrkbar jord» i FKB-AR5¹³, og som årlig oppdateres maskinelt med informasjon fra AR5.

Landbruks- og matdepartementet viser i M1/2013 også til at definisjonene¹⁴ av dyrka jord og dyrkbar jord bestemmes av definisjonene gitt i henholdsvis AR5 og FKB-dyrkbar jord. Statistisk Sentralbyrå (SSB) benytter samme definisjoner som AR5 i sine metadata og variabeldefinisjoner.¹⁵

Dyrka jord er et marklag i AR5, og deles inn i 3 klasser jord: *Fulldyrka jord*, *Overflatedyrka jord* og *Innmarksbeite*.

Fulldyrka jord: Jordbruksareal som kan fornyes med pløying til vanlig pløyedybde (minst 20 cm), og kan benyttes til åkervekster eller til eng. Det må være tilstrekkelig steinfritt ploglag og jordlag på minst 30 cm til fast fjell.

Overflatedyrka jord: Jordbruksareal som for det meste er rydda og jevna i overflata, slik at maskinell høsting er mulig. Jordlaget er for grunt til å kunne pløyes, eller stein og blokk er ikke fjernet til vanlig pløyedybde. Arealet kan ikke ha stein i overflaten som er til hinder for maskinell drift, men arealet kan være oppstykket av steinhauger, blokker eller treklynger.

Innmarksbeite: Jordbruksareal som kan benyttes som beite, men som ikke kan høstes maskinelt. Skiller seg ofte fra overflatedyrka jord ved forhold som er til hinder for maskinell høsting, for eksempel sterkt oppstykket av treklynger, stubber, steiner, blokker og lignende. Minst 50 % av arealet skal være dekt av godkjente grasarter eller beitetålende urter. Med

⁹ <http://www.skogoglandskap.no/temaer/ar5>, se «Sjekk status for din kommune»

¹⁰ Definisjonene som er tatt med er ikke fullstendige. Det finnes flere tilleggs- og unntaksbestemmelser. For fullstendig oversikt henvises det til Håndbok frå Skog og landskap 2007 om MARKSLAGSKLASSIFIKASJON I ØKONOMISK KARTVERK

¹¹ <http://www.skogoglandskap.no/filearchive/Produktark%20FKB-dyrkbar%20jord.pdf> (FKB = Felles-Kartdata-Base)

¹² <http://www.skogoglandskap.no/filearchive/handbok0107.pdf>

¹³ http://www.skogoglandskap.no/kart/dyrkbar_jord

¹⁴ M1/2013 ble oppdatert i 2015 for å tilpasses definisjonene i AR5 og FKB-dyrkbar jord. Se kap. 6.2.

¹⁵ <http://www.ssb.no/a/metadata/definisjoner/variabler/main.html>

grasarter¹⁶ menes arter som blir fremmet av kultivering som beiting fører med seg (avbiting, tråkk og gjødsling). Eksempler på slike arter er engkvein, rapparter og sølvbunke¹⁷. Arter som smyle¹⁸, finnskjegg¹⁹ og blåtopp²⁰ skal ikke regnes med.

Arealet skal være avgrenset med permanent gjerde mot utmark, naboeiendom og annet areal eller ha *naturlig grense* mot elv, sjø, fjell o.l. Restarealer av skog, myr, vann og fjell som per enhet er større enn 1,0 dekar skal trekkes i fra.

Arealressurskartet AR5 skal vise *arealtilstand*, og ikke hvordan arealene *brukes*. Det betyr for eksempel at et areal med fulldyrka jord som brukes til innmarksbeite fremdeles skal klassifiseres som fulldyrka jord. Et annet eksempel kan være et areal hvor skogen er hogd ned, det er satt opp gjerde og det går beitedyr. Det er ikke nok at arealet brukes til beite. Arealet skal ikke klassifiseres som innmarksbeite før det tilfredsstiller kravene til kulturpreg og dekke av kulturgrasarter og beitetålende urter.

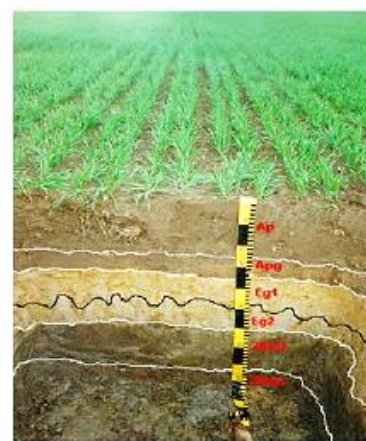
Dyrkingsgrad

Innmarksbeite

Overflatedyrka jord

Fullldyrka jord

Bildene viser typiske kjennetegn på Jordprofiler og dyrkingsgrad. Foto: Skog og Landskap

¹⁶<http://www.skogoglandskap.no/filearchive/handbok0107.pdf>

¹⁷ Sølvbunke, flerårig art i gressfamilien. 40–100 cm høy, vokser i store, faste tuer. Bladene er riflete og sterkt rue på oversiden, og blir derfor vraket av beitende dyr. Toppen er åpen, svakt hengende og sølvglinsende. Er med fordi den ofte er tilstede på gammel beitemark.

¹⁸ Smyle, flerårig art i gressfamilien. 20–70 cm høyt toppgress med trådsmale, myke blad og grønn til rødlig topp med toblomstrede småaks. Smyle er den vanligste gressarten og antagelig den viktigste beiteplanten *ovenfor* barskoggrensen.

¹⁹ Finnskjegg, flerårig art i gressfamilien. 15–30 cm høyt med stive, trådsmale blad. Stråene har lange, smale, ensidige aks med enblomstrede småaks. Det er et dårlig beitegress; for hester kan det til og med være farlig, da det danner ufordøyelige klumper i magen.

²⁰ Blåtopp, art i gressfamilien. Et 60–100 cm, sterkt tuet gress. Blomstene i en lang smal, blåsvart topp. Alminnelig på våte enger og i myr over hele landet.

4. Regelverk og ansvarsområder

I dette kapittelet gjennomgår vi regelverket som problemstillingene i saken skal vurderes opp mot. Det er i første rekke sentrale lover med tilhørende forskrifter, men Landbruks- og matdepartementet har også sendt ut rundskriv som har betydning for hvordan lovene og forskriftene skal forstås.

4.1 Jordloven

Jordloven er en landsomfattende lov med formål å legge til rette for bruk av landbruksarealene på en slik måte at det er til beste for samfunnet og de som har yrket sitt i landbruket. Dette går fram av formålsparagrafen i § 1 der det står:

Denne lova har til føremål å leggja tilhøva slik til rette at jordviddene i landet med skog og fjell og alt som høyrer til (arealressursane), kan verte brukt på den måten som er mest gagnleg for samfunnet og dei som har yrket sitt i landbruket.

Arealressursane bør disponerast på ein måte som gir ein tenleg, variert bruksstruktur ut frå samfunnsutviklinga i området og med hovudvekt på omsynet til busetjing, arbeid og driftsmessig gode løysingar.

Ein samfunnsgagnleg bruk inneber at ein tek omsyn til at ressursane skal disponerast ut frå framtidige generasjonar sine behov. Forvaltinga av arealressursane skal vera miljøforsvarleg og mellom anna ta omsyn til vern om jordsmonnet som produksjonsfaktor og ta vare på areal og kulturlandskap som grunnlag for liv, helse og trivsel for menneske, dyr og planter.

Det er Fylkesmannen og kommunen som i følge § 6 har ansvaret for å ta opp arbeidet med de formålene som er nevnt i § 1. De skal blant annet utarbeide planer for hvordan jorda skal nyttes og hjelpe til med forberedelser av planer etter plan- og bygningsloven for grunnutnytting som gjelder landbruket.

Etter § 19 i Jordloven er det kommunen og fylkesmannen som har ansvar for å føre tilsyn med at bestemmelsene i Jordlovens §§ 8 – 12 blir overholdt. Dette omfatter:

1. Oppfølging av driveplikten etter jordlovens § 8 og 8a.
2. Omdisponering i henhold til jordloven § 9 annet ledd.
3. Fjerning av anlegg eller byggverk etter jordloven § 9 femte ledd.
4. Nydyrking i henhold til § 11 og egen forskrift.
5. Deling i henhold til jordloven § 12 annet ledd.

Fylkesmannen er klageinstans i disse sakene.

4.2 Omdisponering og deling av landbruksjord

Kommunene har etter Jordlovens §§ 6 og 19 fått delegert ansvar for å gjennomføre omdisponering og deling av landbruksjord i henhold til lovens bestemmelser.

I rundskriv M-1/2013 (revidert i 2015) fra Landbruks- og Matdepartementet om omdisponering og deling av landbruksjord, gis informasjon om hvordan reglene i Jordlovens §§ 9 og 12 skal forstås (rettsanvendelsen) og hvordan sakene skal behandles (saksbehandlingen). Det er ikke gitt bindende retningslinjer for hvordan avveiningen av de ulike hensyn i sakene skal gjøres, men det er imidlertid understreket flere steder at jordvern og hensynet til en tjenlig bruksstruktur er viktige nasjonale hensyn.

Det er kommunene som skal avgjøre²¹ alle søknader om deling og omdisponering, med unntak av de sakene hvor en kommune selv er part. Kommunen skal utøve et lokalt skjønn og forvalte de landbrukspolitiske virkemidlene innen rammene av nasjonal politikk.

Omdisponering og deling av landbruksjord er offentlig myndighetsutøvelse, og underlagt bestemmelsene i Forvaltningsloven. Også rene tekniske (feil-)korreksjoner i klassifikasjon av landbruksjord må utføres av kommunen, og hører inn under den kommunale myndighetsutøvelsen.

4.3 Vern av jorda

En av de viktige paragrafene i Jordloven er § 9 som gir forbud mot omdisponering. Paragrafen lyder slik:

”Dyrka jord må ikke brukast til føremål som ikkje tek sikte på jordbruksproduksjon. Dyrkbar jord må ikkje disponerast slik at ho ikkje vert eigna til jordbruksproduksjon i framtida.”

Formålet med forbudet er å verne om produktive arealer og jordsmonnet, slik at matproduserende areal bevares. Forbudet gjelder både dyrka jord og dyrkbar jord. I forarbeidene²² til loven er det uttalt at definisjonene som er brukt i Økonomisk kartverk bør brukes ved bestemmelse av hva som er dyrka jord og dyrkbar jord. I forarbeidene står det at dyrkbar jord (dyrkingsjord) er dyrkbar jord som kan fulldyrkes til lettbrukt eller mindre lettbrukt jord, og kunne gi rimelig og sikker grasavling. Dyrkingsjord kan være overflatedyrka jord, gjødsla beite, skogareal eller jorddekt fastmark. Bruk av dyrkbar jord må være slik at det ikke er til hinder for jorda kan brukes i jordbruksproduksjon i framtida.

Både Jordloven og rundskrivet M-1/2013²³ legger opp til et strengt jordvern. Det viser kravet om at ”særlege høve” må foreligge for å gi samtykke til omdisponering. Søknaden kan avslås selv om det foreligger ”særlege høve”, og kommunen skal foreta en samlet vurdering av forholdene. Det kan tas hensyn til godkjente planer etter plan- og bygningsloven, drifts- eller miljømessige ulemper for landbruket i området, kulturlandskapet og det samfunnsgagnet omdisponering vil gi.

Forbudet mot omdisponering gjelder både dyrka og dyrkbar jord. Det gjelder imidlertid ikke for områder som er unntatt etter jordloven § 2 (område som etter reguleringsplan er lagt ut til annet formål enn landbruk).

Forbudet gjelder dyrka og dyrkbar jord uansett størrelsen på arealet. En forutsetning for at forbudet kan anvendes er imidlertid at det areal som søkes omdisponert, enten alene eller sammen med annet jordbruksareal på eiendommen, kan gi grunnlag for jordbruksproduksjon. Produksjonen må samtidig være av et visst omfang, enten for salg eller for eget bruk og områdets karakter vil spille en viss rolle. Det er relevant å trekke inn i vurderingen om eiendommen ligger i et typisk jordbruksområde.

Forbudet mot å bruke dyrka jord og dyrkbar jord til annet enn jordbruksproduksjon kan ramme bruksmåter av ulik karakter. Det kan dreie seg om for eksempel oppføring av bygg, planting av skog, anlegg av dammer, eller massedeponi av enhver art.

Det er ikke noe absolutt forbud mot omdisponering. Dette framgår av jordloven § 9 annet ledd som lyder: *”Departementet kan i særlege høve gi dispensasjon dersom det etter ei samla vurdering av tilhøva finn at jordbruksinteressene bør vika.”*

²¹ Forskrift nr. 1479 til Jordlova, § 1 om overføring av myndighet til kommunen og fylkesmannen m. fl.

²² Ot.prp. nr. 72, side 44, 81 og 82

²³ Rundskriv M1-2013 om omdisponering og deling, fra Landbruks- og matdepartementet.

Kommunen kan bare gi samtykke til omdisponering når ”særlege høve” foreligger. Meningen med denne formuleringen er å få fram at dyrka og dyrkbar jord skal ha sterkt vern. Formuleringen ”særlege høve” understreker viktigheten av formålet med bestemmelsen som er å bidra til å nå det grunnleggende formålet for jordvernet.

Samtykke til omdisponering kan gis etter en samlet vurdering av forholdene. I jordloven § 9 annet ledd annet og tredje punktum er det sagt hvilke hensyn som skal tillegges vekt. Bestemmelsen lyder: *”Ved avgjerd skal det mellom anna takast omsyn til godkjende planar etter plan- og bygningslova, drifts- eller miljømessige ulemper for landbruket i området, kulturlandskapet og det samfunnsgagnet ei omdisponering vil gi. Det skal òg takast omsyn til om arealet kan førast attende til jordbruksproduksjon.”* Bestemmelsen er ikke uttømmende, jf. uttrykket ”mellom anna”.

4.4 Når jorda ikke blir drevet

Hva skjer hvis et areal ikke drives og etter hvert gror til? Kan slik tilgroing gi grunnlag for å omklassifisere dyrka jord til for eksempel innmarksbeite? I mange tilfelle vil et areal fremdeles holde kravet til *fulldyrka jord* selv om det er gjengrodd med for eksempel bringebær, geitrams eller mjøddurt. Kravet til fulldyrka jord er knyttet til om arealet *kan fornyes ved pløying*²⁴, uavhengig av hvilke arter som vokser på arealet. Imidlertid vil et areal som er *dominert* av trær med rot-diameter på over 3 cm ikke holde kravet til fulldyrka jord. Bildet til høyre viser et eksempel på areal som fremdeles skal klassifiseres²⁵ som *fulldyrka jord*, selv om arealet er gjengrodd og delvis dekt med små trær og busker.

Fulldyrka jord i gjengroingsfase. Foto Andreas Mickelson / Skog og landskap

4.5 Fylkesmannens oppgaver

Kommunen og Fylkesmannen skal i henhold til jordloven § 19 føre tilsyn med at bestemmelsene i jordloven §§ 9 og 12 blir overholdt. Fylkesmannen kan blant annet følge opp brudd på forbudet mot omdisponering og bestemmelsen om deling ved å ilegge tvangsgebyr i medhold av jordloven § 20, jf. bestemmelser om overføring av myndighet til kommunen og Fylkesmannen.

Oppgavene til det tidligere fylkeslandbruksstyret ble etter endring i jordloven overført til fylkesmennene fra 1. januar 2010. Fylkesmannen hadde også et regionalt ansvar²⁶ for å følge

²⁴ jf kap. 3.7 om definisjoner av dyrka jord

²⁵ jf. Rapport AR5 klassifikasjonssystem 2014 fra Skog og Landskap (Nibio)

²⁶ Side 3 i rundskriv 27/12 om Gårdskartprosessen ,fra Statens landbruksforvaltning (SLF)) – nå Landbruksdirektoratet

opp kommunene i prosessen med å kvalitetssikre gårdskartene samt kart- og registeropplysningene som gårdskartene bygger på.

Fylkesmannens skal også sikre at kommunene etablerer rutiner og gjennomfører ajourholdet av AR5, Gårdskart og Landbruksregisteret. Dette er en viktig rolle for å sikre at kartdata, og dermed kontroll- og dokumentasjonsgrunnlag, holder høyest mulig kvalitet.

Et eksempel på sak om omdisponering

Som eksempel på hvordan forbudet mot omdisponering og fradeling blir håndhevet, kan det vises til en sak i Kristiansand kommune i 2015. I forbindelse med etablering av et treningssenter for dressurhester var det tale om bygging av en ridehall og ridebane på en fradelt eiendom med ca. 77 daa dyrka mark. Kommunalutvalget i kommunen godkjente etter jordlovens § 9 omdisponering av ca tre mål dyrket mark til ridehall med begrunnelse i at det ville bidra til fremtidig bruk av gårdsanlegget og holde de omkringliggende jordbruksarealene i hevd. Anlegget ville også sikre arbeidsplasser, og det omdisponerte arealet skulle kunne tilbakeføres i fremtiden. Matjord som ble fjernet skulle legges annet sted, slik at arealet med dyrkbar mark ikke ble redusert.

Fylkesmannen²⁷ overprøvde selv kommunens vedtak, og vedtok å omgjøre dette. Fylkesmannens vedtak ble påklaget, og da fylkesmannen opprettholdt sitt vedtak, ble saken derfor oversendt Landbruksdirektoratet, som i sin avgjørelse sa seg enig i fylkesmannens vedtak. Landbruksdirektoratet vurderte det slik at ca tre dekar ville bli tatt ut av landbruksproduksjon i overskuelig fremtid. Det ble vist til at det er et nasjonalt mål at matproduksjonen skal øke i Norge, og at hensynet til jordvernet er styrket i de senere år. Hensynet til vern av jorda som grunnlag for matproduksjon talte derfor i mot omdisponering og Landbruksdirektoratet stadfestet derfor fylkesmannens omgjøringsvedtak. Planene for utskilling av eiendommen og etablering av ridehall og ridebane ble med dette ikke gjennomført.

4.6 Konsesjonsloven

Den som skal overta en fast eiendom må i utgangspunktet søke konsesjon. Dette gjelder i praksis ved overtakelse av ubebygde landbruksarealer og større bebygde eiendommer. Formålet med reglene er å ivareta samfunnets interesser for bruk av eiendommen

Konsesjonsloven § 4 første ledd inneholder en opplisting av tilfeller der det ut fra eiendommens karakter likevel *ikke* er nødvendig å søke konsesjon.

Konsesjonsloven § 4

I første ledd nr. 4 er det gjort unntak fra konsesjonsplikten ved overtakelse av bebygd eiendom som *ikke* er over 100 dekar *og* fulldyrka og overflatedyrka jord *ikke* er mer enn 25 dekar.

Konsesjonsloven § 5

§ 5 gjelder unntak på grunnlag av erververens stilling. Konsesjon er ikke nødvendig etter første ledd nr. 1 når erververen er ektefelle, eller første ledd nr. 2 for eiers/eiers ektefelles slekt i opp- eller nedstigende, eller odelsberettiget.

²⁷ <https://www.fylkesmannen.no/Aust--og-Vest-Agder/Landbruk-og-mat/Jordvern/Landbruksdirektoratet-stadfester-Fylkesmannen-i-Vest-Agder-sitt-omgjoringsvedtak-av-972015/>

I § 5 annet ledd første setning står det "Ved erverv av bebyggt eiendom hvor fulldyrka og overflatedyrka jord er mer enn 25 dekar, eller eiendommen består av mer enn 500 dekar produktiv skog, er konsesjonsfriheten etter første ledd nr. 1 og 2 betinget av at erververen bosetter seg på eiendommen innen ett år og selv bebor den i minst 5 år".

Annet ledd har i utgangspunktet ikke betydning for denne saken, da konsesjonssøker er et aksjeselskap. Men Landbruksdepartementet har i et rundskriv vedrørende priskontroll referert til arealgrensene i § 5 annet ledd (se avsnittet under om Konsesjonsloven § 9).

Konsesjonsloven § 9

Etter konsesjonslovens § 9 skal kommunen, ved behandling av søknad om konsesjon for erverv av eiendom som skal nyttes til landbruksformål, legge særlig vekt på:

1. om den avtalte prisen²⁸ tilgodeser en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling,
2. om erververs formål vil ivareta hensynet til bosettingen i området,
3. om ervervet innebærer en driftsmessig god løsning,
4. om erververen anses skikket til å drive eiendommen,
5. om ervervet ivaretar hensynet til helhetlig ressursforvaltning og kulturlandskapet.

Konsesjon skal i alminnelighet ikke gis dersom det ved ervervet oppstår sameie i eiendommen, eller antallet sameiere økes. Det kan gis konsesjon til selskaper med begrenset ansvar (Aksjeselskap). Kommunen skal legges vekt på hensynet til dem som har yrket sitt i landbruket.

Rundskriv M-1/2010 og M-3/2002 på disse fra Landbruksdepartementet gir retningslinjer for hvordan priskontrollen skal praktiseres. I rundskrivet innfører departementet et nytt unntak for priskontroll selv om eiendommen etter § 4 om er konsesjonspliktig. I rundskrivets andre avsnitt står det:

Retningslinjene for vurderingen av priser på landbrukseiendommer ved konsesjon gjelder "erverv som skal nyttes til landbruksformål", jf. § 9 i konsesjonsloven. For at retningslinjene skal komme til anvendelse, legger departementet til grunn at bebygde eiendommer må oppfylle arealgrensene i konsesjonslovens § 5 annet ledd. Det skal ikke lenger foretas en helhetsvurdering av om eiendommen kan gi grunnlag for drift og utnytting av næringsmessig karakter. Er eiendommen uten bebyggelse, må den bestå av produktive jordbruks- eller skogbruksarealer for å bli underlagt prisvurdering, jf. forutsetningen i § 9 i konsesjonsloven».

Selv om departementets rundskriv formelt ikke er juridisk bindene på linje med lov og forskrift, er det praksis i kommunal og statlig forvaltning at bestemmelsene i departementenes rundskriv etterleves. Dette innebærer at bebygde landbrukseiendommer over 100 daa ikke skal underlegges priskontroll hvis eiendommen enten har under 25 daa dyrka jord eller under 500 daa produktiv skog.

Rundskrivets henvisning til arealgrensene i § 5 i konsesjonsloven samsvarer for øvrig med arealgrensene i Odelslovens § 2 der det står "Ein eignedom blir rekna som odlingsjord når fulldyrka eller overflatedyrka jord på eignedomen er over 25 dekar, eller det produktive skogarealet på eignedomen er over 500 dekar".

²⁸ Ot.prp. nr. 79 (2002-2003) se side. 83, der dette er kommentert ytterligere

4.7 Priskontroll²⁹

Priskontrollen gjelder for konsesjonspliktige bebygde og ubebygde eiendommer som skal nyttes til landbruksformål, når ervervet *ikke er unntatt* fra konsesjonsplikt etter konsesjonsloven §§ 4 eller 5, eller er ikke unntatt priskontroll etter Rundskriv M-1/2010.

Ved konsesjonsvurderingen skal det, i henhold til § 9 nr. 1, legges vekt på om den avtalte pris tilgodeser en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling ved erverv av landbrukseiendommer. Denne bestemmelsen omtales til vanlig som «priskontrollen».

I alle saker etter konsesjonsloven som gjelder søknad om konsesjon for erverv av eiendom som skal nyttes til landbruksformål skal det, etter § 1 andre ledd i forskrift 1480 om kommunens saksbehandling, vises i vedtaket hvordan prisvurderingen er foretatt i forhold til eiendommens enkelte deler. Dersom en på skjønnsmessig grunnlag er kommet fram til en annen pris enn det verdsettelsen av de enkelte delene tilsier, skal de hovedhensyn som har vært avgjørende for dette oppgis.

Priskontrollen skal sikre en forsvarlig prisutvikling på landbrukseiendommer. Formålet³⁰ med bestemmelsen er at eiendommer som brukes til landbruk kjøpes og selges til en pris som bidrar til å realisere landbrukspolitiske målsetninger. Dette gjelder mål om å sikre rekruttering til næringen, å legge til rette for langsiktig god ressursforvaltning og å legge til rette for stabile heltids- og deltidsarbeidsplasser. Priskontrollen sørger for at man kan kjøpe en gård til en pris som kan forrentes av den inntjeninga som driften av gården vil gi og uten uoverkommelige krav til egenkapital. Priskontrollen innebærer at kommunene må vurdere om den avtalte prisen er på et nivå som gjør det mulig for den nye eieren å betjene kjøpesummen med inntektene fra gårdsdrifta.

I tillegg har Landbruksdepartementet i Rundskriv M-1/2010 gitt et unntak for priskontroll ved at priskontroll bare skal gjelde for bebygde eiendommer som oppfyller arealkravene i konsesjonslovens § 5 annet ledd, det vil si for bebygde eiendommer som enten har mer enn 25 daa dyrka jord *eller* mer enn 500 daa produktiv skog.

Landbruksdepartementet fastsetter i rundskriv med noen års mellomrom også unntak fra priskontroll når kjøpesummen er *under* et visst beløp. I rundskriv M-2/2016 ble beløpsgrensen hevet til kr. 3 500 000, mens forrige beløpsjustering på kr. 2 500 000 ble fastsatt i rundskriv M-2/2012. Det forutsettes at bolighuset har en brukbar stand slik at kjøper kan flytte til eiendommen.

4.8 Forskrift nr. 1479 til konsesjonsloven og Jordloven om overføring av myndighet til kommunen, fylkesmannen m.fl.

Departementet har ved forskrift nr. 1479 fastsatt hvilke fullmakter kommunene har. Kommunen kan etter forskriftens § 1 avgjøre alle saker i henhold til konsesjonsloven, jordlova og odelsloven, der avgjørelsesmyndigheten ikke er lagt til andre organer etter § 3 til § 5 i forskriften.

4.9 Forskrift nr. 1447 om offentlige arkiv og journalføring

Kommunen er pliktig til å arkivere alle dokumenter som blir til som den del av kommunens virksomhet, og som er gjenstand for saksbehandling eller som har verdi som dokumentasjon i henhold til forskrift om offentlig arkiv § 1-1, jf. § 2-6.

²⁹ Konsesjonsloven § 9, første ledd nr. 1 og forskrift nr. 1480 § 1 annet ledd om kommunens saksforberedelse

³⁰ Formålet er drøftet i bl.a. i rundskriv M-3/2002 og rundskriv M-147/1980 fra Landbruksdepartementet

Kommunens arkiv skal være ordna og innrettet slik at dokumentene er trygge som informasjonskilder både for samtid og ettertid, jf. Arkivloven § 6.

Kommunen skal alle arkivere dokumenter som oppfyller et av følgende kriterier:

- Dokumentet regnes som et saksdokument for organet etter offentlighetsloven § 4
- Dokumentet er gjenstand for saksbehandling
- Organinterne dokument utarbeidet for egen saksbehandling

Alle dokumenter som tilhører samme sak skal etter § 2-5 første ledd og § 3-6 arkiveres samlet under samme sak. (Det er etter tredje ledd unntak for dokument som har spesielle krav til oppbevaringsmåte.)

Eventuelle muntlige opplysninger som kommer fra en part i en sak, skal i henhold til forvaltningsloven § 11 d nedtegnes eller protokollføres så langt det er mulig dersom opplysningene er av betydning for avgjørelse av saken.

4.10 Forskrift nr. 1480 om saksbehandling i kommunen i saker etter konsesjonsloven og jordloven

Etter forskriftens § 1 første ledd har kommunen, i alle saker etter konsesjonsloven, jordloven, odelensloven og skogbruksloven, ansvaret for å hente inn nødvendige opplysninger og tilrettelegge saken.

Det vises også til at alle kommuner etter forvaltningsloven § 17 har en plikt til å påse at saker er så godt opplyst som mulig før det fattes vedtak. Noen opplysninger må som et minimum alltid framkomme i kommunens saksutredning. I den forbindelse er det også viktig at kommunen er bevisst på at Fylkesmannen, som kan ha mindre lokalkunnskap, senere kan komme i befatning med sakene. Følgende opplysninger³¹ bør alltid innhentes:

- Eiendommens totalareal, herunder hvor mye av dette som er henholdsvis fulldyrka jord, overflatedyrka jord/gjødsla beite, skog og annet areal. Når eiendommen består av flere parseller, må det framgå hvordan parsellene ligger i forhold til hverandre.
- Hva slags bebyggelse det er på eiendommen.
- Planstatusen for det området som omfattes av søknaden.
- Formålet med fradelingen.
- Eventuelle rettigheter tilknyttet eiendommen og hvordan disse skal fordeles mellom det fradelte arealet og gjenværende eiendom.

Kart hvor grensene for de aktuelle eiendommene og tomteparsellene er avtegnet, må følge saken. Der hvor kart ikke foreligger, må det lages en skisse over eiendommene.

Søknader skal avgjøres etter en individuell og konkret vurdering. Vedtak om å avslå søknad om omdisponering eller deling skal grunngis, jf. forvaltningsloven § 24.

Etter forvaltningsloven § 11d skal kommunens saksbehandler notere opplysninger eller anførsler som gis muntlig av en part, hvis det kan ha betydning for avgjørelsen av saken. Det samme gjelder iakttakelser tjenestemannen gjør ved befarings m.m. Eventuelle muntlige opplysninger som kommer fra en part i etterkant av en allerede journalført sak skal også dokumenteres.

³¹ Rundskriv M1-2013 om omdisponering og deling, fra Landbruks- og matdepartementet.

4.11 Forvaltningsloven

Et vedtak (§ 2a) er en avgjørelse som treffes under utøving av offentlig myndighet og som generelt eller konkret er bestemmende for rettigheter eller plikter til enkeltpersoner eller andre private rettssubjekter.

Et enkeltvedtak (§ 2b) er et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer. Enkeltvedtak skal være skriftlig (§ 23) og skal grunngis (§ 24).

Enkeltvedtak kan påklages (§ 28) av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen).

Forvaltningsorganet skal påse (§ 17) at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

Fremkommer det ved muntlige forhandlinger, konferanser eller telefonsamtaler (§ 11d) gitt nye opplysninger eller anførsler av betydning for avgjørelsen av saken, skal de så vidt mulig nedtegnes eller protokolleres. Det samme gjelder iakttagelser tjenestemannen gjør ved befaring m.m.

4.12 Er kommunens avgjørelse et enkeltvedtak?

Landbruksdirektoratet (tidligere SLF) oppga i et rundskriv³² fra 2012, vedrørende «Gårdskartprosessen»³³, at de ikke anser kommunens feilretting og fastsettelse av hva som anses som korrekt areal, som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. SLF mente størrelsen på arealene bare var et faktum kommunen la til grunn for vedtaket om produksjonstilskudd, og siden det var anledning til å klage på vedtaket om produksjonstilskudd og hvilke fakta kommunen la til grunn for vedtaket, mente Landbruksdirektoratet at det ikke var nødvendig å gi søkerne klagemulighet på kommunens fastsettelse av areal.

Revisjonen er ikke kjent med hvorfor SLF mente dette, men antar at uttalelsen i utgangspunktet hadde til hensikt å forenkle, samt unngå unødige forsinkelser i kommunens prosess med å kvalitetssikre og ferdigstille den omfattende «Gårdskartprosessen». Denne gårdskartprosessen var for Valle sin del ferdig i 2013, da Valle kommune kjørte 2. gangs Jordregister.

Revisjonen mener at det bør vurderes om endringer og omklassifiseringer i AR5, som ikke åpenbart er korreksjon av feil, er utøvelse av offentlig myndighet rettet mot enkeltpersoner, og derved enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Revisjonen viser til rundskriv fra Landbruks- og matdepartementet M1-2013 (sist ajourført i 2015) der det i kapittel 4 om "Omdisponering og deling" i avsnitt 4.3 om klagerett står (våre understrekinger):

I henhold til forvaltningsloven § 28 kan et enkeltvedtak påklages av en part eller annen med "rettslig klageinteresse". Den som søker om samtykke til omdisponering eller deling er part i saken. Normalt vil det være eieren.

Klagerett vil også andre med "rettslig klageinteresse" ha. . Det er ikke noe krav om at vedtaket må ha rettslige konsekvenser for klageren.

Organisasjoner vil kunne ha klagerett. Et eksempel på dette er Naturvernforbundet.

Uansett om omdisponering av areal i AR5 er enkeltvedtak eller ikke, har kommunen plikt til å forberede og behandle saken i henhold til krav i lovverket, samt arkivere alle dokumenter som kan ha betydning for saken. Forvaltningslovens bestemmelser må følges, eventuelt med unntak av de kapitlene som gjelder enkeltvedtak.

³² Rundskriv 27/12 om Gårdskartprosessen ,fra SLF – nå Landbruksdirektoratet

³³ Se avsnitt 3.5 om Gårdskart

5. Saksinformasjon

Revisjonen har innhentet dokumentasjon og informasjon fra arkivet, fra kartansvarlig og fra landbrukskontoret i Valle kommune, fra politiske behandling av konsesjonssøknader for eiendommen i formannskapet, fra kilden.nibio.no, fra Gårdskart på Internett og fra en rådgiver hos NIBIO. Revisjonen har også fått tilgang til skriftlig materiale og bilder fra vedkommende som varslet kontrollutvalget.

5.1 Verditakster og konsesjonsbehandlinger

Verditakst 2008/09

Det foreligger en verditakst datert 12.12.2008 for gnr 50/6 i Valle kommune. I verditaksten verdsettes eiendommen til kr. 1 180 000,- .

Arealoversikten for eiendommen så slik ut i verditaksten:

Etter gårdskart fra Skog og Landskap og flybilder samt vurderinger ved befaringen, har eiendommen følgende areal målt i dekar (daa):

	Fulldyrka	Beite	Produktiv skogsmark		Annen	Totalt
	jord		Nyttbar	Ikke nyttbar	Utmærket	areal
Ved gårdstunet	21	2	21	22	115	187
Nedre Berg	0	8	12	0	1	21
Heimeskogen	6	2	150	16	30	198
Hyledalen	0	0	0	264	745	1.009
Sum areal	27	12	183	302	891	1.415

I tillegg har eiendommen.26/144 del av sameie på 96.000 daa = ca. 17.000 daa

Disse opplysningene er ikke identiske med det som etter hvert ble registrert på Gårdskart og hos NIBIO. Det kan være flere årsaker til dette, blant annet at den versjonen av Gårdskart som forelå i 2008 ikke var kvalitetssikret.

Konsesjonssøknad 2011 – salg av eiendommen

Opplysningene er hentet fra Formannskapssak 97/11 den 14.9.2011, som gjelder konsesjonssøknad fra F. O. Eliassen som kjøper.

I saksfremlegget står det:

Arvingene etter Tarald Å. Åmli ønsker å selge eiendommen. Eignedomen er på ca. 67 da dyrka jord, av dette snaut 30 da fulldyrka, ca 500 daa produktiv skog og ca. 850 daa anna areal. I tillegg kjem andel i felles heiareal (26/144 av ca. 96.000 daa).

Kaupesummen er kr. 3.800.000,-.

Då denne eignedomen er over 25 daa fulldyrka/overflatedyrka jord og/eller over 500 da produktiv skog skal ein etter konsesjonsloven §9 vurdere om den avtalte prisen tilgodeser en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling.

I 2008 utarbeide Økonomisk Rådgivning AS ved Odd Utstumo ein takst over eignedomen. Denne taksten hadde ein samla verdi på kr. 1.180.000,-. Denne taksten kan synast noko låg, m.a. er jordbruksareala sett til kr. 40.000. Sjølv om ein set innmarksbeiteareal i 0 vert verdien av den dyrka jorda berre ca kr. 1.250 pr. daa. Verdien av bustadhus og lopt var på kr. 470.000.

Verdien av eiendommen utanom bustadhuset og loptet er på kr. 710.000. Årsaken til at eg trekker dette ifrå er at desse brann ned og blei totalskadd ved brann i november 2009.

Gjenoppføringsverdien på desse to bygningane er på kr. 3.650.000. I samråd med forsikringsselskapet skal seljaren sette opp nye bygningar etter teikningar godkjent av kauparen.

Ut frå dette ser ein ikkje kaupesummen på kr. 3.800.000 som urimeleg.

I selve konsesjonssøknaden datert 4.7.11 er det opplyst at det er 27 daa fulldyrka jord, 12 daa beitemark, 485 daa produktiv skog, samt 891 daa annet areal. Det er også opplyst at av produktivt areal er 302 daa ikke nyttbart.

Disse areal-tallene er ikke helt like det som i 2009 ble registrert på Gårdskart fra Skog og Landskap.

Konsesjonssøknad 2015 – salg av eiendommen

I forbindelse med formannskapssak 97/2015 foreligger det en søknad datert 09.09.2015 fra HAG Invest AS om konsesjon for å kjøpe gnr 50/6. Formannskapet vedtok å gi konsesjon etter konsesjonsloven § 9, med vilkår om 5 års (ikke personlig) bosetting og utleie av jorda i 10 år. Kjøpesummen var kr. 9 200 000,- mill. Sakspapirene inneholdt ingen vurderinger av prisen, og i saksfremlegget til formannskapet, under «Vurderinger» er det opplyst at «Arealgrensene ligger under grensene for priskontroll».

5.2 Informasjon i kommunes arkiv

Brev i november 2014 fra Valle kommune til eier av gnr. 50/6

Brev datert 17.11.2014 fra landbrukskontoret i Valle kommune til eier av gnr 50/6 om at det er utført korreksjoner av arealopplysningene i gårdskartet. I brevet vises det til at husbrannen har ført til endringer i arealopplysningene i gårdskart fra Skog og Landskap, og at «ein samstundes» har foretatt andre endringer på denne eiendommen. I brevet står det blant annet:

Til kart 1 opplyses det 0,4 daa tilhører nabobruket. Videre at et område på 4,7 daa i dag er tunområde og registrert som «anna fastmark».

Til kart 2 opplyses det at to areal på til sammen 2,3 daa er innmarksbeite, ikke dyrka mark.

Til kart 3 vises det til at ca 15 daa er en steintipp etter kraftutbygging, og ikke skogsmark.

I brevet opplyses at totalareal for fulldyrka og overflatedyrka jord med endringene blir 31,5 – 7,4 = 24,1 daa.

Med disse endringene planla kommunen å redusere dyrket areal til rett under 25 daa³⁴, som er grensen for priskontroll ved konsesjonspliktig salg.

Brevet fra 2014 er det eneste dokument vedrørende omklassifisering/endring som er arkivert i kommunen. Kartene (1-3) det vises til i brevet har kommunen ikke i arkivet sitt.

5.3 Spørsmål i kommunestyret og lovlighetskontroll

Spørsmål i Valle kommunestyre 2015

Den 23.09.15 ble det i Valle kommunestyre reist et grunnlagt spørsmål om hvem som hadde nedjustert arealet med dyrka jord til 24,1 daa, noe som var rett under grense for priskontroll

³⁴ De virkelige endringene som senere ble gjort i AR5 reduserte dyrka jord ytterligere til 19,4 daa (se 5.6 side 24)

ved salg. Det ble også stilt flere andre spørsmål i forbindelse med salg av eiendommen gnr 50/6.

Ordfører svarte at konsesjonssaken (salget) var behandlet som landbrukseiendom etter konsesjonslovens § 4 og ikke etter § 9. Ordfører svarte også gårdskarta ble opprettet i 2009 og at det var enkelte feil på kartene i oppstarten, og viste til et beiteareal i Neireberg (*Nedre Berg*) som lå som dyrka mark, men skulle være beiteareal. Ordfører opplyste videre at gårdskartet viste til sammen 19,4 da dyrka jord, og at saksopplysningene om ca. 20 daa i konsesjonssaken derfor var riktige.

Krav om lovlighetskontroll 2015

Etter at formannskapet i Valle kommune i sak 79/15 vedtok å gi konsesjon til HAG Invest AS for kjøp av gnr. 50/6 ble det reist krav fra tre kommunestyrerepresentanter om lovlighetskontroll av vedtaket.

Klagen ble behandlet i sak 107/15 den 25.11.15. Formannskapet opprettholdt vedtaket, og saken ble derfor i henhold til kommunelovens § 59 oversendt til Fylkesmannen. I sin behandling av lovlighetskontrollen vurderte Fylkesmannen følgende forhold i kommunens vedtak

- a. er innholdsmessig lovlig,
- b. er truffet av noen som har myndighet til å treffe slik avgjørelse, og
- c. er blitt til på lovlig måte.

Fylkesmannen vurderte ikke den omklassifiseringen av dyrka jord som administrasjonen hadde foretatt før konsesjonssøknaden, og som medførte at det ikke skulle gjennomføres priskontroll. Fylkesmannen skal etter § 59 i kommuneloven kun vurdere de tre forholdene som er uttrykkelig nevnt i loven. Etter sin vurdering fant fylkesmannen ikke grunnlag til å stadfeste klagen og vedtaket i formannskapet ble opprettholdt.

5.4 Henvendelse til kontrollutvalget

I kontrollutvalgets møte 20.09.16 ble det lagt fram et brev til kontrollutvalget datert 31.07.16, der kontrollutvalget ble bedt om å undersøke grunnlaget for omklassifisering av dyrka- og overflatedyrka jord på gnr. 50/6 i Valle. Det var vedlagt flere bilder som dokumentasjon på maskinell drift av jorda. Kontrollutvalget valgte å ta opp denne saken i møtet, og etter drøftinger gjorde kontrollutvalget vedtak i sak 11/16 om at Agder Kommunerevisjonen skulle undersøke saken og grunnlaget for omklassifisering av dyrkbar jord.

5.5 Opplysninger mottatt fra kommunens administrasjon

Opplysninger fra kommunens arkiv

Kommunen har bekreftet at det ikke foreligger andre arkiverte saksdokumenter vedrørende omklassifiseringen i 2015 enn tidligere nevnte brev datert 17.11.2014 fra Valle kommune til gårdeier.

Opplysninger fra kommunens landbrukskontor

Landbrukskontoret har i epost til revisjonen opplyst at retting i AR5/Gårdskart kan skje på flere måter, blant annet kan brukeren mene at arealet er feilklassifisert og be om retting. Landbrukskontoret opplyser at dette er mest vanlig og at forespørselen ikke behøver å være skriftlig. Videre kan kommunen også oppdage feil i forbindelse med annet kartarbeid eller kommunen kan oppdage feilklassifisering i samband med feltkontroll av bl.a. produksjons-tilskuddssøknadene.

På forespørsel fra revisjonen har landbrukskontoret opplyst at det ikke forelå noen søknad om omklassifisering av areal på gnr. 50/6. Det opplyses også at det etter kjøpet av gården i 2011 ble satt i gang et større byggearbeid på eiendommen. Landbrukskontoret skriver videre:

«Dette medførte at dyrka jord som lå tett inntil de gamle husa forsvant. N.N. ble formell eier da våningshuset var ferdig. Dette nevnte jeg for den nye eieren og siden han ikke var særlig datainteressert var han innom kontoret for å se gårdskartet på nettet. I tillegg til arealet rundt husa oppdaget en flere feil som ble rettet, både i AR5, men også at en teig på 0,4 daa på nabogården var ført på 50/6. Disse ble rettet på vanlig måte av kartansvarlig i kommunen. Fordi N.N. ikke brukte data ble det sendt brev om rettingen til ham, mens det vanlige er at folk selv kan gå inn på gårdskart på nett og se rettingen».

Brevet med opplysningene om arealendringene ble sendt til gårdeier 17.11.2014. Nederst i brevet er det angitt at endringene ikke vil bli gjennomført i Gårdskart før nærmere sommeren 2015.

Opplysninger fra kartansvarlig i kommunen

Kartansvarlig i kommunen har opplyst at det er landbrukskontoret som er ansvarlig for saksbehandling. Der blir det laget et såkalt manuskart basert på flyfoto der det tegnes inn hvilke endringer som må gjøres. Det kan være ut fra en befaring i felt, eller at man ser det på flyfoto. Kartansvarlig utfører endringen i manuskartet i AR5, som blir merket med dato for endringen (datafangst) og at det er kommunen som har gjort endringen. Kartansvarlig saksbehandler aldri, eller tar stilling til, den faktiske endringen eller den faglige begrunnelsen for endringen.

Kartansvarlig i kommunen, som har det operative ansvaret for å utføre korreksjoner i kommunens lokale AR5-kartdatabase, opplyser at hun fikk beskjed våren 2015 om at det skulle gjøres noen rettelser i gårdskartet til gnr. 50/6. Rettelsene kom fra landbrukskontoret, der det var notert hva som skulle endres på et manuskart bestående av fem forskjellige kartbilder (flyfoto). Manuskartene var ikke vedlagt noen ytterligere forklaring eller begrunnelse. Kartansvarlig opplyser at det var vanlig at landbrukskontoret dokumenterte behov for endringer i kartene på denne måten, og at hun ikke hadde fått andre dokumenter i saken. Men kartansvarlig i kommunen hadde på egen hånd tatt vare på de manusbildene som var grunnlaget for endringene, og disse har revisjonen fått tilgang til (se vedlegg 2). Det er kvittert nederst på hvert av flyfotoene at endringene er gjort i AR5 den 5.6.2015.

På forespørsel om hvorfor endringene som ble bestilt via manuskartet ikke stemmer overens med innholdet i brevet som landbrukskontoret sendte gårdeieren (se kap. 5.2) svarer kartansvarlig at hun ikke kjenner til det brevet som ble sendt til gårdeieren, og derfor ikke kan uttale seg om dette.

5.6 Kommunens kartendringer for eiendommen

Kartdataene ble opprinnelig etablert i 2009 og arealopplysninger for gnr. 50/6 har stått uendret fram til 2015. Eiendommen var fram til 2015 registrert med følgende arealdata:

*31,4 daa dyrka jord, fordelt på 29,5 daa fulldyrka jord og 1,9 daa overflatedyrka jord
35,4 daa innmarksbeite
501,2 daa produktiv skog.*

Tallene er bekreftet fra NIBIO og framgår også av kilden.nibio.no og Gårdskart på Internett.

Den 9.6.2015 ble det registrert *fire* endringer på eiendommen i AR5 (Gårdskart):

1. endring av 16 daa skogsareal til Åpen fastmark ved en steintipp. Denne endringen ser ut til å være riktig og vurderes ikke nærmere i denne rapporten.
2. endring av 4,7 daa fra fulldyrka jord til Åpen fastmark på arealene mellom hovedhuset og lokalvei/fv. 331 (rødmerket i kart lenger nede).
3. endring av et areal på 5,8 daa fra fulldyrka jord til innmarksbeite et par hundre meter lenger nord langs fv. 331 (gulmerket i kart lenger nede).
4. en *andel* på ca. 1,7 daa tilhørende gnr. 50/6 av et totalt areal på totalt 7,5 daa på Nedre Berg ble endret fra fulldyrka jord til innmarksbeite.

Til sammen utgjør de fire endringene på gnr. 50/6 omklassifisering av ca. 12,2 daa dyrka jord til innmarksbeite og Åpen fastmark, samt 16 daa skogsareal til Åpen fastmark.

Mens det før disse endringene var registrert 31,4 daa fulldyrka og overflatedyrka jord på eiendommen, medførte endringene at dyrka jord ble redusert til 19,4 daa (fordelt på 17,5 daa fulldyrka jord og 1,9 daa overflatedyrka jord).

System for beskrivelse av areal i AR5

Det benyttes særskilte beskrivelser eller symboler i AR5 for å definere areal. Arealene er kategorisert ved hjelp av *fire* koder, som alltid står i samme posisjon i en fastlagt rekkefølge.

Kodene markerer i gitt rekkefølge:

Arealtype - treslag, - skogbonitet - grunnforhold. Alle fire kodene skal brukes, selv om enkelte av dem ikke er relevante for alle markslag. For dyrka mark vil for eksempel treslag og skogbonitet ikke være relevant.

Kodene kan representeres med tekst, symboler eller tallkoder. På figuren til høyre er det oversikt over alle kodene som benyttes.

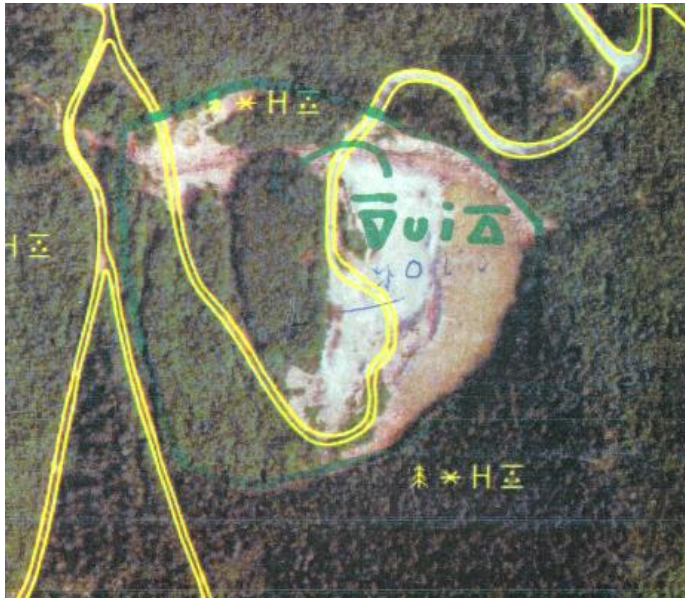
Et areal med dyrka jord vil kunne beskrives med fire koder slik: Fulldyrka jord – ikke relevant(treslag) – ikke relevant(bonitet) – jorddekt(grunnforhold).

Et skogsområde kan være: Skog – lauvskog – middels(bonitet) – grunnlendt.

Arealtype	Treslag	Skogbonitet	Grunnforhold
 21 Fulldyrka jord	 31 Barskog	 15 Særs høy	 45 Organisk jordlag
 22 Overflatedyrka jord	 32 Lauvskog	 14 Høy	 44 Jorddekt
 23 Innmarksbeite	 33 Blandingsskog	 13 Middels	 43 Grunnlendt
 30 Skog	 39 Ikke tresatt	 12 Lav	 42 Fjell i dagen
 50 Åpen fastmark	 98 Ikke relevant	 11 Impediment	 41 Blokkmark
 60 Myr	 99 Ikke registret	 98 Ikke relevant	 46 Konstruert
 12 Samferdsel			 98 Ikke relevant
 11 Bebyggelse			 99 Ikke registret

Kommunens manuskart for endringer til gnr. 50/6

Manuskartet (Vedlegg 2) er melding fra landbrukskontoret til kartansvarlig om endringer som skal gjøres på Gårdskartet. Det består av fem kartbilder (flyfoto) som kartansvarlig benyttet som grunnlag for endringene som ble utført 30.6.2015, et halvt år etter at landbrukskontoret sendte brevet til gårdeier, og bare noen få måneder før gården ble solgt.

Endring nr. 1 (16 daa ved en steintipp)

Denne endringen gjelder et område som tidligere har vært skogdekt, markert som:

Symbolene betyr: Skog – barskog – høy bonitet – jorddekt

Området har i mange år vært benyttet som steintipp, og arealet endres derfor til Åpen fastmark, som er avgrenset med grønn linje. Symbolene rettes til:

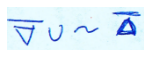
som betyr: Åpen fastmark – ikke tresatt – impedent – grunnlendt

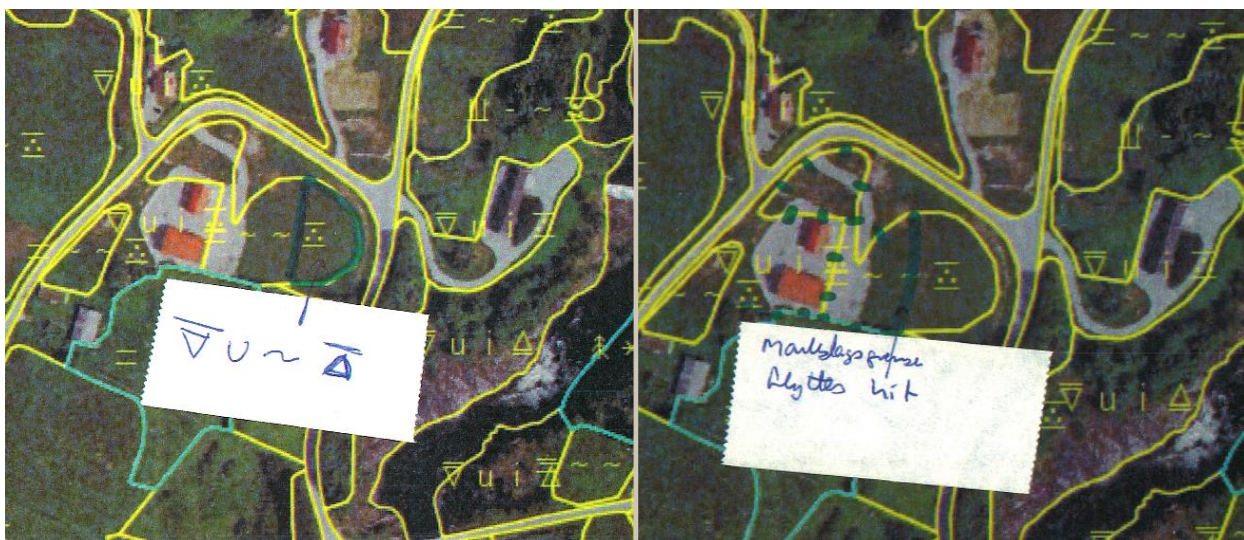
Revisjonen har ikke sett grunn til å vurdere denne endringen.

Endring nr. 2 (4,6 daa ved huset (3,2 daa + 1,4 daa))

Endringene rundt huset og gårdsplassen er i manuskartet markert som to endringer (1,4 daa og 3,2 daa). På bildet under til venstre er et lite areal lengst vekk fra huset markert (1,4 daa), og på bildet under til høyre er det rundt huset markert at marklagsgrensen skal flyttes, slik at restarealet blir 3,2 daa.

Begge arealene var før endringen markert med som betyr: Fulldyrka jord – ikke relevant – ikke relevant – jorddekt.

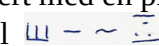
Arealet blir endret til som betyr: Åpen fastmark – ikke tresatt – ikke relevant – grunnlendt

Endring nr. 2 : 4,7 daa ved huset (venstre bilde 3,2 daa + høyre bilde 1,4 daa)

Endring nr. 3 (5,8 daa fulldyrka jord nordøst for våningshuset)

Dette arealet på 5,8 daa har i følge symbolene på kartet vært fulldyrka jord.

Symbolene på merkelappen angir at arealet på 5,8 (markert med en pil på lappen) skal rettes til som betyr: Innmarksbeite – ikke registrert – ikke relevant - jorddekt

Endring nr. 4 (1,8 daa fulldyrka jord ved Nedre Berg)

Den fjerde endringen er en del av et areal på Nedre Berg (Neireberg) på totalt ca. 7,5 daa som er omklassifisert fra fulldyrka jord til innmarksbeite. Bare en mindre andel (1,8 daa) av arealet tilhører gnr. 50/6, se nedre del av bilde til høyre.

Hele arealet er fra tidligere registrert som fulldyrka jord

På bildet er det markert at arealet skal rettes til: Innmarksbeite – ikke registrert – ikke relevant – jorddekt.

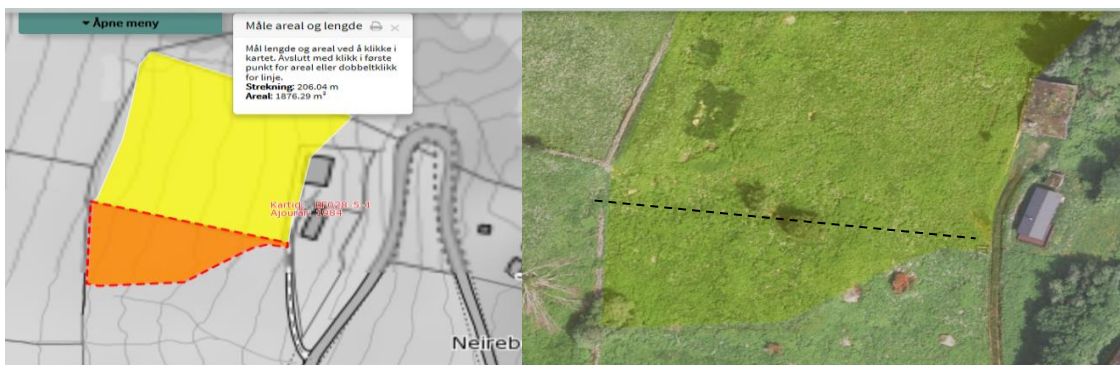

De endrede arealene på 4,6 daa (markert rødt på figur til venstre) rund hovedhuset på gnr. 50/6 var opprinnelig klassifisert i AR5 på samme måten som tilstøtende areal på naboeiendommen gnr. 50/3. Arealene på naboeiendommen, som grenser opp til gnr. 50/6, er fremdeles klassifisert som fulldyrka jord og overflatedyrka jord.

Også i eldre ØK er jorda her på naboeiendommen markert som fulldyrka jord eller overflatedyrka jord.

Om endring nr 4.

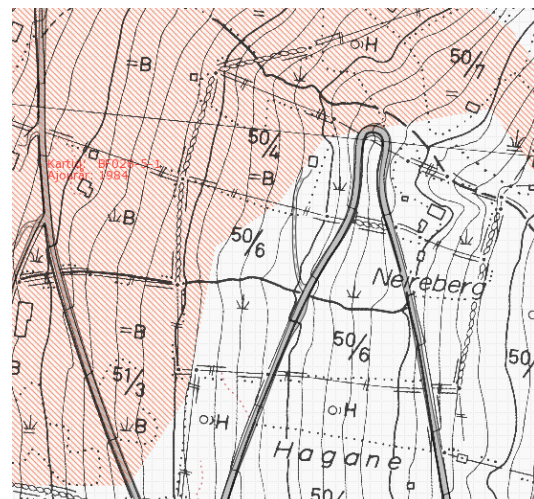
Den fjerde endringen er en liten del av et areal på totalt ca. 7,5 daa på Nedre Berg som er omklassifisert fra fulldyrka jord til innmarksbeite. Andelen på ca. 1,8 daa gjelder gnr. 50/6 (merket med orange på bildet under).

Hele det omklassifiserte arealet på 7,5 daa er sammenfallende med dyrkbar jord i datasettet «FKB-dyrkbar jord» under til venstre. På kartet under til høyre (Økonomisk Kartverk 1960-1990) er arealene i området registrert som fulldyrka (=B) eller som ∇ innmarksbeite. Det gjelder også den delen på ca. 1,8 daa som tilhører gnr. 50/6 (orange på bildet over).

FKB-dyrkbar jord rødskravert

ØK - Økonomisk kartverk - fulldyrka (=B) og innmarksbeite

6. Revisors vurderinger

6.1 Problemstillinger

De er to sentrale problemstillinger som behandles i denne rapporten:

- 1) Har kommunens rutiner og saksbehandling vært i henhold til krav som stilles i kommune-loven, forvaltningsloven og jordloven? Kan kommunen dokumentere at saksbehandlingen har vært i overensstemmelse med god forvaltningsskikk og krav i lovverket?
- 2) Omklassifiseringene ga i 2015 grunnlag for å unnta konsesjonssøknaden fra priskontroll, og kan ha medvirket til at prisen økte fra 3,8 mill. i 2011 til 9,2 mill. i 2015. Er kommunens omklassifisering av dyrka jord fra ca. 31 daa til ca. 20 daa korrekt i henhold til regelverket?

6.2 Kommunens rutiner og saksbehandling

For å sikre korrekt og god saksbehandling er det viktig at kommunen har gode rutiner for viktige arbeidsoppgaver og at saksbehandlingen dokumenteres på en og god og oversiktlig måte.

Dette innebærer blant annet å opprette nye saker i saksarkivet, når dette er nødvendig. Det er krav i lovverket om at alle journalførte dokumenter, sammen med interne notater og eposter skal arkiveres. Sakene bør opprettes med en beskrivende tittel, slik at det blir enkelt å finne ut hvor nye dokumenter skal arkiveres, og ikke minst også at saken i ettertid blir søkbar på tekst eller tittel.

Landbrukskontoret har gitt uttrykk for at rettinger i kartene er noe som gjøres av og til, og at dette verken krever søknad eller formell saksbehandling. Revisjonen mener det bør stilles spørsmål ved bruken av begrepet retting. Det er forskjell på om en retting er retting av en åpenbar feil, eller om retting i realiteten innebærer at et areal omklassifiseres.

Revisjonen ser at endringer av åpenbare eller mindre feil, og som ikke har spesielle konsekvenser, kan utføres uten at det gjøres formelle vedtak. Men endringene bør dokumenteres og arkiveres. For mer omfattende rettinger eller omklassifisering av landbruksjord, må kommunen gjennomføre en formell saksbehandling og arkivere alle interne og eksterne dokumenter. Uten slik skriftlig dokumentasjon vil kommunen i ettertid ikke kunne dokumentere at avgjørelsene er fattet på riktig grunnlag. Dette er spesielt viktig i saker der arealene endres slik at det kan få avgjørende betydning for behandling av konsesjon eller priskontroll.

Som svar på revisors forespørsel om det forelå noen skriftlig henvendelse fra gårdeier, har landbrukskontoret understreket at det ikke er søknadsplikt for slike endringer. Videre at gårdeier kom innom landbrukskontoret, og at de sammen oppdaget flere feil som senere ble rettet av kartansvarlig i kommunen (se avsnitt 5.5).

Revisor vil påpeke at selv om det ikke er søknadsplikt i slike saker, er kommunen pliktig til å dokumentere saksbehandlingen og vurderingene som gjøres. I denne saken foreligger det verken dokumentasjon av samtalene, arealene eller hvilke vurderinger saksbehandler i kommunen har gjort.

Kommunen har ikke opprettet noen egen sak i arkivet sitt, men arkivert brevet om omklassifisering av jordbruksareal i en eldre sak som gjelder konsesjonssøknaden fra 2011. Det

mener revisjonen er en uheldig måte å arkivere sakens dokumenter på. Endringene, som i realiteten var omklassifisering av ca. 12 daa dyrka jord og medførte at eiendommen kom under grensen for priskontroll, er så vesentlige at det burde vært opprettet en egen sak på dette i arkivet.

Kommunen har ikke arkivert nødvendig dokumentasjon for behandling av denne saken. Kommunen har kun arkivert selve brevet til gårdeier om hvilke arealendringer kommunen har utført i AR5 for eiendommen. Etter forvaltningsloven § 11d skal kommunens saksbehandler notere opplysninger eller anførsler som gis muntlig av en part, hvis det kan ha betydning for avgjørelsen av saken. Landbrukskontorets vurdering og grunnlag for å foreta omklassifisering av jordbruksarealene er ikke dokumentert. Det samme gjelder iakttagelser saksbehandler gjør ved befarings m.m. Heller ikke manuskartet med endringene i gårdskartet, som landbrukskontoret bestemte at skulle utføres, er arkivert. Men kartansvarlig i kommunen hadde på egen hånd tatt vare på disse endringene etter at de var utført.

Kommunen har plikt (FL § 17) til å påse at en sak er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. I dette ligger det blant annet at all relevant informasjon må innhentes og dokumenteres og parter i saken bør få uttale seg. Kommunens egne vurderinger må også dokumenteres, før en avgjørelse tas. Da denne saken har store mangler vedrørende dokumentasjon og vurderinger, mener revisjonen at kommunen ikke har oppfylt forvaltningslovens krav i § 17 om utrednings- og informasjonsplikt. Kommunen har heller ikke fulgt forskrift om offentlige arkiv da vesentlige dokumenter i saken mangler.

Saksbehandlingen bærer preg av å være muntlig og med stor grad av skjønnsmessige vurderinger. Manglende dokumentasjon og arkivering av prosessene som gjelder ajourhold av AR5 gjør at det er vanskelig å etterprøve kommunens avgjørelser.

Kommunens har bekreftet at de ikke har rutiner for hvordan denne type saker skal behandles, og det mener revisjonen kan ha vært en medvirkende årsak til problemene.

6.3 Omdisponering av dyrka jord

Det er jordas *beskaffenhet* som skal legges til grunn for klassifisering, ikke den faktiske *bruken* av jorda. Fulldyrka- eller overflatedyrka jord skal ikke omklassifiseres til annet areal (eks. til innmarksbeite) selv om arealet ikke dyrkes eller hvis det gror til. Et unntak gjelder for dyrka jord som gror til med skog.

Revisjonen har fått tilsendt de manuskartene for endringer i AR5, som landbrukskontoret sendte til kommunens kartansvarlig, og som kartansvarlig fremdeles oppbevarte på kontoret. Revisjonen har vurdert kommunens rettelser i manuskartet opp mot brevet som landbrukskontoret sendte gårdeier, og finner vesentlige avvik. I brevet opplyses det om følgende endringer (kartene det vises til i brevet har kommunen ikke arkivert):

- I. Til kart 1 opplyses det 0,4 daa tilhører nabobruket 50/3. Videre at et område på 4,7 daa i dag er tunområde og registrert som «anna fastmark».
- II. Til kart 2 opplyses det at to areal på til sammen 2,3 daa er innmarksbeite, ikke dyrka mark.
- III. Til kart 3 vises det til at ca. 15 daa er en steintipp etter kraftutbygging, og ikke skogsmark.

Manuskartet med endringer i gårdskartet som ble oversendt til kartansvarlig inneholder imidlertid følgende endringer:

- a. 16 daa ved steintipp endres fra skog til åpen fastmark
- b. 4,6 daa ved huset (3,2 daa + 1,4 daa) endres fra dyrka jord til åpen fastmark.

- c. 5,8 daa fulldyrka jord nordøst for våningshuset endres til innmarksbeite
- d. 1,8 daa fulldyrka jord ved Nedre Berg endres fra dyrka jord til innmarksbeite.

- Endring I) gjelder et areal på 4,7 daa og samsvarer stort sett med b) på 4,6 daa. Arealet på 0,4 daa tilhørende nabobruket er ikke registrert som endring i AR5, men det *kan* være gjort som en matrikkel-endring.
- Endring II) på 2,3 daa har et mindre avvik i forhold til d) som er på 1,8 daa.
- Endring III) gjelder ca. 15 daa og samsvarer i hovedsak med a) som er 16 daa.
- Endring c) på 5,8 daa er overhodet ikke nevnt i brevet til gårdeier.

Kartansvarlig i kommunen er forespurt om hva som er årsaken til avvikene, men har svart at hun ikke har sett brevet før og derfor ikke kan svare på hvorfor det er slik. Kommunens rådgiver på landbrukskontoret sluttet i 2016, og det har derfor vært vanskelig å få svar på akkurat dette.

Revisjonen har studert flere versjoner av flyfoto for de aktuelle arealene, tatt i perioden fra 1965 til 2015. I tillegg har vi vurdert bilder av gården tatt i 2015, som blant annet viser at areal ved hovedhuset ble maskinslått i 2015. Dette arealet ble endret til innmarksbeite våren 2015. Når innmarksbeite slås med maskin kan det stilles spørsmål ved om arealet er riktig klassifisert. Revisjonen har også vurdert arealet på 5,8 daa (gulmerket i kap. 5 side 27) blant annet ved hjelp av bilder fra Google Maps som sannsynligvis er tatt rundt 2012/13. I tillegg har vi vurdert areal-klassifikasjonene i AR5, fra det tidligere «Raster eldre ØK» fra (1984) og kartsettet «Dyrkbar jord» i AR5.

På basis av de undersøkelsene revisjonen har foretatt, mener vi det ikke er usannsynlig at de omtalte arealene i nærheten av hovedhuset, der dyrka jord (merket rødt og gult i 5.7) ble endret til innmarksbeite, tidligere har vært dyrka jord. Nyere kart, flyfoto (ortofoto) og bilder fra 2015 som viser at arealene blir slått med maskin tilsier at arealene kan være dyrka eller overflatedyrka jord og ikke innmarksbeite.

Et tredje areal (se 5.7 side 28 og markering med sorte piler i 5.8) som ligger mellom nevnte rød- og gulmerkede areal, ble registrert som innmarksbeite ved opprettelsen av AR5 i 2008. Imidlertid var arealet klassifisert som dyrka jord i tidligere Økonomisk kartverk og i kartlaget «Dyrkbar jord» i AR5. I tillegg viser bilder tatt i 2015 at området blir slått med maskin. Flyfoto fra 1965 til 2015 understøtter også at arealet kan være dyrka jord. Arealet kan ha egenskaper som fulldyrka- eller overflatedyrka jord, men blitt feilregistrert tilbake i 2008 da kartdataene ble registrert inn i AR5. Det kan derfor være aktuelt å vurdere om arealet er riktig klassifisert.

Revisjonen er usikker på hvilken vurdering som ligger til grunn for omklassifiseringen av arealene (1,8 daa tilhører gnr. 50/6) ved Nedre Berg. Det foreligger ikke annen informasjon enn flyfoto og at jorda tidligere vært kartlagt som dyrka (ØK) eller dyrkbar (FKB-dyrkbar jord). Tilstøtende areal på vestsiden er delvis fulldyrka jord og delvis innmarksbeite.

At areal tilbake i tid er klassifisert som dyrka jord i «ØK» må tillegges en viss vekt. Hvis arealene opprinnelig har vært dyrka jord og ikke er tilgrodd av større trær er det lite grunnlag for å endre areal fra dyrka jord til innmarksbeite. Selv om arealene ikke blir dyrka eller er noe tilgrodd, gir dette ikke uten videre grunnlag for å endre klassifiseringen av arealene. Det er et overordnet prinsipp at det er jordas beskaffenhet som skal avgjøre klassifiseringene, ikke hva jorda eventuelt brukes til.

Det kan også vises til at fulldyrka jord som ikke drives og gror igjen, ikke skal kunne omklassifiseres hvis jorda kan fornyes ved pløying (Jf. avsnitt 4.4).

Selv om kommunens landbrukskontor i etterkant har opplyst til revisjonen at det var gårdeier som ba om at klassifiseringen av arealene måtte bli rettet, foreligger det ikke arkivert dokumentasjon med vurdering eller begrunnelse som kan vise at disse endringene var nødvendige. Det er ikke noe på flyfoto i perioden 1965 til 2015, eller registreringer i Økonomisk Kartverk, eller i AR5 og Gårdskart som tilsier at det burde foretas endringer. Et unntak kan være det umiddelbare arealet rundt bolighuset og driftsbygningen, men revisjonen kan ikke se at det er grunnlag for å endre hele det rødmerkede arealet på 4,6 daa. Dette understøttes av bilde-materialet fra 2015 som viser at det slås gras maskinelt på området.

Da kommunen ikke har dokumentert hvilke opplysninger de har innhentet i forbindelse med omklassifiseringene, om de har foretatt befaring og hvordan jorda har vært vurdert, er det vanskelig for revisjonen å uttale seg ytterligere om hvorvidt kommunens avgjørelser har vært riktige.

7. Revisors konklusjoner og anbefalinger

7.1 Revisors konklusjoner

Problemstilling 1 - Saksbehandling og rutiner.

Kommunens grunnlag for omdisponering av areal for gnr 50/6 i 2015 er ikke tilfredsstillende dokumentert, og det er store mangler ved kommunens saksbehandling. Kommunen har ikke etablert retningslinjer eller skriftlige rutiner for å sikre at saker vedrørende omklassifisering av jord behandles i henhold til krav i jordloven og forvaltningsloven.

Kommunen har heller ikke etablert skriftlige rutiner som kan sikre at arkivering av saksdokumenter skjer i henhold til arkivloven og forskrift om offentlige arkiv.

Problemstilling 2 - Omklassifisering av dyrka jord.

Basert på foreliggende flyfoto, kartmateriale fra eldre ØK og AR5, bilder tatt fra bakken, og i tillegg kommunens manglende dokumentasjon av saksbehandlingen, mener revisjonen det kan stilles spørsmål ved om omklassifiseringen av dyrka jord for gnr. 50/6 i 2015 har vært i samsvar med gjeldende regelverk.

7.2 Revisors anbefalinger

Problemstilling 1 - Saksbehandling og rutiner.

Kommunen bør utarbeide skriftlige rutiner for saksbehandlingen som sikrer etterlevelse av krav i lovverket, samt at saker blir tilfredsstillende dokumentert og arkivert i kommunens saksarkiv.

Problemstilling 2 - Omklassifisering av dyrka jord.

Med bakgrunn i vurderingene og konklusjonene, mener revisjonen at kommunen bør foreta en ny og grundig vurdering av omklassifiseringen for de omtalte areal for gnr 50/6. I tillegg bør det tredje arealet som er omtalt i kap. 5.8 på side 30 også vurderes.

Når kommunens nye vurdering av tidligere omklassifiseringer er gjennomført, bør kontrollutvalget få oversendt informasjon om kommunens gjennomgang.

8. Rådmannens uttalelse til rapporten

Rådmannen fikk rapporten oversendt fra revisjonen den 16. februar, og har i epost til revisjonen den 14. mars gitt følgende uttalelse:

Fra: Eivind Berg [mailto:eivind.berg@valle.kommune.no]

Sendt: 14. mars 2017 19:24

Til: Terje Osnes

Emne: Re: Oversendelse av revisjonens rapport om «Omdisponering av jordbruksareal»

Hei, eg har lese gjennom rapporten, og eg for min del ser ingen faktafeil.

Med helsing

Eivind Berg | Rådmann

eivind.berg@valle.kommune.no

Valle kommune

Postadresse | Postboks 4, 4747 Valle

Tlf sentralbord: +47 379 37 500

Tlf direkte: +47 379 37 503

Tlf mobil: +47 915 86008

www.valle.kommune.no

Kilder:

Kilden.no arealinformasjon: <http://kilden.skogoglandskap.no>

Gårdskart: <http://gardskart.skogoglandskap.no/map.html?komm=0940&gnr=50&bnr=6>

AR5 Klassifikasjonssystem http://www.skogoglandskap.no/publikasjon/ar5_klassifikasjonssystem-klassifikasjon_av_arealressurser/publication_view

Dyrkbar jord: http://www.skogoglandskap.no/kart/dyrkbar_jord

Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/landbruk/innsikt/jordvern/jordvern/id2009556/>

Store norske leksikon: www.snl.no

Jordloven med kommentarer:

<http://www.nb.no/nbsok/nb/d04f9da2d8fdb713fd4857c4a20b92fa?index=5%20-%200>

Lover og forarbeider:

Kommunal- og moderniseringsdepartementet:

Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).

Kulturdepartementet:

Lov om arkiv (Arkivlova)

Forskrift om offentlege arkiv.

Justis- og beredskapsdepartementet:

Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven).

Landbruks- og matdepartementet:

Lov om jord (jordlova)

Lov om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven)

Forskrift om saksbehandling mv. i kommunen i saker etter konsesjonsloven, jordloven, odelsloven og skogbruksloven

Forskrift til konsesjonsloven og Jordloven om overføring av myndighet til kommunen, fylkesmannen m.fl.

Forskrift nr. 1480 om saksbehandling i kommunen i saker etter konsesjonsloven og jordloven

Ot.prp. nr. 79 (2002–2003) Lov om konsesjon ved erverv av fasteiendom (konsesjonsloven)

Rundskriv M1-2013 Jordlova §§ 9 og 12 - rundskriv om omdisponering og deling

Nettsider:

www.valle.kommune.no

www.jusinfo.no

www.lovdatabasen.no

9.VEDLEGG:

VEDLEGG 1 - brev til gårdeier

VALLE KOMMUNE
Teknisk - jord/ skog

Postboks 100

4747 VALLE

Vår ref:
2011/454-6

Sakshandsamar:

Arkiv:
50/6

Dato:
17.11.2014

...@valle.kommune.no

Gardskart - korrigering av feil

I samband med husbrannen på eigedomen er det bygd opp eit nytt tun. Dette har medført endringar i arealopplysningane i høve til gardskart frå Skog og landskap. I tillegg har ein samstundes føreteke andre endringar på denne eigedomen.

Kart 1:

A. Dette er eit areal som tilhøyrrer nabobruket 50/3	0,4 daa
B. Dette området er i dag tunområde og reg. som anna fastmark	4,7 daa

Kart 2

C. Desse to areala er innmarksbeite	<u>2,3 daa</u>
Sum	7,4 daa

Kart 3

- D. Dette er ein steintipp etter kraftutbygginga og er ikkje skogsmark ca 15 daa

Nye totalareal blir dermed for fulldyrka og overflatedyrka jord $31,5 - 7,4 = 24,1$ daa
For prod. skog $501,3 - 15 = 486,3$ daa

Desse endringane vil bli endra i gardskartprosessen ved fyrste høve, truleg sumaren 2015.

Med helsing

...
Rådgjevar landbruk

VEDLEGG 2 Manuskart med endringer**1 Skog og landskap** *Ånli-tuppen*

0 20 40 60m

skog+
landskap

04.06.2015

Retta 5/6-2015.

2 Amli

<

skog+
landskap

Relta 5/6-2015

3 Skog og landskap

Amli

0 20 40 60m

skog + landskap

04.06.2015

Flyfoto dato: 2013-06-30

Retta 5/6-2015

4 Skog og landskap

Amli

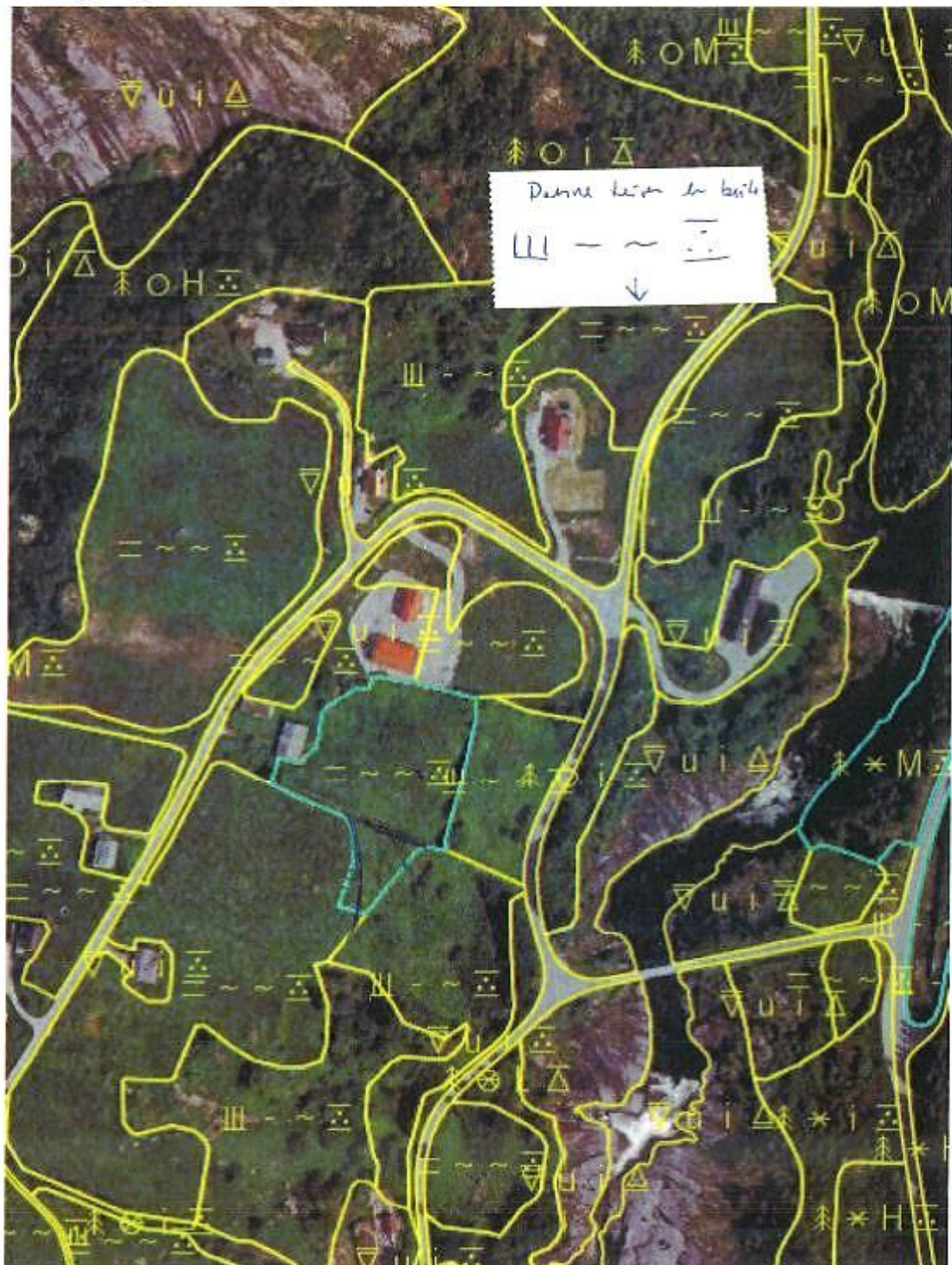
0 20 40 60m

skog + landskap

04.06.2015

Retta 5/6-2015.

5 Skog og landskap *Amli*

skog +
landskap

04.06.2015

Relta 5/6-2015.

Agder Sekretariat

Kontrollutvalet i Valle kommune

Sak 03/17

Møtedato: 23.03.2017

Sakshandsamar: kih

SAK 03/17 INTERNKONTROLLSYSTEM NÆRING OG LANDBRUK

Vedlegg:

- Orientering om internkontrollsystem for tilskott frå rådmannen

Saka gjeld:

Agder Kommunerevisjon IKS har utarbeidd ein rapport for kontrollutvalet innanfor tilskotsforvaltninga i Valle kommune. Rapporten vart handsama i kontrollutvalet 06.12.2016, og utvalet gjorde slikt framlegg til vedtak i kommunestyret:

- 1. Rapporten vert teken til etterretning.**
- 2. Rådmannen syter for at dei tilrådingane som kjem fram i rapporten vart gjennomført snarast råd og seinast innan 1.11.2017.**
- 3. Rådmannen held kontrollutvalet laupande orientera etter kvart som arbeidet skrid fram.**

Kommunestyret vedtok samrøystes framlegget frå kontrollutvalet i sitt møte 21.12.2016.

Ein har nå motteke ei undervegsorientering frå rådmannen for korleis han ser for seg internkontrollsystemet for støtte til landbruk og næring.

Denne orienteringa er lagt ved saka.

Framlegg til vedtak:

Kontrollutvalet tek undervegsorienteringa til førebels orientering.

INTERNKONTROLLSYSTEM 2017
TILSKOTT FRÅ
NÆRINGSFONDET OG LANDBRUK

OVERSYN PROSESS

1. Ramma for tilskott er regulert gjennom vedtekter og retningslinjer
Desse er godkjent av fylkesmannen og vedteke i kommunestyret.
2. Innkomne skriftlege søknader vert handsama av administrasjonen. Det vert fremma sak for formannskapet som fattar vedtak i saka
3. Det vert sendt ut skriftleg svar om vedtaket i formannskapet til søker
Som vedlegg følgjer kopi av møtebok og vedtekter/retningslinjer
4. Utbetaling skjer etterskotsvis og krev stadfesting frå revisor eller rekneskapsførar evt. bilagskontroll.
5. Utbetalingar dokumenterast med kopi av vedtak og attesterast og tilvisast av to uavhengige personar

Valle kommune
Gjestfri for nye tankar

KONTROLL AV SØKNAD/SØKJAR

- Firma registrert i Valle kommune?
- Skriftleg søknad motteke?
- Tilstrekkelege opplysningar til å vurdere saka?
- Tilstrekkeleg omfang for verksemda i utgangspunktet minimum 50% stilling?
- Etablering i eigen bustad? – berre aktuelt med etablerartilskott
- Aktuelt å søkje Innovasjon Norge?
- Aktuelt med medfinansiering gjennom Setesdal Regionråd?
- Søkjar tidlegare fått tilskott i Valle kommune?
- Vil tilskott gje konkurransevriding lokalt?

Valle kommune
Gjestfri for nye tankar

SAKSUTGREIING

- Tilstrekkelege opplysningar frå søkjar?
Idè, marknadsgrunnlag, totalfinansiering, konkurransesituasjon,
- Samla saksutgreiing med framlegg til vedtak.
- Melde opp til handsaming i Formannskapet.

Valle kommune
Gjestfri for nye tankar

MELDING OM VEDTAK

- Formelt tilsagnsbrev med kopi av vedtak, opplysningar om klagefrist og regelverk for næringssaker.
- Vi vil lage nytt standardformular for å sikre at vilkår som t.d. at kommunen kan krevje tilbakebetalt delar av tilskott dersom det ikkje vert nytta etter intensjonen kjem fram.

UTBETALING

- Tilskott vert utbetalt etterskottsvis.
Krav til dokumentasjon. I regelverket i dag heiter det at ein kan betale ut etter at tiltaket er gjennomført. For vedtak der ein har knytt løyvinga til ein prosentsats av tiltaket er det krav om dokumentasjon for kostnad av revisor, rekneskapsførar eller ved kontroll av bilag. **Ein bør i størst mogleg grad innhente denne dokumentasjonen frå rekneskapsførar.**
- Når dokumentasjon ligg føre attesterer sakshandsamar på utbetalinga. Kopi av vedtak og dokumentasjon følgjer i prosessen. Rådmannen tilviser utbetalinga.

Agder Sekretariat

Kontrollutvalet i Valle kommune

Sak: 04/17

Møtedato: 23.03.2017

Sakshandsamar: kih

SAK 04/17 ÅRSREKNESKAPEN FOR 2016, ØYNE INDUSTRIBYGG VALLE KF

Lover, forskrifter:

Lov om kommunar og fylkeskommunar av 25. september 1992

Forskrift om Årsbudsjett, årsrekneskap og årsmelding for kommunale og fylkeskommunale føretak av 17. desember 1999.

Saksdokument vedlagt saken:

Årsrekneskapen for 2016

Årsmelding for 2016

Revisjonsmelding, datert 24.02.2017

Saksopplysningar:

Rekneskapen viser eit netto driftsresultat på kr 158 333 og eit rekneskapsmessig mindreforbruk (overskot) på kr 92 333.

Det føreligg standard revisjonsmelding frå Agder Kommunerevisjon IKS.

Årsrekneskapen inneheld driftsrekneskap, investeringsrekneskap, balanserekneskap, økonomiske oversikter, noteopplysningar og pliktige budsjettopplysningar.

Årsrekneskapen er utarbeida etter dei formelle krav som stilles i kommuneloven med tilhøyrande rekneskapsføresegner i forskrift om årsrekneskap og årsmelding for kommunale og fylkeskommunale føretak, og god kommunal rekneskapsskikk i Noreg.

Handsaming av årsrekneskapen

Handsaming av årsrekneskap og årsmelding vil være slik, jf forskrift om årsrekneskap og årsmelding i kommunale føretak:

- Føretaket sitt styre og dagleg leiar legg fram årsrekneskapen og årsmelding
- Revisor legg fram revisjonsmelding til kommunestyret
- Kontrollutvalet legg fram uttale om årsrekneskapen til kommunestyret
- Formannskapet gjev innstilling til kommunestyret om godkjenning og disponering (Kontrollutvalets uttale skal føreligge når formannskapet handsamar rekneskapen)
- Kommunestyret godkjenner rekneskapen

Framlegg til vedtak:

Uttale frå kontrollutvalet til kommunestyret:

Kontrollutvalet har handsama rekneskapen for 2016 til Øyne Industribygg Valle KF. Saman med årsrekneskapen låg det føre revisjonsmelding frå Agder Kommunerevisjon IKS.

Kontrollutvalet meiner at presentasjonen av rekneskapen med tilhøyrande spesifikasjonar og noter, tilfredsstillar dei formelle krav og rekneskapsbrukaren sitt informasjonsbehov.

Ut over dette og det som går fram av revisjonsmeldinga til årsrekneskapen datert 24. februar 2017, har kontrollutvalet ingen merknader til årsrekneskapen for 2016 for Øyne Industribygg Valle KF.

Øyne industribygg Valle KF

ÅRSMELDING FOR ØYNE INDUSTRIBYGG VALLE KF 2016

Det har vore 1 styremøte i 2016 (04.03.) der det vart handsama 5 saker.
Årsmelding 2015, rekneskap 2015, disponering av overskot 2015 budsjett 2017 og budsjettendring 2016.

Driftsrekneskapet for 2016 syner eit overskot på **kr 92 333,86**, som ein føreslår at vert avsett til disposisjonsfond. Overskotet skuldast at det ikkje har vore behov for vedlikehald i så stor grad som budsjettert og rentekostnadene på lån er lågare enn budsjett. Eit avdrag på lån i Kommunalbanken på kr 50 000 blei betalt i 2017 i staden for 2016 og er med på å auke overskotet. Det vil si at ein må nytte kr 50 000 av fondet for å dekke avdragskostnadene i 2017. Elles ser ein det som ein fordel å bygge opp fond for å take høgde for framtidig vedlikehald, både planlagd og uføresett. Disposisjonsfond før avsetting av årets overskot er på kr 441 100,04.

Det har ikkje våre investeringar i 2016. Det som går fram av oppsettet er føringane i 2015 som gjeld dekking av tidlegare års meirforbruk ved bruk av fond.

Det har vore ordinær drift i 2016 ved at bygget er leigd ut til Setpro as.

Styret har hatt denne samansetninga:

Leiar:	Torleif Homme
Nestleiar:	Geir Helge Solheim
Styremedlem:	Anna Lise PedersenVæting
Styremedlem:	Kurt L Høyland

Dagleg leiar har vore Hallvard Tveit Berg. Han er no slutta i Valle kommune og frå 2017 må styre oppnemne ny dagleg leiar.

Valle, 01. februar 2017
Hallvard Tveit Berg
Dagleg leiar

Hallvard Tveit Berg

Wenche E. Gundersen
Wenche E. Gundersen
Rekneskapsfører

Øyne industribygg Valle KF

REKNESKAP

2016

Øyne Industribygg Valle KF 2016

Balanseregnskapet

	Note	Regnskap 2016	Regnskap 2015
EIENDELER			
<i>A. Anleggsmidler</i>			
Faste eiendommer og anlegg	3	3 190 642,80	3 278 798,80
Utstyr, maskiner og transportmidler		0,00	0,00
Utlån		0,00	0,00
Aksjer og andeler		0,00	0,00
Pensjonsmidler		0,00	0,00
Sum anleggsmidler		3 190 642,80	3 278 798,80
<i>B. Omløpsmidler</i>			
Kortsiktige fordringer		166 487,77	5 054,00
Premieavvik		0,00	0,00
Aksjer og andeler		0,00	0,00
Sertifikater		0,00	0,00
Obligasjoner		0,00	0,00
Derivater		0,00	0,00
Kasse, postgiro, bankinnskudd		386 550,88	384 022,79
Sum omløpsmidler		553 038,65	389 076,79
Sum eiendeler		3 743 681,45	3 667 875,59
GJELD OG EGENKAPITAL			
<i>C. Egenkapital</i>			
Disposisjonsfond	5	-441 100,04	-270 484,82
Bundne driftsfond		0,00	0,00
Ubundne investeringsfond		0,00	0,00
Bundne investeringsfond		0,00	0,00
Regnskapsmessig mindreforbruk (drift)	5	-92 333,86	-104 615,22
Regnskapsmessig merforbruk (drift)		0,00	0,00
Udisponert investeringsregnskapet		0,00	0,00
Udekket investeringsregnskapet		0,00	0,00
Kapitalkonto	6	-1 930 642,80	-1 968 798,80
Endring av regnskapsprinsipp som påvirker AK (drift)		0,00	0,00
Endring av regnskapsprinsipp som påvirker AK (inv)		0,00	0,00
Sum egenkapital		-2 464 076,70	-2 343 898,84
<i>D. Gjeld</i>			
<i>Langsiktig gjeld</i>			
Ihendehaverobligasjonslån		0,00	0,00
Pensjonsforpliktelse		0,00	0,00
Sertifikatlån		0,00	0,00

Øyne Industribygg Valle KF 2016**Balanseregnskapet**

	Note	Regnskap 2016	Regnskap 2015
Andre lån		-1 260 000,00	-1 310 000,00
Sum langsiktig gjeld		-1 260 000,00	-1 310 000,00
<u>Kortsiktig gjeld</u>			
Kassekredittlån		0,00	0,00
Annen kortsiktig gjeld		-19 604,75	-13 976,75
Derivater		0,00	0,00
Premieavvik		0,00	0,00
Sum kortsiktig gjeld		-19 604,75	-13 976,75
Sum gjeld		-1 279 604,75	-1 323 976,75
Sum egenkapital og gjeld		-3 743 681,45	-3 667 875,59

MEMORIAKONTI:

Ubrukte lånemidler	0,00	0,00
Andre memoriakonti	0,00	0,00
Motkonto for memoriakontiene	0,00	0,00

Wendy E Gundersen

Øyne Industribygg Valle KF 2016

DRIFTSDEL

Tekst	Note	Regnskap 2016	Regulert budsjett	Regnskap 2015
<i>Driftsinntekter</i>				
Brukerbetalinger		0,00	0,00	0,00
Andre salgs- og leieinntekter		-80 000,00	-80 000,00	-80 000,00
Overføringer med krav til motytelser		-6 483,52	-6 000,00	-5 054,00
Overføringer uten krav til motytelser		-160 000,00	-160 000,00	-160 000,00
Sum driftsinntekter		-246 483,52	-246 000,00	-245 054,00
<i>Driftsutgifter</i>				
Lønnsutgifter		0,00	0,00	0,00
Sosiale utgifter		0,00	0,00	0,00
Kjøp av varer og tjenester som inngår i foretakets tj.prod		21 645,96	52 000,00	30 006,75
Kjøp av varer og tjenester som erstatter foretakets tj.prod		7 500,00	0,00	0,00
Overføringer		0,00	0,00	0,00
Avskrivninger		88 156,00	88 156,00	88 156,00
Fordelte utgifter		0,00	0,00	0,00
Sum driftsutgifter		117 301,96	140 156,00	118 162,75
Brutto driftsresultat		-129 181,56	-105 844,00	-126 891,25
<i>Eksterne finansinntekter</i>				
Renteinntekter og utbytte		-3 349,30	-2 000,00	-4 995,97
Gevinst finansielle omløpsmidler		0,00	0,00	0,00
Mottatte avdrag på utlån		0,00	0,00	0,00
Sum eksterne finansinntekter		-3 349,30	-2 000,00	-4 995,97
<i>Eksterne finansutgifter</i>				
Renteutgifter og låneomkostninger		12 353,00	30 000,00	15 428,00
Tap finansielle omløpsmidler		0,00	0,00	0,00
Avdrag på lån		50 000,00	100 000,00	100 000,00
Utlån		0,00	0,00	0,00
Sum eksterne finansutgifter		62 353,00	130 000,00	115 428,00
Resultat eksterne finansieringstransaksjoner		59 003,70	128 000,00	110 432,03
Motpost avskrivninger		-88 156,00	-88 156,00	-88 156,00
Netto driftsresultat		-158 333,86	-66 000,00	-104 615,22
<i>Bruk av avsetninger</i>				
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	5	-104 615,22	-104 615,00	-61 916,00
Bruk av disposisjonsfond		0,00	0,00	0,00
Bruk av bundne fond		0,00	0,00	0,00
Sum bruk av avsetninger		-104 615,22	-104 615,00	-61 916,00

Øyne Industribygg Valle KF 2016**DRIFTSDEL**

Tekst	Note	Regnskap 2016	Regulert budsjett	Regnskap 2015
<i>Avsetninger</i>				
Overført til investeringsregnskapet		0,00	0,00	0,00
Avsatt til dekning av tidl. års regnskapsm. merforbruk		0,00	0,00	0,00
Avsatt til disposisjonsfond	5	170 615,22	170 615,00	61 916,00
Avsatt til bundne fond		0,00	0,00	0,00
Sum avsetninger		170 615,22	170 615,00	61 916,00
Regnskapsmessig merforbruk/mindreforbruk		-92 333,86	0,00	-104 615,22
Regnskapsmessig mindreforbruk		92 333,86	0,00	104 615,22
Regnskapsmessig merforbruk		0,00	0,00	0,00
DIFFERANSE		0,00	0,00	0,00

Øyne Industribygg Valle KF 2016**INVESTERINGSDEL**

	Note	Regnskap 2016	Regulert budsjett	Opprinnelig budsjett	Regnskap 2015
Investeringer i					
anleggsmidler		0,00	0,00	0,00	0,00
Utlån og forskutteringer		0,00	0,00	0,00	0,00
Kjøp av aksjer og andeler		0,00	0,00	0,00	0,00
Avdrag på lån		0,00	0,00	0,00	0,00
Dekning av tidligere års udekket		0,00	0,00	0,00	181 352,00
Avsetninger		0,00	0,00	0,00	0,00
Årets finansierungsbehov		0,00	0,00	0,00	181 352,00
<u>Finansiert slik:</u>					
Bruk av lånemidler		0,00	0,00	0,00	0,00
Inntekter fra salg av anleggsmidler		0,00	0,00	0,00	0,00
Tilskudd til investeringer		0,00	0,00	0,00	0,00
Kompensasjon for mva		0,00	0,00	0,00	0,00
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner		0,00	0,00	0,00	0,00
Andre inntekter		0,00	0,00	0,00	0,00
Sum ekstern finansiering		0,00	0,00	0,00	0,00
Overført fra driftsdelen		0,00	0,00	0,00	0,00
Bruk av tidligere års udisponert		0,00	0,00	0,00	0,00
Bruk av avsetninger	5	0,00	0,00	0,00	-181 352,00
Sum finansiering		0,00	0,00	0,00	-181 352,00
Udekket/udisponert		0,00	0,00	0,00	0,00
Udisponert i inv.regnskapet		0,00	0,00	0,00	0,00
Udekket i inv. regnskapet		0,00	0,00	0,00	0,00
DIFFERANSE		0,00	0,00	0,00	0,00

Øyne Industribygg Valle KF 2016**Note 1 - Spesifikasjon av endring i arbeidskapital****a) Anskaffelse og anvendelse av midler**

Tekst	Regnskap 2016	Regulert budsjett	Regnskap 2015
<i>Anskaffelse av midler</i>			
Inntekter driftsdel (kontoklasse 1)	-246 483,52	-246 000,00	-245 054,00
Inntekter investeringsdel (kontoklasse 0)	0,00	0,00	0,00
Innbetalinger ved eksterne finanstransaksjoner	-3 349,30	-2 000,00	-4 995,97
Sum anskaffelse av midler S	-249 832,82	-248 000,00	-250 049,97
<i>Anvendelse av midler</i>			
Utgifter driftsdel (kontoklasse 1)	29 145,96	52 000,00	30 006,75
Utgifter investeringsdel (kontoklasse 0)	0,00	0,00	0,00
Utbetalinger ved eksterne finanstransaksjoner	62 353,00	130 000,00	115 428,00
Sum anvendelse av midler T	91 498,96	182 000,00	145 434,75
Anskaffelse - anvendelse av midler U=W	-158 333,86	-66 000,00	-104 615,22
Endring i ubrukte lånemidler	0,00		
Endring i arbeidskapital V	-158 333,86	-66 000,00	-104 615,22

b) Endring i omløpsmidler og kortsiktig gjeld

Tekst	Regnskap 2016	Regnskap 2015
<i>Omløpsmidler</i>		
Endring i betalingsmidler	2 528,09	160 430,40
Endring ihendehaverobligasjoner og sertifikater	0,00	0,00
Endring kortsiktige fordringer	161 433,77	-41 838,43
Endring derivater	0,00	0,00
Endring aksjer og andeler	0,00	0,00
Endring premieavvik	0,00	0,00
Sum endring omløpsmidler	163 961,86	118 591,97
<i>Kortsiktig gjeld</i>		
Endring kortsiktig gjeld	-5 628,00	-13 976,00
Endring i arbeidskapital	158 333,86	104 615,97

DIFFERANSE**0,00****0,75**

Øyne Industribygg Valle KF 2015

Note 2 - Bemanning og ytelser til ledende personer

Tekst	2016	2015
Bemanning i årsverk		
Lønn daglig leder	0	0
- Samlet lønn og annen fast godtgjørelse	0	0
- Godtgjørelse fra andre verv i kommunen		
- Vesentlig tilleggsgodtgjørelse for tjenester utenfor normal funksjon		
- Betalt eller skyldig vederlag i forbindelse med avslutning av ansettelsesforhold eller verv.		
Lønn styreleder		
- Samlet lønn og annen fast godtgjørelse		
- Godtgjørelse fra andre verv i kommunen		
- Vesentlig tilleggsgodtgjørelse for tjenester utenfor normal funksjon		
- Betalt eller skyldig vederlag i forbindelse med avslutning av ansettelsesforhold eller verv.		
Godtgjøring revisor:		
- revisjon		7 500
- bistand		

Øyne Industribygg Valle KF 2015

Note 3 - Driftsmidler

TEKST	Industribygg	Lager	Isolering lager	SUM
Anskaffelse pr. 01.01	3 537 511	548 910	321 378	4 407 799
Tilgang				-
Avgang				-
Anskaffelse pr. 31.12	3 537 511	548 910	321 378	4 407 799
Akk. ordinære avskrivn. pr. 01.01	1 061 254	54 890	12 856	1 040 844
Tilgang	70 750	10 978	6 428	88 156
Avgang				-
Akk. ordinære avskr. pr. 31.12	1 132 004	65 868	19 284	1 217 156
Bokført verdi	2 405 507	483 042	302 094	3 190 643
Avskrivningssatser	2,0 %	2,0 %	2,0 %	

Øyne Industribbygg Valle KF 2016

Note 4 Langsiktig gjeld

Type gjeld og fordeling mellom långivere

Kredittinstitusjon	Lånegjeld 31.12	Gjenværende løpetid	Rentesats	Fast/flytende rente
Kommunalbanken AS	700 000	6,5	1,80 %	flytende rente
Bykle kommune	560 000		0,00 %	ingen rente
Sum	1 260 000			

kr	50 000
kr	35 222

Det er i regnskapsåret utgiftsført avdrag på lånegjeld med til sammen:
Minste lovlig avdrag etter kl § 50 nr 7 utgjør:

Gjeldsforpliktelser fordelt på selvkostområdet og øvrig virksomhet

Tekst	Regnskapsåret	Forrige år	Gjeværende løpetid
Kommunens samlede lånegjeld	kr 1 260 000	kr 1 310 000	6,5
Andel knyttet til selvkostområder			
Andel knyttet til øvrig kommunal virksomhet	kr 1 260 000	kr 1 310 000	6,5

Øyne Industribygg Valle KF 2016

Note 5 - Spesifikasjon over samlede avsetninger og bruk av avsetninger

a) Samlede avsetninger og bruk av avsetninger

Tekst	Regnskap 2016	Regulert budsjett	Regnskap 2015
<i>Avsetninger og bruk av avsetninger</i>			
Avsetninger	262 949,08	170 615,00	347 883,22
Bruk av avsetninger	-104 615,22	-104 615,00	-243 268,00
Til avsetning senere år	0,00	0,00	0,00
Netto avsetninger W=U	158 333,86	66 000,00	104 615,22
 Anskaffelse - anvendelse av midler U=W	 -158 333,86	 -66 000,00	 -104 615,22
 <i>DIFFERANSE</i>	 <i>0,00</i>	 <i>0,00</i>	 <i>0,00</i>

b) Avsetning til og bruk av disposisjonsfond

Disposisjonsfond pr. 1.1	-270 484,82
Avsatt til disposisjonsfond i driftsregnskapet	170 615,22
Forbruk av disposisjonsfond i driftsregnskapet	0,00
Forbruk av disposisjonsfond i investeringsregnskapet	0,00
Disposisjonsfond pr. 31.12	-441 100,04
 <i>DIFFERANSE</i>	 <i>0,00</i>

c) Avsetning til og bruk av bundne driftsfond

Bundne driftsfond pr. 1.1	0,00
Avsatt til bundne driftsfond i driftsregnskapet	0,00
Bruk av bundne driftsfond i driftsregnskapet	0,00
Bruk av bundne driftsfond i investeringsregnskapet	0,00
Bundne driftsfond pr. 31.12	0,00
 <i>DIFFERANSE</i>	 <i>0,00</i>

d) Avsetning til og bruk av ubundne investeringsfond

Ubundne investeringsfond pr. 1.1	0,00
Avsatt til ubundne investeringsfond i investeringsregnskapet	0,00
Bruk av ubundne investeringsfond i investeringsregnskapet	0,00
Ubundne investeringsfond pr. 31.12	0,00
 <i>DIFFERANSE</i>	 <i>0,00</i>

e) Avsetning til og bruk av bundne investeringsfond

Øyne Industribygg Valle KF 2016

Note 5 - Spesifikasjon over samlede avsetninger og bruk av avsetninger

Bundne investeringsfond pr. 1.1	0,00
Avsatt til bundne investeringsfond i investeringsregnskapet	0,00
Bruk av bundne investeringsfond i investeringsregnskapet	0,00
Bundne investeringsfond pr. 31.12	0,00

DIFFERANSE **0,00**

f) Årets og bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk i driftsregnskapet

Regnskapsmessig mindreforbruk 1.1	-104 615,22
Regnskapsmessig mindreforbruk i driftsregnskapet	92 333,86
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk i driftsregnskapet	-104 615,22
Regnskapsmessig mindreforbruk 31.12	-92 333,86

DIFFERANSE **0,00**

g) Årets og bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk i investeringsregnskapet

Udisponert i inv.regnskapet 1.1	0,00
Udisponert i inv.regnskapet	0,00
Disponering av tidl. års regnskapsmessige mindreforbruk	0,00
Udisponert i inv. regnskapet 31.12	0,00

DIFFERANSE **0,00**

h) Årets og dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk i driftsregnskapet

Regnskapsmessig merforbruk 1.1	0,00
Regnskapsmessig merforbruk i driftsregnskapet	0,00
Avsatt til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk i driftsregnskapet	0,00
Regnskapsmessig merforbruk 31.12	0,00

DIFFERANSE **0,00**

i) Årets og dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk i investeringsregnskapet

Udekket i investeringsregnskapet 1.1	0,00
Udekket i investeringsregnskapet	0,00
Avsatt til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk i investeringsregnskapet	0,00
Udekket i investeringsregnskapet 31.12	0,00

DIFFERANSE **0,00**

Øyne Industribygg Valle KF 2016

Note 5 Spesifikasjon av regnskapsmessig merforbruk/mindreforbruk spesifisert per år samt egenkapitalkonti for endring av regnskapsprinsipp

Spesifikasjon av egenkapitalkontoer for regnskapsmessig mer/mindreforbruk

Regnskapsmessig mindreforbruk	Saldo iht balansekonto	
	2016	2015
Totalt	-92 334	-104 615
Oppstått år:		
2016	-92 334	
2015		-104 615
2014		

Regnskapsmessig merforbruk	Saldo iht balansekonto	
	2016	2015
Totalt	0	0
Oppstått år:		
2016		
2015		
2014		

Udisponert i investeringsregnskapet	Saldo iht balansekonto	
	2016	2015
Totalt	0	0
Oppstått år:		
2016		
2015		
2014		

Udekket i investeringsregnskapet	Saldo iht balansekonto	
	2016	2015
Totalt	0	0
Oppstått år:		
2016		
2015		
2014		

Spesifikasjon av egenkapitalkonti for endring i regnskapsprinsipp

Type	Bokført år	Beløp
Sum		0

Øyne Industribygg Valle KF 2016

Note 6 - Spesifikasjon av kapitalkontoen

Debetposter i året:	Kreditposter i året:	
	-1 968 798,80	Balanse 01.01
Avgang fast eiendom og anlegg	0,00	
Av- og nedskrivning av fast eiendom og anlegg	0,00	Aktiverting av fast eiendom og anlegg
Tap ved salg eiendom og anlegg	0,00	Reversert nedskrivning av fast eiendom og anlegg
		Gevinst ved salg av fast eiendom og anlegg
Avgang utstyr, maskiner og transportmidler	0,00	
Av- og nedskrivning av utstyr, maskiner og transportmidler	88 156,00	Aktiverting av utstyr, maskiner og transportmidler
Tap ved salg av utstyr, maskiner og transportmidler	0,00	Oppskrivning av utstyr, maskiner og transportmidler
		Gevinst ved salg av utstyr, maskiner og transportmidler
Avgang aksjer og andeler	0,00	
Reduksjon egenkapitalinnskudd pensjonskasse	0,00	Kjøp av aksjer og andeler
Nedskrivning av aksjer og andeler	0,00	Aktivert egenkapitalinnskudd pensjonskasse
Tap ved salg av aksjer og andeler	0,00	Reversert nedskrivning av aksjer og andeler
		Gevinst ved salg av aksjer og andeler
Avdrag på utlån	0,00	Økning pensjonsmidler
Avskrivning på utlån	0,00	Reduksjon pensjonsforpliktelse
Bruk av midler fra eksterne lån	0,00	
Økning pensjonsforpliktelse	0,00	Utlån
Reduksjon pensjonsmidler	0,00	
		-50 000,00 Avdrag på eksterne lån
Balanse 31.12	1 930 642,80	
SUM DEBET	2 018 798,80	SUM KREDIT
		-2 018 798,80

DIFFERANSE 0,00

Øyne Industribygg Valle KF 2016

Note 7 Spesifikasjon av overføringer mellom selskap og egen kommune, IKS der egen kommune er deltaker og andre

Foretakets inntekter og utgifter fordelt på egen kommune, IKS der egen kommune er deltaker og andre

Tekst	Art	Funksjon	Beløp
Inntekter			
<i>Egen kommune</i>			
Overføringer med krav om motytelse			
Overføringer uten krav om motytelse	880	320	80 000 Valle kommune
<i>IKS</i>			
Overføringer med krav om motytelse			
Overføringer uten krav om motytelse			
<i>Andre</i>			
Overføringer med krav om motytelse	770	320	6 484 Setpro
Overføringer uten krav om motytelse	850	320	80 000 Bykle kommune
Utgifter			
<i>Egen kommune</i>			
Overføringer med krav om motytelse			
Overføringer uten krav om motytelse			
<i>IKS</i>			
Overføringer med krav om motytelse			
Overføringer uten krav om motytelse			
<i>Andre</i>			
Overføringer med krav om motytelse			
Overføringer uten krav om motytelse			

Øyne Industribygg Valle KF 2016

Note 8 - Interne overføringer og fordelinger

Tekst	Regnskap 2016	Regulert budsjett	Differanse	
			i kroner	i %
<i>Interne overføringer og fordelinger</i>				
Interne inntekter mv.	-88 156,00	-88 156,00	0,00	100,00 %
Interne utgifter mv.	88 156,00	88 156,00	0,00	100,00 %
Netto interne overføringer	0,00	0,00	0,00	

Øyne Industribygg Valle KF 2016

Note 9 - Pensjonsforpliktelser

KLP

Årets netto pensjonskostnad spesifisert (§ 13-1 nr. C).

	Beløp
• Nåverdi av årets pensjonsopptjening	
• Rentekostnad av påløpt pensjon	
• Forventet avkastning på pensjonsmidlene	
• Administrasjonskostnader	
• Netto pensjonskostnad (inkl adm.)	kr -

Pensjonsmidler, pensjonsforpliktelser og beregnet akkumulert premieavvik og beregningsforutsetningene (§ 13-1 nr. E):

Tekst	Pensjonsposter	Arbeidsgiveravg
Pensjonsmidler 31.12.14		
Brutto pensjonsforpliktelser 31.12.14		
Akkumulert premieavvik 31.12.14		
Arbeidsgiveravgift av netto	kr	-

Beregningsforutsetninger (§13-1 nr. D, jfr. også § 13-5 nr. 2-6):

Økonomiske forutsetninger og annet	2016
Avkastning på pensjonsmidler	
Diskonteringsrente	
Årlig lønnsvekst	
Årlig G-regulering	
Årlig reg. av pensjoner under utbetaling	
Frivillig avgang	
AFP-uttak	

Estimatavvik (§ 13-3 nr. D)

Estimatavvik kommer frem ved ny beregning av pensjonsmidler og pensjonsforpliktelser i nytt år.
Estimatavviket i 2014 er kr. xxxx,-.

Estimatavvik 01.01.13, pensjonsmidler					Beløp					
Estimert/bokført pensjonsmidler 01.01.14										
Estimatavvik pr. 01.01.14										
IB faktisk pensjonsmidler 01.01.14					kr	-				
Estimatavvik 01.01.13, pensjonsforpliktelser					Beløp					
Estimert/bokført pensjonsforpliktelser 01.01.14										
Estimatavvik pr. 01.01.14										
IB faktisk pensjonsforpliktelser 01.01.14					kr	-				
Estimatavvik 2014					Fra tidligere år	For 2014	Korrigert i 2014	Pr. 31.12.14		
Estimatavvik pensjonsmidler							kr	-		
Estimatavvik pensjonsforpliktelser							kr	-		
Netto estimatavvik					kr	-	kr	-	kr	-

Virkninger av planendringer (angis hver for seg):

Virkningen av premieavvik og amortisering av premieavvik på netto driftsregnskap

Amortiseringsperiode for premieavvik	År 10
Virkning av endret amortiseringsperiode	Beløp
Bruk av premiefond	
Innestående midler på premiefond	

Øyne Industribygg Valle KF 2016**Note 10 - Aksjer og andeler som er ført opp som anleggsmidler****Aksjer og andeler i:**

Navn	Bokført verdi	Markedsverdi	Eierandel
Sum aksjer og andeler i:	0,00		
Sum bokført i balansen	0,00		
<i>DIFFERANSE</i>	<i>0,00</i>		

Vesentlige endringer i løpet av året i selskapsstruktur, eierandel, omdanning, fusjon/fisjon og kjøp/salg av eierandeler m.v :

Nedskrivning av bokført verdi

Selskap	Virkelig verdi	Bokført verdi	Verdiforskjell

Øyne Industribygg Valle KF 2016

Note 7 - Garantiansvar

Stilt overfor:	Beløp	Garantiramme	Utløper
Sum garantiansvar	0,00	0,00	

Tap på garantier:

Stilt overfor:	Beløp

Økonomisk virkning på senere års regnskap/budsjett:

Sannsynlig innfrielse av garantier, jf KRS nr. 7 pkt 3.1.2 nr.2:

Til kommunestyret i Valle kommune

Kopi:
Kontrollutvalget
Formannskapet
Administrasjonssjefen
Styret

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av særregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert særregnskapet for Øyne Industribygg Valle KF som viser et netto driftsresultat på kr 158 333 og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 92 333. Særregnskapet består av balanse per 31. desember 2016, driftsregnskap og investeringsregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende særregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir en dekkende fremstilling av den finansielle stillingen til Øyne Industribygg Valle KF per 31. desember 2016, og av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av særregnskapet*. Vi er uavhengige av foretaket slik det kreves i lov og forskrift, og har oppfylt våre øvrige etiske plikter i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og særregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

AGDER KOMMUNEREVISJON IKS

Styret og daglig leders ansvar for særregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir en dekkende fremstilling i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll han finner nødvendig for å kunne utarbeide et særregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av særregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at særregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på særregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir en dekkende fremstilling.

Vi kommuniserer med kontrollutvalget og styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om budsjett

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at de disposisjoner som ligger til grunn for særregnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i særregnskapet stemmer med regulert særbudsjett.

AGDER KOMMUNEREVISJON IKS

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om særregnskapet er konsistente med særregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

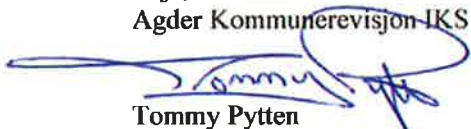
Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE)3000

«Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av foretakets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Evje, 24. februar 2017

Agder Kommunerevisjon IKS

Tommy Pytten

Oppdragsansvarlig revisor

Til kommunestyret i Valle kommune

Kopi:
Kontrollutvalget
Formannskapet
Administrasjonssjefen
Styret

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av særregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert særregnskapet for Øyne Industribygg Valle KF som viser et netto driftsresultat på kr 158 333 og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 92 333. Særregnskapet består av balanse per 31. desember 2016, driftsregnskap og investeringsregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende særregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir en dekkende fremstilling av den finansielle stillingen til Øyne Industribygg Valle KF per 31. desember 2016, og av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av særregnskapet*. Vi er uavhengige av foretaket slik det kreves i lov og forskrift, og har oppfylt våre øvrige etiske plikter i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og særregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styret og daglig leders ansvar for særregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir en dekkende fremstilling i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll han finner nødvendig for å kunne utarbeide et særregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av særregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at særregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på særregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir en dekkende fremstilling.

Vi kommuniserer med kontrollutvalget og styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om budsjett

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at de disposisjoner som ligger til grunn for særregnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i særregnskapet stemmer med regulert særbudsjett.

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om særregnskapet er konsistente med særregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

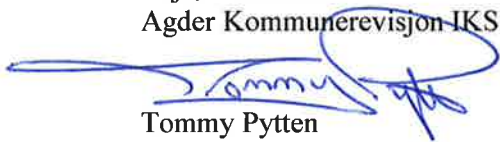
Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE)3000

«Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av foretakets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Evje, 24. februar 2017

Agder Kommunerevisjon IKS

Tommy Pytten

Oppdragsansvarlig revisor

Agder Sekretariat

Kontrollutvalet i Valle kommune

Sak 05/17

Møtedato: 23.03.2017

Saksbehandler: kih

SAK 05/17 UAVHENGIGHETSERKLÆRINGAR FRA REVISOR

Vedlegg:

Uavhengighetserklæringar frå oppdragsansvarlege revisorane Tor Ole Holbek og Tommy Pytten.

Saksopplysningar

Oppdragsansvarlig revisor skal i medhald av revisjonsforskriftas § 15 kvart år gje ei skriftlig eigenvurdering om sin uavhengighet til kontrollutvalet.

Kontrollutvalet må vurdere om revisors eigenvurdering tilseier at revisor tilfredsstiller de krav til uavhengighet som går fram i kommuneloven og revisjonsforskrifta.

Framlegg til vedtak:

Basert på revisors eigenvurdering av sin uavhengighet meiner kontrollutvalet at det kan konkluderes med at revisor tilfredsstiller kommuneloven og revisjonsforskriftas krav til uavhengighet.

Til kontrollutvalget i Valle kommune

EGENVURDERING AV UAVHENGIGHET

Innledning

Ifølge forskrift om revisjon § 15 skal oppdragsansvarlig revisor hvert år, og ellers ved behov, avgi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget.

Krav til uavhengighet og objektivitet gjelder også for revisors medarbeidere, men det er kun oppdragsansvarlig revisor som plikter å legge fram en skriftlig vurdering for kontrollutvalget. I vår virksomhetsplan vil vurdering av uavhengigheten til hver revisor i kommunens revisjonsteam inngå. Oppdragsansvarlig revisors skriftlige egenvurdering skal ligge som et vedlegg til dette punktet.

Både kommuneloven (§ 79) og forskrift om revisjon (kap. 6) setter krav til revisors uavhengighet. Kravene er nærmere beskrevet nedenfor.

Lovens og forskriftens krav til uavhengighet

Iflg. Kommunelovens § 79 og § 13 i forskrift om revisjon kan den som foretar revisjon ikke :

1. være ansatt i andre stillinger i kommunen eller i virksomhet som kommunen deltar i
2. være medlem av styrende organer i virksomhet som kommunen deltar i
3. delta i, eller ha funksjoner i annen virksomhet, når dette kan føre til at vedkommendes interesser kommer i konflikt med interessene til oppdragsgiver, eller på annen måte er egnet til å svekke tilliten til den som foretar revisjon
4. ha nærstående (ektefelle, samboer, nære slektninger), som har slik tilknytning til revidert at det kan svekke revisors uavhengighet og objektivitet.

I tillegg stiller lovens § 79 og forskriftens § 14 følgende begrensninger:

5. revisor kan ikke utføre rådgivnings- eller andre tjenester der dette er egnet til å påvirke eller reise tvil om revisors uavhengighet og objektivitet
6. revisor kan ikke yte tjenester som hører inn under den revisjonspliktiges (dvs. kommunens) egne ledelses- og kontrolloppgaver
7. revisor kan ikke opptre som fullmektig for den revisjonspliktige, unntatt ved bistand i skattesaker etter domstolloven
8. det må ikke foreligge andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til revisors uavhengighet og objektivitet ved gjennomføring av revisjonsoppgavene

AGDER KOMMUNEREVISJON IKS

Oppdragsansvarlig revisors egenvurdering av punktene ovenfor:

Pkt. 1: Ansettelsesforhold	<i>Undertegnede har ikke ansettelsesforhold i andre stillinger enn i revisjonsselskapet.</i>
Pkt. 2: Medlem i styrende organer	<i>Undertegnede er ikke medlem av styrende organer i noen virksomhet som kommunen deltar i.</i>
Pkt. 3: Delta eller inneha funksjoner i annen virksomhet, som kan føre til interessekonflikt eller svekket tillit	<i>Undertegnede deltar ikke i eller innehar funksjoner i annen virksomhet som kan føre til interessekonflikt eller svekket tillit til rollen som revisor.</i>
Pkt. 4: Nærstående	<i>Undertegnede har ikke nærstående som har tilknytning til kommunen som har betydning for min uavhengighet og objektivitet.</i>
Pkt. 5: Rådgivnings- eller andre tjenester som er egnet til å påvirke revisors habilitet	<i>Undertegnede har ikke ytt rådgivnings- eller andre tjenester overfor kommunen som kommer i konflikt med denne bestemmelsen.</i> <i>Før slike tjenester utføres, foretas en vurdering av rådgivningens eller tjenestens art i forhold til revisors uavhengighet og objektivitet. Dersom vurderingen konkluderer med at utøvelse av slik tjeneste kommer i konflikt med bestemmelsen i forskriften § 14, skal revisor ikke utføre tjenesten. Hvert enkelt tilfelle må vurderes særskilt.</i> <i>Revisor besvarer daglig spørsmål/henvendelser som er å betrakte som veiledning og bistand og ikke revisjon. Paragrafen sier at også slike veiledninger må skje med varsomhet og på en måte som ikke binder opp revisors senere revisjons- og kontrollvurderinger.</i>
Pkt. 6: Tjenester under kommunens egne ledelses- og kontrolloppgaver	<i>Undertegnede har ikke ytt tjenester overfor kommunen som hører inn under kommunens egne ledelses- og kontrolloppgaver.</i>
Pkt. 7: Opptre som fullmektig for den revisjonspliktige	<i>Undertegnede opptrer ikke som fullmektig for kommunen.</i>
Pkt. 8: Andre særegne forhold	<i>Undertegnede kjenner ikke til andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til min uavhengighet og objektivitet.</i>

Evje, 03.02.2017

Tommy Pytten
Oppdragsansvarlig regnskapsrevisor

EGENVURDERING AV UAVHENGIGHET

Innledning

Ifølge forskrift om revisjon § 15 skal oppdragsansvarlig revisor hvert år, og ellers ved behov, avgi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget.

Krav til uavhengighet og objektivitet gjelder også for revisors medarbeidere, men det er kun oppdragsansvarlig revisor som plikter å legge fram en skriftlig vurdering for kontrollutvalget. I vår virksomhetsplan vil vurdering av uavhengigheten til hver revisor i kommunens revisjonsteam inngå. Oppdragsansvarlig revisors skriftlige egenvurdering skal ligge som et vedlegg til dette punktet.

Både kommuneloven (§ 79) og forskrift om revisjon (kap. 6) setter krav til revisors uavhengighet. Kravene er nærmere beskrevet nedenfor.

Lovens og forskriftens krav til uavhengighet

Iflg. Kommunelovens § 79 og § 13 i forskrift om revisjon kan den som foretar revisjon ikke :

1. være ansatt i andre stillinger i kommunen eller i virksomhet som kommunen deltar i
2. være medlem av styrende organer i virksomhet som kommunen deltar i
3. delta i, eller ha funksjoner i annen virksomhet, når dette kan føre til at vedkommendes interesser kommer i konflikt med interessene til oppdragsgiver, eller på annen måte er egnet til å svekke tilliten til den som foretar revisjon
4. ha nærstående (ektefelle, samboer, nære slektninger), som har slik tilknytning til revidert at det kan svekke revisors uavhengighet og objektivitet.

I tillegg stiller lovens § 79 og forskriftens § 14 følgende begrensninger:

5. revisor kan ikke utføre rådgivnings- eller andre tjenester der dette er egnet til å påvirke eller reise tvil om revisors uavhengighet og objektivitet
6. revisor kan ikke yte tjenester som hører inn under den revisjonspliktiges (dvs. kommunens) egne ledelses- og kontrolloppgaver
7. revisor kan ikke opptre som fullmektig for den revisjonspliktige, unntatt ved bistand i skattesaker etter domstolloven
8. det må ikke foreligge andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til revisors uavhengighet og objektivitet ved gjennomføring av revisjonsoppgavene

AGDER KOMMUNEREVISJON IKS

Oppdragsansvarlig revisors egenvurdering av punktene ovenfor:

Pkt.1: Ansettelsesforhold	<i>Undertegnede har ikke ansettelsesforhold i andre stillinger enn i revisjonsselskapet.</i>
Pkt. 2: Medlem i styrende organer	<i>Undertegnede er ikke medlem av styrende organer i noen virksomhet som kommunen deltar i.</i>
Pkt. 3: Delta eller inneha funksjoner i annen virksomhet, som kan føre til interessekonflikt eller svekket tillit	<i>Undertegnede deltar ikke i eller innehar funksjoner i annen virksomhet som kan føre til interessekonflikt eller svekket tillit til rollen som revisor.</i>
Pkt. 4: Nærstående	<i>Undertegnede har ikke nærstående som har tilknytning til kommunen som har betydning for min uavhengighet og objektivitet.</i>
Pkt. 5: Rådgivnings- eller andre tjenester som er egnet til å påvirke revisors habilitet	<i>Undertegnede har ikke ytt rådgivnings- eller andre tjenester overfor kommunen som kommer i konflikt med denne bestemmelsen.</i> <i>Før slike tjenester utføres, foretas en vurdering av rådgivningens eller tjenestens art i forhold til revisors uavhengighet og objektivitet. Dersom vurderingen konkluderer med at utøvelse av slik tjeneste kommer i konflikt med bestemmelsen i forskriften § 14, skal revisor ikke utføre tjenesten. Hvert enkelt tilfelle må vurderes særskilt.</i> <i>Revisor besvarer daglig spørsmål/henvendelser som er å betrakte som veiledning og bistand og ikke revisjon. Paragrafen sier at også slike veiledninger må skje med varsomhet og på en måte som ikke binder opp revisors senere revisjons- og kontrollvurderinger.</i>
Pkt. 6: Tjenester under kommunens egne ledelses- og kontrolloppgaver	<i>Undertegnede har ikke ytt tjenester overfor kommunen som hører inn under kommunens egne ledelses- og kontrolloppgaver.</i>
Pkt. 7: Opptre som fullmektig for den revisjonspliktige	<i>Undertegnede opptre ikke som fullmektig for kommunen.</i>
Pkt. 8: Andre særegne forhold	<i>Undertegnede kjenner ikke til andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til min uavhengighet og objektivitet.</i>

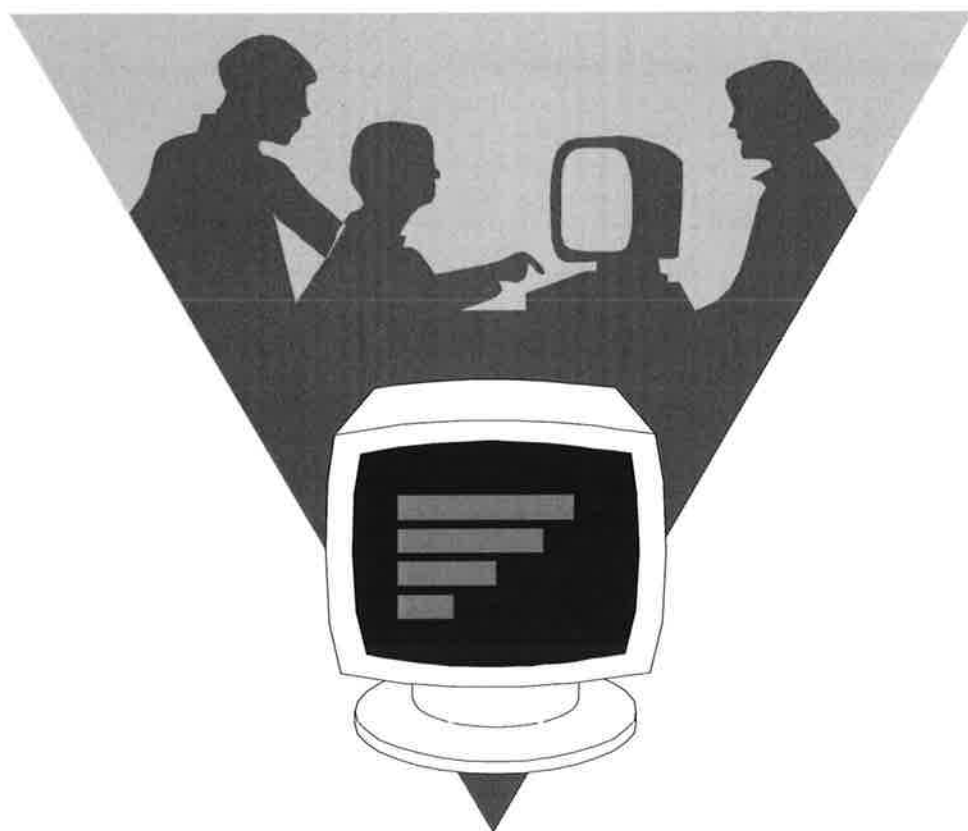
Krav til vandel mv. for oppdragsansvarlig revisor

Det vises til forskrift om revisjon § 11 og 12. Kravene i § 11 er oppfylt ved min utdanning som cand.jur (jurist).

Tor Ole Holbek

Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

Årsrapport for 2016 Skatteoppkrevjaren i Setesdal

Valle kommune

Innhald

1. Generelt om skatteoppkrevjaren si verksemd	3
1.1 Skatteoppkrevjarkontoret	3
1.1.1 Ressursar	3
1.1.2 Organisering	3
1.1.3 Ressursar og kompetanse	3
1.2 Internkontroll.....	4
1.3 Vurdering av skatteinngangen	4
1.3.1 Total skatte- og avgiftsinngang i rekneskapsåret.....	4
1.3.2 Kommunen sin del av skatteinngangen i rekneskapsåret	4
1.4 Skatteutval.....	4
2. Skatterekneskapen	5
2.1 Avlegging av skatterekneskapen	5
2.2 Margin	5
2.2.1 Margin for inntektsåret 2015	5
2.2.2 Margin for inntektsåret 2016	5
2.2.3 Kommenterar til marginavsetninga	5
3. Innkrevjing av krav.....	6
3.1 Restanseutvikling	6
3.1.1 Totale restansar og berostilte krav.....	6
3.1.2 Kommenterar til restansesituasjonen og utviklinga i restansar.....	6
3.1.3 Restansar eldre år	7
3.1.4 Kommenterar til restansar og restanseoppfølginga for eldre år.....	7
3.2 Innkrevjinga si effektivitet	8
3.2.1 Vurdering av kontoret sitt resultat pr. 31.12.2016	8
3.2.2 Vurdering av samanheng mellom aktivitet og resultat	8
3.2.3 Omtale av spesielle tilhøve.....	8
3.2.4 Kontoret sitt eventuelle tiltak for å betre effektiviteten i innkrevjinga.....	8
3.3 Særnamskompetanse	8
4. Arbeidsgjevarkontroll	9
4.1 Organisering av arbeidsgjevarkontrollen	9
4.2 Planlagde og gjennomførte kontrollar	9
4.3 Resultat frå arbeidsgjevarkontrollen	9
4.4 Vurdering av arbeidsgjevarkontrollen	9
4.5 Samarbeid med andre kontrollaktørar	10
4.6 Gjennomførde informasjonstiltak	10

1. Generelt om skatteoppkrevjaren si verksemd

1.1 Skatteoppkrevjarkontoret

1.1.1 Ressursar

Ressursfordeling	Årsverk	%-andel fordelt
Tal årsverk ved skatteoppkrevjarkontoret som berre er nytta til skatteoppkrevjarfunksjonen i rekneskapsåret	0,3	100 %
Ressursbruk ved skatteoppkrevjarkontoret, fordeling av årsverk	-----	-----
Skatterekneskap	0,06	20%
Innkrevjing av skatt og arbeidsgjevaravgift	0,15	50%
Arbeidsgjevarkontroll	0,05	16,6%
Informasjon og veiledning overfor skatte- og avgiftspliktige og rekneskapsførarar/revisorar	0,02	6,7%
Skatteutval		
Administrasjon	0,02	6,7%
(Andel fordelt skal være 100%)	Sum	100 %

1.1.2 Organisering

Skatteoppkrevjarfunksjonen i Valle blir utført på skatteoppkrevjarkontoret på Evje. Kontoret har og skatteoppkrevjarfunksjonen for kommunane Bygland og Bykle.

Skatteoppkrevjarfunksjonane for dei fire kommunane blei samordna i 2014, og kontoret har sidan då hatt namnet Skatteoppkrevjaren i Setesdal.

Skatteoppkrevjarkontoret på Evje har vore besett med tre personer i 2016: Skatteoppkrevjar som har vore tilsett i 80 % stilling, samt to medarbeidarar som kvar arbeidar 10-40 % med skatt i tillegg til andre kommunale oppgåver.

Kontoret er lite. Skatteoppkrevjar har hovudansvaret for skatterekneskapen, sakshandsaming og tyngre innkrevjing. Den eine medarbeidaren har hovudansvaret for banken (godkjenningar, avstemmingar mm.) samt ein del andre jamlege kontroller. Den andre har hovudsakleg halde på med innkrevjing. Begge utfører også månadsoppgjer.

Vi synes det er viktig at alle tre medarbeidarane har kjennskap til flest muleg oppgåver, for på den måten å vere betre rusta med omsyn til ferieavvikling og eventuelt sjukefråvær.

1.1.3 Ressursar og kompetanse

Skatteoppkrevjarfunksjonen for Valle er berekna til å utgjere ca. 0,3 årsverk.

0,25 årsverk utførast på skatteoppkrevjarkontoret på Evje, mens det i 2016 blei brukt 0,05 årsverk til kontrollverksemd utført av Interkommunal arbeidsgjevarkontroll i Agder.

I) Skatteregnskap og Innkrevjing

Både skatteoppkrevjar og dei to andre medarbeidarane har deltatt på kurs og liknande i året som har gått. Det er naudsynt for å holde seg oppdatert.

Vi satsar fortsatt på å delta på kurs og samlingar i året som kjem.

II) Arbeidsgjevarkontroll

Valle kommune er medlem av Interkommunal arbeidsgjevarkontroll i Agder. Samarbeidet fungerer godt, og vi føler at kompetansen der er særst god.

1.2 Internkontroll

Vi legger stor vekt på å fylgje dei lovar og reglar som er pålagd oss.

Kontoret har ei eiga internkontrollhandbok som inneheld meir enn 20 rutinebeskrivingar.

Vi får gode tilbakemeldingar frå Skatt sør på korleis våre kontrollrutinar vert utført.

1.3 Vurdering av skatteinngangen

1.3.1 Total skatte- og avgiftsinngang i rekneskapsåret

Den totale skatteinngangen var i 2016 på kr 144.662.300. Dette er ein auke på nærare 2,7 mill. i forhold til året før. Auken er på snau 1,9 %.

1.3.2 Kommunen sin del av skatteinngangen i rekneskapsåret

Kommunen sin del av skatteinngangen i rekneskapsåret 2016 har gått opp frå kr 43.383.781 i 2015 til kr 44.213.446 i år. Auken er på vel 0,8 mill. Eller ca. 1,9 %.

1.4 Skatteutval

Det har ikkje vore sendt over nokon saker til Skatteutvalet i 2016.

2. Skatterekneskapen

2.1 Avlegging av skatterekneskapen

Avlegging av skatterekneskapen

Skatteoppkrevjaren i Setesdal stadfestar at skatterekneskapen for Valle kommune 2016 er ført, avstemt og avlagt i samsvar med gjeldande forskrifter og retningslinjer, jf. Instruks for skatteoppkrevjarar av 8.april 2014 § 3-3 nr. 2.

Årsrekneskapen for 2016 følgjer som vedlegg til årsrapporten og er signert av skatteoppkrevjaren.

2.2 Margin

2.2.1 Margin for inntektsåret 2015

Innestående margin for inntektsåret 2015, pr. 31.10.2016	kr 1.832.533
--	--------------

For mykje avsett margin for inntektsåret 2015	kr 1.832.533
---	--------------

Marginprosent

Prosentsats marginavsetning: 12 %.

Gyldig frå: 19.06.2007

2.2.2 Margin for inntektsåret 2016

Marginavsetning for inntektsåret 2016, pr. 31.12. 2016	kr 10.952.382
--	---------------

Gjeldande prosentsats marginavsetning: 12 %.	Gyldig frå: 19.06.2007
--	------------------------

2.2.3 Kommenterarar til marginavsetninga

Kommunen sette av for mykje margin også i 2015. Avsett beløp har vore forholdsvis høgt i alle år bortsett frå i 2013 då det var på vel 200.000.

Gjeldande prosentsats har vore den same i mange år. Då den avsette marginen held fram med å auke, kan det sjå ut som om satsen er noe høg. Vi vurderer å foreslå for kommunestyret at prosentsatsen reduserast til 10%.

3. Innkrevjing av krav

3.1 Restanseutvikling

3.1.1 Totale restansar og berostilte krav

Skatteart	Restanse 31.12.2016	Herav berostilt restanse 31.12.2016	Restanse 31.12.2015	Herav berostilt restanse 31.12.2015	Endring i restanse Reduksjon (-) Økning (+)	Endring i berostilt restanse Reduksjon (-) Økning (+)
Sum restanse pr. skatteart	511 322	0	1 496 154	0	-984 832	0
Arbeidsgjevaravgift	0	0	636	0	-636	0
Artistskatt	0	0	0	0	0	0
Forseinkingsrenter	3 176	0	2 937	0	239	0
Forskotsskatt	0	0	0	0	0	0
Forskotsskatt person	6 000	0	40 125	0	-34 125	0
Forskotstrekk	96 654	0	123 334	0	-26 680	0
Gebyr	0	0	0	0	0	0
Innkrevjingsinntekter	6 579	0	6 579	0	0	0
Inntekt av summarisk fellesoppgjør	0	0	0	0	0	0
Kildeskatt	0	0	0	0	0	0
Restskatt	0	0	205 138	0	-205 138	0
Restskatt person	398 913	0	1 117 405	0	-718 492	0
Sum restanse diverse krav	0	0	0	0		
Diverse krav	0	0	0	0		
Sum restanse pr. skatteart inkl. diverse krav	511 322	0	1 496 154	0		

3.1.2 Kommenterar til restansesituasjonen og utviklinga i restansar

Det har vore ein stor nedgangen i restansane i året som gjekk. Nedgangen er på heile kr 984.832 eller 65,8 %.

Dette skuldast i hovudsak at ein klagesak på ei endringsavrekning for inntektsåret 2009 først vart avslutta i 2016. Skatteytar fekk delvis medhald. Restskatten vart sett med om lag kr 300.000 og resterande krav på kr 600.000 vart innbetalt.

Det vart ført **avskrivningar** på kr. 5.775 i året som gjekk.

Det har ikkje vore noen **ettergjevingar** i 2016.

Det har heller ikkje vore ført **nedsetjingar i pensjonsgjevande inntekt** dette året.

Utlíkna skatt

Det har vore ein auke i utlikna skatt for inntektsåret 2015.

For inntektsåret 2014 var utlikna skatt kr 97.342.192, medan den for 2015 var kr 102.972.743.

Auken er på vel 5,6 mill. – eller nær 5,8 %.

Arbeidsgjevaravgift

Det har vore ein auke i arbeidsgjevaravgifta i forhold til sist år.

Utgåande balanse 2016 viser kr 22.092.547 medan UB 2015 viste kr 20.633.040.

Auken er på ca. kr 1.450.000 eller 7,1 %.

3.1.3 Restansar eldre år

Inntektsår	Sum restanse (debet)	Herav skatteart "Restskatt – person"
2014	2 945	2 945
2013	0	0
2012	1 591	0
2011– 2002	197 012	-----

3.1.4 Kommenterar til restansar og restanseoppfølginga for eldre år

Det er ikkje alltid like lett å få inn eldre restansar, men noko kjem framleis inn.

Elles er det mest ikkje gamle restansane i Valle.

Det kan opplysast at kr 97.000 (eller 45 %) av dei eldste restansane skuldast eit krav etter ein konkurs som vi ikkje kan skrive bort ennå. Grunnen er at innehavar vart idømd *erstatningskrav*. Av rekneskapsmessige årsakar kan vi ikkje avskrive restkravet i AS'et før erstatningsbeløpet er innfridd. Vedkomande fekk stadfesta gjeldsordning i 2015 og betalar inn eit fast beløp i månaden. Saka vil venteleg kunne avsluttas rundt årsskiftet 2018/2019.

Ytterlegare kr 89.000 (eller 49%) gjeld ein person som er skuldig restskatt for årane 2002 - 2004. Desse pengane reknar vi ikkje med å få inn. Krava vert ståande til dei vert forelda i oktober 2021.

Forelda krav pr. 31.12.2016: ingen

Samla beløp på forelda krav pr. 31.12.2016: kr 0

Kontoret har gått gjennom rapporten "Restanseliste – forelda krav" dato t.o.m. 31.12.2016.

3.2 Innkrevjinga si effektivitet

3.2.1 Vurdering av kontoret sitt resultat pr. 31.12.2016

Kontoret nådde alle dei oppsette innkrevjingsmåla pr. 31.12.2016 allereie i juni.

Når det gjeld innbetaling av «Utskriven forskotsskatt person» hamna jamvel Valle på delt førsteplass (bland dei 23 kommunane i Skatt sør som har under 2.500 innbyggjarar) med resultatet 100 %.

Og når det gjeld «Restskatt person» hamna Valle nest øvst med et resultat på 99,93% - bare slått av Bygland og Bykle som enda på 100%.

Det er moro når vi i år igjen får tilbakemelding frå Skatt sør med godord om dei oppnådde resultata. Positive tilbakemeldingar inspirerer til fortsatt god innsats.

Vi er svært nøgde med innkrevjingsresultata i 2016.

3.2.2 Vurdering av samanheng mellom aktivitet og resultat

Vi er raskt ute med å fylgje opp krav som er forfalne, og vi bruker telefoninkasso svært aktivt. Utleggstrekk vert sett i verk raskt der det er mogleg, og utleggsforretningane held vi sjølv. Vi nyttar motrekning i moms til gode samt i tilskot frå Landbruksdirektoratet. Vi har også blitt flinkare til å krevje tvangssal og sende konkursvarsel.

3.2.3 Omtale av spesielle tilhøve

Det har ikkje vore noen konkursar i Valle kommune dette rekneskapsåret.

3.2.4 Kontoret sitt eventuelle tiltak for å betre effektiviteten i innkrevjinga

Vi har i fleire år lagt vekt på å komme raskt i gang med nødvendige innkrevjingstiltak etter at det maskinelle løpet (DTI) er kjørt. Det vil vi fortsette med.

Satsinga på å ha fokus på nye/unge skatteytarar med restansar vil bli vidareført.

Vi har også tett oppfølging av dei skatteytarane som har lova oppgjjer.

3.3 Særnamskompetanse

Skatteoppkrevjar bruker særnamskompetansen sin.

I 2016 vart det varsla 4 utleggsforretningar til skatteytarar i Valle.

To utleggsforretningar er haldne, og i to tilfelle fekk vi oppgjjer før fristen gjekk ut.

At vi held utleggsforretning sjølv, bidreg til ei raskare sakshandsaming. I tillegg er det slik at namsgebyret som vert etablert ved varsling av utleggsforretning tilkjem kontoret.

4. Arbeidsgjevarkontroll

4.1 Organisering av arbeidsgjevarkontrollen

Valle kommune er medlem av Interkommunal arbeidsgjevarkontroll i Agder.

I januar sender skatteoppkrevjar ei liste med forslag til kontrollobjekt.

Dersom det oppstår spesielle tilhøve (konkursar og liknande) endrar vi undervegs.

Samarbeidet fungerer bra. Vi har ein god dialog med leiar og kontrollørar, og vi er godt nøgd med jobben som utførast.

4.2 Planlagde og gjennomførte kontrollar

Tal planlagde kontrollar for 2016: 4 stk.

Som utgjør: 5,3 % av totalt tal leverandørar av LTO i kommunen.

Tal gjennomførte kontrollar 2016: 5 stk.

Som utgjør: 6,7 % av totalt tal leverandørar av LTO i kommunen.

Tal gjennomførte kontrollar i 2015: 4 stk.

4.3 Resultat frå arbeidsgjevarkontrollen

I rekneskapsåret har det vore 2 avdekkingskontrollar og 3 undersøkingskontrollar.

Det vart avdekka beløp i begge dei 2 avdekkingskontrollane. Endringa i inntektsgrunnlag vart kr 1.095.764. Det vart ikkje noko endring i grunnlag arbeidsgjevaravgift.

Dei 3 undersøkingskontrollane var avgrensa byggjeplasskontrollar i samarbeid med

Skatteetatens sentrale kontrollsatsing retta mot bygg- og anleggsbransjen (A-krim).

Kontrollane i Valle førte ikkje til pålegg frå skatteoppkrevjars side. Ein reknar likevel med at denne type kontrollar kan ha ei framtidig preventiv verking.

4.4 Vurdering av arbeidsgjevarkontrollen

Resultatet ligg godt over kravet som er 5%. Det er vi nøgd med.

Målet er likevel at ein større del av kontrollane i 2017 skal vere avdekkingskontrollar.

4.5 Samarbeid med andre kontrollaktørar

Gjennom vårt medlemskap i Interkommunal arbeidsgjevarkontroll i Agder deltek vi i den nye A-krimgruppa som er starta i Kristiansand.

Gruppa – som er eit samarbeid mellom Nav, Arbeidstilsynet, Politiet, Skatteetaten og Skatteoppkrevjarane – arbeidar for å kjemp mot arbeidsmiljøkriminalitet.

4.6 Gjennomførde informasjonstiltak

Interkommunal arbeidsgjevarkontroll i Agder har også i 2016 gjennomført eitt informasjonstiltak retta mot rekneskapsførarar/revisorarar.

Vi på skatteoppkrevjarkontoret sender ut brev til nyregistrerte selskap i våre kommunar. Der blir dei informert om ting som er viktig å vite om ein planlegg å tilsette folk.

Evje, 19.01.2017

Skatteoppkrevjar (signatur)

Vedlegg: Årsrekneskapen for 2016 - signert av skatteoppkrevjaren.

ÅRSREKNESKAP for Valle kommune for inntektsåret 2016
Avlagt etter kontantprinsippet

		Valgt år	Forrige år
	Likvidar	11 832 182	10 966 794
	Skuldig skattekreditorane	-879 805	169 438
	Skuldig andre	7	-317
	Innestående margin	-10 952 382	-11 135 914
	Udisponert resultat	-2	-1
Sum		0	0
	Arbeidsgjevaravgift	-22 092 547	-20 633 040
	Kildeskatt mv - 100% stat	0	0
	Personlege skatteytarar	-101 637 256	-101 285 657
	Tvangsmulkt	-410	
	Upersonlege skatteytarar	-20 755 813	-20 015 790
	Renter	-176 243	-68 913
	Innfordring	-31	137
Sum		-144 662 300	-142 003 264
	Fordelt til Folketrygda - arbeidsgjeveravgift	22 092 546	20 633 040
	Fordelt til Folketrygda - medlemsavgift	30 225 469	29 626 071
	Fordelt til Fylkeskommunen	8 990 925	8 969 857
	Fordelt til kommunen	44 213 446	43 383 781
	Fordelt til Staten	39 139 913	39 390 515
	Krav som er ufordelt	1	0
	Vidaresending plassering mellom kommunar	0	0
Sum		144 662 300	142 003 264
Sum totalt		0	0

Evje, 19.01.2017

Skatteoppkreverens signatur

Forklaring til årsrekneskapen

Skatterekneskapen er avlagt etter kontantprinsippet. Skatterekneskapen viser skattar og avgifter mv som er innbetalt i rekneskapsåret.

Innbetalte skattar og avgifter mv er fordelt til kommunen, fylkeskommunen, folketrygda og staten (skattekreditorane), etter gjeldande fordelingstal.

Sumlinjene i årsrekneskapen

- **Likvidar**

Likvidane i skatterekneskapen består av bankinnskott for skatt og eventuelt kontantar i skattekontor.

- **Skuldig skattekreditorane**

Fordelingsoppgjeret til skattekreditorane for desember, står som gjeld i balansen pr. 31.12. Skatteoppkrevjaren skal utbetale fordelingsoppgjeret til skattekreditorane seinast 10. januar.

Dersom dette er eit positivt beløp, har skatteoppkrevjaren ei fordring på skattekreditorane. Skattekreditorane skal innbetale dette beløpet til skatteoppkrevjaren seinast 20. januar.

- **Skuldig andre**

Dette beløpet består av uidentifiserte og uplasserte innbetalningar, som ikkje er fordelt til skattekreditorane.

- **Udisponert resultat**

Dette skal være eit lite beløp som kjem av øreavrunding i skatterekneskapssystemet.

- **Innbetalte skattar og avgifter, Renter, Innkrevjing**

Dette beløpet er innbetalt arbeidsgjevaravgift, forskotstrekk fråtrekt marginavsetjing, forskotsskatt for personlege og upersonlege skattytarar, restskatt og overskytande forskot for personlege og upersonlege skattytarar, kjeldeskatt, samt renter og gebyr.

- **Fordelt til skattekreditorane**

Dette er innbetalte skattar og avgifter, renter og gebyr som er fordelt til skattekreditorane.

- **Krav som er ufordelt**

Dette skal være eit lite beløp som kjem av øreavrunding i skatterekneskapssystemet

Kommunestyret i Valle kommune
Postboks 4
4747 VALLE

Kontrollrapport 2016 vedkomande skatteoppkrevjarfunksjonen for Valle kommune

1. Generelt om fagleg styring og kontroll av skatteoppkrevjarfunksjonen

Skatteoppkrevjaren sitt ansvar og mynde følger av "Instruks for skatteoppkrevjarar" av 8. april 2014.

Skattekontoret har fagleg ansvar og instruksjonsmakt overfor skatteoppkrevjarane i saker som vedkjem skatteoppkrevjarfunksjonen, og plikter å yte rettleiing og hjelp i faglege spørsmål. Skattekontoret søker gjennom mål- og resultatstyring å leggje til rette for best mogeleg resultat for skatteoppkrevjarfunksjonen. Grunnlaget for skattekontoret sin styring av skatteoppkrevjarfunksjonen er "Instruks for skattekontorenes styring og oppfølging av skatteoppkreverne" av 1. januar 2014.

Grunnlaget for skattekontoret sin kontroll av skatteoppkrevjarfunksjonen er "Instruks for skattekontorenes kontroll av skatteoppkreverne" av 1. februar 2011.

Skattekontoret har ansvaret for å avklare at skatteoppkrevjarfunksjonen vert utøvd tilfredsstillande i høve til gjeldande regelverk på følgjande områder:

- Intern kontroll
- Rekneskapsføring, rapportering og avlegging av skatterekneskapen
- Skatte- og avgiftsinnkrevjing
- Arbeidsgjevarkontroll

Riksrevisjonen har ansvaret for revisjon av skatteoppkrevjarfunksjonen. Skatteetaten utfører oppgåvene med kontroll av skatteoppkrevjarfunksjonen.

2. Om skatteoppkrevjarkontoret

2.1 Bemanning

Sum årsverk til skatteoppkrevjarfunksjonen iht. skatteoppkrevjaren sine årsrapportar:

Tal årsverk 2016	Tal årsverk 2015	Tal årsverk 2014
0,30	0,40	0,40

Tal årsverk inkluderer 0,05 årsverk disponert av Interkommunal arbeidsgiverkontroll i Agder.

2.2 Organisering

Skatteoppkrevjarfunksjonen er organisert som eit felles skatteoppkrevjarkontor for kommunane Evje og Hornnes, Bykle, Bygland og Valle. Vertskommune er Evje og Hornnes.

3. Måloppnåing

3.1 Skatte- og avgiftsinngang

Skatterekneskapen for Valle kommune viser per 31. desember 2016 ein skatte- og avgiftsinngang¹ til fordeling mellom skattekreditorane (etter frådrag for avsetjing til margin) på kr 144 662 300 og uteståande restansar² på kr 511 322. Skatterekneskapen er avlagt av kommunen sin skatteoppkrevjar 19. januar 2017.

3.2 Innkrevjingsresultat

Vi har gått gjennom innkrevjingsresultata per 31. desember 2016 for Valle kommune.

Resultata viser følgjande:

	Totalt innbetalt i MNOK	Innbetalt av sum krav (i %)	Resultatkrav (i %)	Innbetalt av sum krav (i %) førre år	Innbetalt av sum krav (i %) regionen
Restskatt personlege skattytarar 2014	4,04	99,93	97,00	100,00	94,46
Arbeidsgjevaravgift 2015	20,75	100,00	99,90	100,00	99,83
Forskotskatt personlege skattytarar 2015	6,43	100,00	99,90	100,00	99,01
Forskotstrekk 2015	51,59	100,00	99,95	100,00	99,93
Forskotskatt upersonlege skattytarar 2015	21,03	100,00	99,90	100,00	99,91
Restskatt upersonlege skattytarar 2014	1,10	100,00	99,40	100,00	98,81

3.3 Arbeidsgjevarkontroll

Skatteoppkrevjaren for Valle kommune er tilslutta Interkommunal arbeidsgiverkontroll i Agder.

Resultat for kommunen per 31. desember 2016 viser i følge skatteoppkrevjaren sin resultatrapportering:

Tal arbeidsgjevarar	Minstekrav tal kontrollar (5 %)	Tal utførte kontrollar i 2016	Utførte kontrollar 2016 (i %)	Utførte kontrollar 2015 (i %)	Utførte kontrollar 2014 (i %)	Utført kontroll 2016 region (i %)
75	4	5	6,7	5,3	4,9	4,7

Arbeidsgjevarkontrollordninga har i tillegg delteke i eit formalisert tverretatleg samarbeid mot arbeidsmarknadskriminalitet (A-krim).

¹ Sum innbetalt og fordelt til skattekreditorane

² Sum opne (ubetalte) forfalne debetkrav

4. Kontroll av skatteoppkrevjarfunksjonen

Skattekontoret har i 2016 ikkje gjennomført stadleg kontroll av skatteoppkrevjarkontoret. Siste stadlege kontroll vart halden 9. og 10. april 2014.

Stadleg kontroll for området arbeidsgjevarkontroll vart halden ved Internkommunal arbeidsgiverkontroll i Agder 11. november 2016.

Skattekontoret har i 2016 i tillegg gjennomført kontorkontroll av skatteoppkrevjarkontoret for områda intern kontroll, skatterekneskap og innkrevjing.

5. Resultat av utført kontroll

- ***Intern kontroll***

Basert på dei kontrollane som skattekontoret har gjennomført, finn vi at skatteoppkrevjaren sin overordna interne kontroll i det alt vesentleg er i samsvar med gjeldande regelverk.

- ***Rekneskapsføring, rapportering og avlegging av skatterekneskapen***

Basert på dei kontrollane som skattekontoret har gjennomført, finn vi at rekneskapsføringa, rapporteringa og avlegginga av skatterekneskapen i det alt vesentlege er i samsvar med gjeldande regelverk og gjev eit rettvisst uttrykk for skatteinngangen i rekneskapsåret.

- ***Skatte- og avgiftsinnkrevjing***

Basert på dei kontrollane som skattekontoret har gjennomført, finn vi at utføringa av innkrevjingsarbeidet og oppfølginga av restansane i det alt vesentlege er i samsvar med gjeldande regelverk.

- ***Arbeidsgjevarkontroll***

Basert på dei kontrollane som skattekontoret har gjennomført, finn vi at utføringa av arbeidsgjevarkontrollen i det alt vesentlege er i samsvar med gjeldande regelverk og vert utført i tilstrekkeleg omfang.

6. Ytterlegare informasjon

I samband med kontroll av arbeidsgjevarkontrollområdet er det sendt rapport til Interkommunal arbeidsgiverkontroll i Agder 26. januar 2017. Kopi er sendt skatteoppkrevjarkontoret.

Skattekontoret har gjennom sine kontrollhandlingar for 2016 verken gjeve pålegg eller tilrådingar, jf. rapport av 26. januar 2017.

Med helsing

Ingvill Helstad
avdelingsdirektør
Avdeling for innkreving
Skatt sør

Else-Gunn P. Halvorsen

Kopi til:
Kontrollutvalet for Valle kommune
Skatteoppkrevjaren for Valle kommune
Riksrevisjonen

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer